

Rekabet Kurumu Başkanlığından;

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2023-2-014

(Önaraştırma)

Karar Sayısı : 23-48/906-323

Karar Tarihi : 12.10.2023

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE

Üyeler : Ahmet ALGAN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Cengiz ÇOLAK, Berat UZUN

B. RAPORTÖRLER: Osman Can AYDOĞDU, Celal Umut CAN,
Nagehan GÖKTEPE, Ayşe CİRİT TEMEL

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Re'sen

D. İNCELENEN TARAFLAR:

- Arpaç Hayvancılık AŞ

Karahamzalı Mah. Yolun Solu Sok. No:155, 06900 Polatlı/ANKARA

- Ayhan Halim İnşaat Nakliyat Hayvancılık Ltd. Şti.

Sakarya Mah. Küme Evleri No:179/a Polatlı/ANKARA

- Beşler Altınbıçak Et Gıda Tic. Tur. Ltd. Şti.

Sanayi, 2057. Sok. No:1, 07600 Manavgat/ANTALYA

- Çomak Besicilik AŞ

Karahamzalı, Karahamzalı Mah. Karahamzalı 1, TSK Reh. ve Bak.
Mer. Küme Evleri No:15, 06900 Polatlı/ANKARA

- Ekur Et Entegre San. ve Tic. AŞ

Emirhan Caddesi No:109 Kat 10-11 Atakule 34349 Balmumcu
Beşiktaş/İSTANBUL

- İstanbul Et ve Gıda Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kocatepe Mah. Yağ İskelesi Cad. Mega Center No:27/A
Bayrampaşa/İSTANBUL

- Zennunlar Gıda Tarım Hayvancılık Pazarlama Sanayi Tic. AŞ

Kurnaz Köyü No:1 B/B Suluova/AMASYA

- Oğuzhan AKBULUT

Sakarya Mah. Sakarya Köy Yolu, Kümeevler No:2 Polatlı/ANKARA

- Türkiye Kırmızı Et Üreticileri Merkez Birliği

Ümit Mah. 2527. Sok. No:7 Ümitköy, Çankaya/ANKARA

- Ankara İli Polatlı İlçesi Kırmızı Et Üreticileri Birliği

Cumhuriyet Mah. Ediz Sok. Mustafa Enver Apt. 5/1 Polatlı/ANKARA

(1) **E. DOSYA KONUSU:** Kırmızı et besiciliği faaliyetinde bulunan teşebbüsler ile sektördeki teşebbüs birliklerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası.

(2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Kırmızı et besiciliği faaliyetinde bulunan teşebbüsler ile sektördeki teşebbüs birliklerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası.

(3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Basın ve yayın organlarında gündeme gelen, kırmızı et fiyatlarındaki artışa, kasapların ve dolayısıyla tüketicilerin et bulmakta zorlandıklarına ve kırmızı et fiyatlarındaki artışa rağmen kimi besicilerin bilinçli bir şekilde ellerindeki

hayvanları satmamak sureti ile arzı kısıtladıklarına ilişkin haberler üzerine hazırlanan 07.03.2023 tarihli ve 2023-2-014/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu Rekabet Kurulunun (Kurul) 09.03.2023 tarihli toplantısında görüşülerek 23-13/222-M sayı ile, kırmızı et besiciliği faaliyetinde bulunan teşebbüsler ile sektördeki teşebbüs birliklerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasına yönelik olarak aynı Kanun'un 40. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

- (4) Önaraştırma sürecinde 21.03.2023 tarihinde Çomak Besicilik AŞ (ÇOMAK), Ayhan Halim İnşaat Nakliyat Hayvancılık Ltd. Şti. (HALİM), Oğuzhan AKBULUT (AKBULUT), Arpaç Hayvancılık AŞ (ARPAÇ), Beşler Altınbıçak Et Gıda Tic. Tur. Ltd. Şti. (MARKOÇ), İstanbul Et ve Gıda Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti. (İSTANBUL ET), Ekur Et Entegre San. ve Tic. AŞ (EKUR) ve Zennunlar Gıda Tarım Hayvancılık Pazarlama San. ve Tic. AŞ'de (ZENNUNLAR); 31.03.2023 tarihinde ise Türkiye Kırmızı Et Üreticileri Merkez Birliği (TÜKETBİR) ve Ankara İli Polatlı İlçesi Kırmızı Et Üreticileri Birliği'nde (POLATLI ETBİR) yerinde incelemeler gerçekleştirilmiş ve bu yerinde incelemeler kapsamında söz konusu teşebbüslerden ve teşebbüs birliklerinden bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra önaraştırma süreci devam ederken, anılan teşebbüslerden ve teşebbüs birliklerinden ayrıca bilgi ve belge talebinde bulunulmuş olup tarafların tüm cevabi yazıları muhtelif tarihler ve sayılar ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (5) Ayrıca, dosya kapsamında T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü (HAYGEM), Ulusal Süt Konseyi (USK), Ulusal Kırmızı Et Konseyi (UKON), Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR), Türkiye Kasaplar Federasyonu (TKF), Tüm Süt, Et ve Damızlık Sığır Yetiştiricileri Derneği (TÜSEDDA), Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB), Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü (ESK), Yeni Mağazacılık AŞ (A101), Bim Birleşik Mağazalar AŞ (BİM), Şok Marketler Ticaret AŞ (ŞOK), CarrefourSA Carrefour Sabancı Ticaret Merkezi AŞ (CARREFOUR), Migros Ticaret AŞ (MİGROS), Metro Grosmarket Bakırköy Alışveriş Hizmetleri Tic. Ltd. Şti. (METRO), Pizza Restaurantları AŞ (DOMİNOS), Mc Donalds Restaurantları AŞ (MC DONALDS), Sultanahmet Köftecisi Gıda Ürünleri AŞ (SULTANAHMET), Bereket Döner Restoran Hizmetleri AŞ (BEREKET), Bolulu Hasan Usta Süt Tatlıları Gıda ve İnşaat Turizm Sanayi Tic. Ltd. Şti. (HASAN USTA), HD Restaurant İşletmeleri Gıda Turizm İnşaat Ticaret ve Sanayi AŞ (HD), Pidem Restaurant İşletmeleri Gıda Turizm İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti. (PIDEM) ve Baydöner Restoranları AŞ'den bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Bu bilgi ve belge taleplerine cevaben gönderilen yazılar Kurum kayıtlarına çeşitli tarihler ve sayılar ile intikal etmiştir.
- (6) Önaraştırma süreci sonucunda düzenlenen 18.04.2023 tarihli ve 2023-2-014/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu, Kurulun 28.04.2023 tarihli toplantısında görüşülerek dosya konusunun ek çalışma yapılmak üzere Kurul gündeminde incelemede kalmasına, yapılacak ek çalışma kapsamında, kırmızı et sektöründe faaliyet gösteren besicilere ve aracılar yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 14. ve 15. maddelerinde yer alan yetkilerin kullanılmasına 23-19/359-M sayı ile karar verilmiştir.
- (7) Ek çalışma sürecinde büyükbaş ve/veya küçükbaş hayvan besiciliği ve/veya aracılığı faaliyeti gösteren; Avrasya İthalat İhracat Hayvancılık Taşımacılık Sanayi Ticaret ve Pazarlama AŞ (AVRASYA), Doğan 27 Besicilik Gıda Tarım İnşaat Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (DOĞAN 27), Dostaş Demirköy Orman Ürünleri Gıda Tarım Hayvancılık Üretim ve Ticaret AŞ (DOSTAŞ), Durbey Tarım ve Hayvancılık Gıda İthalat İhracat İnşaat Gayrimenkul Sanayi Ticaret Ltd. Şti. (DURBEY), Girişim Entegre Et ve Gıda Sanayi Ticaret AŞ (GİRİŞİM), MKA Hayvancılık Sanayi ve Ticaret AŞ (MKA), Staret Entegre Gıda Sanayi Ticaret AŞ (STARET), Türkmenli Tarım

Hayvancılık ve Gıda İşletmeleri Ltd. Şti. (TÜRKMENLİ), Ziya Organik Tarım İşletmeleri AŞ (ZİYA ORGANİK) ile Gaziantep Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği (GAZİANTEP BİRLİĞİ), Kırklareli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği (KIRKLARELİ KÜÇÜKBAŞ BİRLİĞİ), Kırklareli Kırmızı Et Üreticileri Birliği (KIRKLARELİ BİRLİĞİ) yerinde inceleme yapılmıştır.

- (8) 18.04.2023 tarihli ve 2023-2-014/ÖA sayılı Öneri Raporu ve ek çalışma sonucunda hazırlanan 09.10.2023 tarih ve 2023-2-014/BN-01 sayılı Bilgi Notu 12.10.2023 tarihli Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (9) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda; dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Öneri Raporu Yapılan Taraflar

I.1.1. Arpaç Hayvancılık AŞ (ARPAÇ)

- (10) ARPAÇ, 1995 yılında kurulmuş olup 2010 yılı itibarıyla büyükbaş hayvan besiciliği alanında Ankara'da faaliyet göstermeye başlamıştır. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmayan ARPAÇ'in tek hissedarı ve yönetim kurulu başkanı Soner Mesut ARPAÇ'tir.

I.1.2. Ayhan Halim İnşaat Nakliyat Hayvancılık Ltd. Şti. (HALİM)

- (11) HALİM, 2018 yılında Ankara'da faaliyetlerine başlamıştır. Büyükbaş hayvan besiciliğinin yanı sıra nakliye alanında da faaliyet göstermektedir. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmayan HALİM'in tek hissedarı ve yöneticisi Ayhan HALİM'dir.

I.1.3. Beşler Altınbıçak Et Gıda Tic. Tur. Ltd. Şti. (MARKOÇ)

- (12) MARKOÇ, 1998 yılında Antalya'da kurulmuş olup büyükbaş hayvan besiciliğinin yanı sıra kırmızı et ve beyaz et işlenmesi-paketlenmesi, toptan ve perakende satışı alanlarında faaliyet göstermektedir. MARKOÇ'un herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmamaktadır.

I.1.4. Çomak Besicilik AŞ (ÇOMAK)

- (13) ÇOMAK, 2020 yılında Ankara'da kurulmuş olup büyükbaş hayvan besiciliği alanında faaliyet göstermektedir. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmamaktadır ve tek hissedarı Cavit ÇOMAK'tır.

I.1.5. Ekur Et Entegre San. ve Tic. AŞ (EKUR)

- (14) EKUR, özel bütünleşik et tesisi olarak 2016 yılında İstanbul'da kurulmuş olup büyükbaş ve küçükbaş hayvan besiciliğinin yanı sıra büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kesimi, dondurulmuş et ürünlerinin ve sosis, salam, sucuk, pastırma, kavurma et, konserve et, salamura et, jambon vb. işlenmemiş et ürünlerinin üretimi ve satışı alanında faaliyet göstermektedir. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmamaktadır.

I.1.6. İstanbul Et ve Gıda Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti. (İSTANBUL ET)

- (15) İSTANBUL ET, özel bütünleşik et tesisi olarak 1998 yılında İstanbul'da kurulmuş olup büyükbaş ve küçükbaş hayvan besiciliği, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kesimi, kesim sırasındaki etin işlenmesi ve dondurulmuş veya dondurulmamış olarak saklanması alanlarında faaliyet göstermektedir. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya

iştiraki bulunmamaktadır.

I.1.7. Zennunlar Gıda Tarım Hayvancılık Pazarlama San. Tic. AŞ (ZENNUNLAR)

- (16) ZENNUNLAR, 2005 yılında Amasya’da faaliyetine başlamış olup büyükbaş hayvan besiciliği ve büyükbaş hayvanların kesimhanelerde kestirilmesi sonucunda elde edilen karkas¹ etin satışı alanlarında faaliyet göstermektedir. Herhangi bir bağlı ortaklığı veya iştiraki bulunmamaktadır.

I.1.8. Oğuzhan AKBULUT (AKBULUT)

- (17) AKBULUT, 2013 yılında Ankara’da kurulmuş olup büyükbaş hayvan besiciliği alanında faaliyet gösteren bir şahıs şirkettir.

I.1.9. Türkiye Kırmızı Et Üreticileri Birliği (TÜKETBİR)

- (18) TÜKETBİR, 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu (5200 sayılı Kanun) kapsamında T.C. Tarım ve Orman Bakanlığının (Bakanlık) 28.01.2008 tarihli ve 459 sayılı onayı ile kurulmuştur. TÜKETBİR’in kuruluş amacı kırmızı etin ulusal düzeydeki üretim planlamasına ve pazarlamasına ilişkin kurallara uyulması noktasında üyelerine yardımcı olmak ve üyelerini yönlendirmektir. Yerel üretici birlikleri en az ilçe seviyesinde ve her ilçede yalnızca bir tane olmak kaydıyla kurulabilmekte olup hâlihazırda TÜKETBİR’e üye 117 yerel birlik bulunmaktadır.

I.1.10. Ankara İli Polatlı İlçesi Kırmızı Et Üreticileri Birliği (POLATLI ETBİR)

- (19) POLATLI ETBİR, TÜKETBİR’e üye yerel kırmızı et üreticileri birliği olup Ankara ili Polatlı ilçesinde faaliyet göstermektedir.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. Sektör Hakkında Bilgi²

- (20) Türkiye’de de hayvancılık işletmeleri genel olarak küçükbaş, büyükbaş ve kanatlı hayvancılık işletmeleri olarak üç kategoride ele alınabilmektedir. Büyükbaş hayvancılık işletmeleri sütçü, damızlık, besi ve kombine olarak dörde; kanatlı hayvancılık işletmeleri ise broyler,³ yumurtacı ve damızlık olarak üçe ayrılabilir.⁴
- (21) Türkiye’de hayvancılık işletmelerinin kayıt altına alınmasına ilişkin hukuki durum ise genel olarak şu şekildedir:⁵

- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’na dayanılarak 02.12.2011 tarihli ve 28130 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Siğir Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği*” ile “*Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği*” kapsamında büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmeleri kayıt altına alınmaktadır.

¹ Karkas; kasaplık hayvanların tekniğine uygun olarak kesilip, kanı akıtılarak yüzölüp, iç organları boşaltılıp, böbrek ve kavram yağı çıkarılıp, başından ve ayaklarından ayrıldıktan sonra elde edilen gövdeyi ifade etmektedir.

² Genel olarak ilgili bölüme ilişkin açıklayıcı bilgiler verilirken teşebbüslerden gönderilen cevabi yazılardan, UKON Haftalık Üretim Maliyetleri Raporu’ndan, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü 2020-2024 Kırmızı Et Sektör Politika Belgesi’nden, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Haziran 2021 ve Ocak 2022 Dana Eti Sektör Raporu’ndan, TÜİK Kırmızı Et Üretim İstatistikleri Raporu’ndan ve diğer TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

³ Kesimlik.

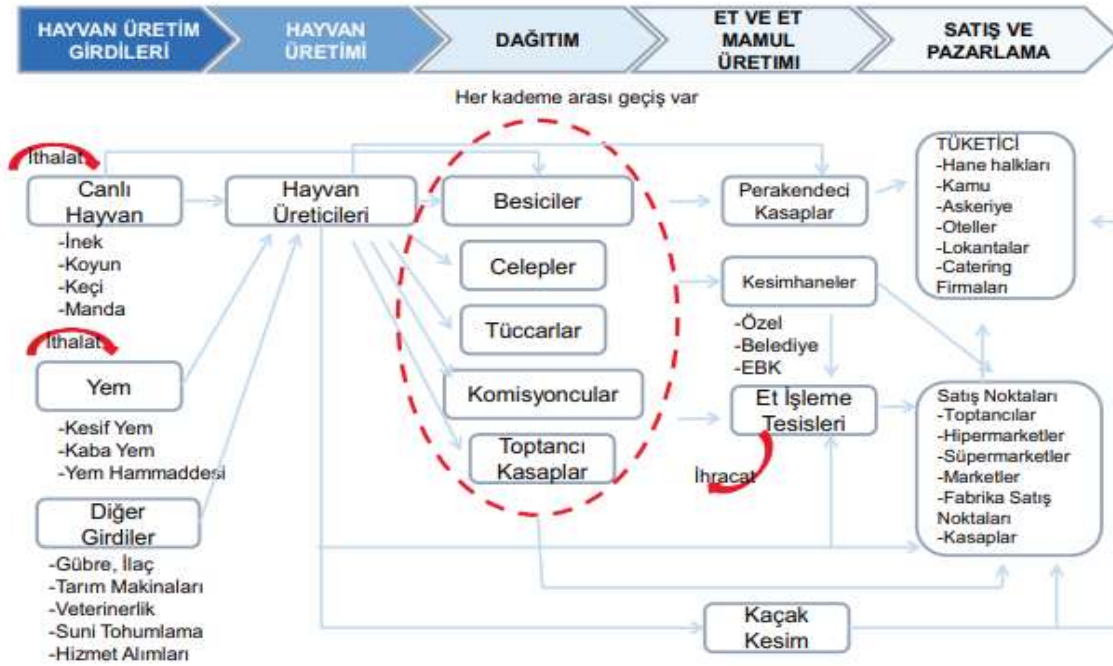
⁴ Tarım Orman Şûrası (2019), “*Tarımsal Üretim Planlaması Grubu Çalışma Belgesi*”, s. 66.

⁵ A.g.k., s. 66.

- 16.01.2014 tarihli ve 28884 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “*Kuluçkahane ve Damızlık Kanatlı İşletmeleri Yönetmeliği*” ile kanatlı hayvancılık işletmeleri kayıt altına alınmaktadır.

- (22) Besi sığırcılığında besiyeye alınan materyalin ırkı, yaşı, kondisyonu ve cinsiyeti üretim maliyeti üzerinde etkili olan önemli faktörlerdir. Besicilikte verimi artırmak için ön plandaki parametreler günlük canlı ağırlık artışı, günlük yem tüketimi veya kuru madde tüketimi, yemden yararlanma oranı veya yem etkinliği, karkas randımanı veya karkas verimi, karkas etlenme, yağlanma durumu ve yenilebilir et oranı gibi faktörlerdir.⁶
- (23) Aşağıdaki şekilde Türkiye’de kırmızı et piyasasının üretimden sofraya kadar olan sürecini temsil eden değer zinciri yer almaktadır.

Şekil 1- Kırmızı Et Değer Zinciri

Kaynak: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (2013), “*Gıda Sektöründe Değer Zinciri Analizi*”, s.51.

- (24) Kırmızı et ve et ürünleri değer zincirinin ilk iki aşamasını hayvan üretim girdilerinin temini ve hayvan üreticileri ayakları oluşturmaktadır. Bu aşama canlı hayvan ve başta yem olmak üzere diğer maliyetleri de kapsayacak şekilde geniş anlamda hayvancılık sektöründen oluşmaktadır.
- (25) Değer zincirinin üçüncü aşamasını, hayvancılık işletmelerinde yetiştirilen hayvanların kesime hazır hale getirilerek kesime gönderilmesi faaliyeti oluşturmaktadır. Bu aşamada, besiciler, celepler, tüccar, komisyoncular ve toptancı kasaplar mevcuttur.
- (26) Verimlilik koşulları göz önünde bulundurularak yeterli beslenen, sağlıklı hayvanlar kesim sürecine alınabilmektedir. Bu aşama ise dördüncü aşamayı oluşturmaktadır. Kesilen hayvanlar 24 saat dinlendirildikten sonra dört çeyrek parçaya ayrılarak gönderilecekleri yerlere sevk edilmektedir. Kesim işlemi yapmayan teşebbüsler için ise bu süreç karkasların tedarik edilmesiyle başlamaktadır. Gerekli kalite ve veteriner

⁶ ÖZHAN, M ve F. UĞUR (1995), “*Sığır Besisinde Yaş Faktörünün Önemi*”, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, Vol:26 (4), s. 569-574.

kontrolleri sonrasında sağlıklı olduğu saptanan karkasların tartılarak kayıtları tutulmakta ve daha sonra parçalanmak üzere ilgili birimlere gönderilmektedir.

- (27) Sektördeki büyük ve modern işletmeler, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ve kasaplar bu aşamadaki aktörlerdir. Entegre özel sektör işletmeleri canlı hayvanın kesimini kendi mezbahalarında yaptıkları gibi, mezbahalardan gelen karkası da kullanmaktadır. Kendi kesimhanesi olmayan işletmeler ise hayvan kesimini çoğunlukla mezbahalarda yaptırmaktadır. Kırmızı et üretim tesislerinde kıyma, pizola, bonfile gibi ürünlere ek olarak salam, sosis ve sucuk gibi şarküteri ürünleri de üretilmektedir.
- (28) Karkas olarak muhafaza edilen etler doğrudan müşterilere sevk edilecekse parçalama, ambalajlama ve etiketleme işlemlerinden geçirilerek dondurulmuş ya da soğutulmuş olarak sevk edilmektedir. Karkas olarak muhafaza edilen etler imalat eti olarak kullanılacak ise üretilecek ürünün özellikleri dikkate alınarak (yağ, pH değeri, boyut vb.) sınıflandırılmakta, barkodlanmakta ve ilgili üretim bölümlerine salam, sucuk, sosis, pastırma, füme, kavurma, köfte, hamburger, döner vb. ürünlere dönüştürülmek üzere gönderilmektedir.
- (29) Değer zincirinin beşinci aşamasında ise üretilen kırmızı et ürünlerinin tüketiciye ulaştırılması bulunmaktadır. Kırmızı et ürünlerinin dağıtım kanallarında, organize ve geleneksel perakendeciler bulunmaktadır. Türkiye'deki perakende sektöründe organize zincirlerin payının artması, kırmızı et ürünlerinin de her geçen gün daha büyük bir bölümünün organize zincirler tarafından tüketiciye ulaştırılmasını sağlamaktadır. Organize zincirlerin artan payına rağmen geleneksel dağıtım kanalı olarak adlandırılan kasaplar halen çok yüksek bir paya sahiptir. Hane içi tüketim dışında, oteller ve lokantalar, özel sektöre ait işyerleri ve kamu kurumları kırmızı etin tüketildiği önemli kanallardır.
- (30) Bir başka önem arz eden husus, Türkiye'de sığır besiciliği işletmelerinin ölçeğidir. 2022 yılı verilerine göre ülkemizdeki sığır besiciliği işletmelerinin ölçeklerine göre dağılımına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1- Ölçeklerine Göre Sığır Besiciliği İşletmesi Sayıları ve Oranları (2022)

Kapasite Aralığı (Baş)	İşletme Sayısı	Toplam İşletme Sayısı İçindeki Payı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Toplam Hayvan Sayısı İçindeki Payı (%)
1-5	85.105	42,58	224.471	5,95
6-10	35.346	17,68	259.743	6,88
11-19	34.632	17,33	466.629	12,37
20-49	28.915	14,47	850.334	22,53
50-99	10.712	5,36	691.348	18,32
100-199	3.429	1,71	459.034	12,16
200-499	1.337	0,67	372.669	9,88
500 +	396	0,20	449.364	11,91
Toplam	199.872	100,00	3.773.592	100,00

Kaynak: SETBİR Cevabi Yazı

- (31) Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2022 yılı itibarıyla ülkemizdeki sığır besiciliği işletmelerinin %92'sinin 50 başın altında kapasitesinin bulunduğu, bu işletmelerin ülkedeki toplam büyükbaş hayvan sayısı içindeki payının ise yaklaşık %50 olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki 1,3 milyon civarındaki sığır besiciliği işletmesinden yaklaşık 200 bin adedinin yalnızca besi işletmesi⁷ olduğu bilinmekle birlikte, Türkiye'nin özellikle batı bölgelerinde hem süt hem de besi hayvanı yetiştiren karma işletmeler yoğunlaşmaktadır.

⁷ Besi işletmeciliği, hayvanların bilinçli olarak yemlenmesi ile hayvanın mevcut ağırlığını artırarak hayvandan çıkan et miktarını ve kalitesini artırma faaliyetine verilen isimdir.

- (32) Türkiye’de 2020 yılında 354,6 milyar ₺ olarak kaydedilen tarımsal üretim değeri içinde bitkisel ürün üretim değeri payı %69,38, hayvansal üretim değeri payı ise %30,62 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de 2021 yılında canlı hayvan üretim değerleri içerisinde en yüksek değeri %62,6 pay ile büyükbaş hayvanlar oluştururken; küçükbaş hayvan üretim değerinin payı %33,2 ve kümes hayvanları üretim değerinin payı %4,1 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibarıyla Türkiye’deki büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığına ise aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 2- Ülkemizdeki Toplam Hayvan Varlığı (Baş)

Yıl	Siğir	Manda	Koyun	Keçi	Toplam
2005	10.526.440	104.965	25.304.325	6.517.464	42.453.194
2006	10.871.364	100.516	25.616.912	6.643.294	43.232.086
2007	11.036.753	84.705	25.462.293	6.286.358	42.870.109
2008	10.859.942	86.297	23.974.591	5.593.561	40.514.391
2009	10.723.958	87.207	21.749.508	5.128.285	37.688.958
2010	11.369.800	84.726	23.089.691	6.293.233	40.837.450
2011	12.386.337	97.632	25.031.565	7.277.953	44.793.487
2012	13.914.912	107.435	27.425.233	8.357.286	49.804.866
2013	14.415.257	117.591	29.284.247	9.225.548	53.042.643
2014	14.223.109	122.114	31.140.244	10.344.936	55.830.403
2015	13.994.071	133.766	31.507.934	10.416.166	56.051.937
2016	14.080.155	142.073	30.983.933	10.345.299	55.551.460
2017	15.943.586	161.439	33.677.636	10.634.672	60.417.333
2018	17.042.506	178.397	35.194.972	10.922.427	63.338.302
2019	17.688.139	184.192	37.276.050	11.205.429	66.353.810
2020	17.965.482	192.489	42.126.781	11.985.845	72.270.597
2021	17.850.543	185.574	45.177.690	12.341.514	75.555.321
2022	16.851.956	171.835	44.687.888	11.577.862	73.289.541

Kaynak: TÜİK, SETBİR Cevabi Yazı

- (33) Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2017-2021 yılları arasında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan oluşan toplam hayvan varlığının arttığı, ancak 2022 yılına gelindiğinde toplam hayvan varlığında 2.265.780 başlık bir azalma olduğu görülmektedir. Ek olarak, büyükbaş hayvan varlığı 2017-2021 döneminde %12 artışla 18 milyon başa, küçükbaş hayvan varlığı %30 artışla 57,5 milyon başa yükselmiştir. Söz konusu dönemde en büyük artış %34 ile koyun varlığında görülürken, keçi varlığı %16, manda varlığı %15 ve siğir varlığı %12 artmıştır. 2020-2021 döneminde ise bu artış hızı yavaşlayarak büyükbaş hayvan varlığı %0,6 oranında azalmış, küçükbaş hayvan varlığı %6,3 oranında artmıştır. 2021 yılında siğir sayısı yaklaşık 17 milyon 850 bin, manda sayısı yaklaşık 185 bin, koyun sayısı yaklaşık 45 milyon, keçi sayısı ise yaklaşık 12 milyon baş olarak sayılmıştır. 2022 yılında ise büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığında toplamda yaklaşık 2 milyon baş azalma olduğu görülmüştür.
- (34) 2001-2021 döneminde, her bir yıl itibarıyla, Türkiye’de kesilen büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarına ve bunlardan elde edilen kırmızı et miktarına ilişkin istatistiklere ise aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir.⁸

Tablo 3- Kesilen Hayvan Sayısı ve Değişim Oranları

Yıl	Siğir	Manda	Koyun	Keçi	Toplam	Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)
2001	2.832.912	36.072	12.450.811	3.135.214	18.455.009	
2002	2.791.254	33.257	11.755.374	2.977.773	17.557.658	-4,86
2003	2.683.401	30.004	11.052.075	2.889.651	16.655.131	-5,14
2004	2.599.490	27.586	10.725.580	2.837.242	16.189.898	-2,79

⁸ Kırmızı et üretim miktarına ve kesilen hayvan sayısına ilişkin olarak 2022 yılı verileri mevcut değildir.

Tablo 3'ün devamı:						
Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Toplam	Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)
2005	2.558.207	25.060	10.731.398	2.801.617	16.116.282	-0,45
2006	2.620.559	23.867	10.704.436	2.748.395	16.097.257	-0,12
2007	2.713.989	22.916	10.792.554	2.755.379	16.284.838	1,17
2008	2.797.426	21.494	10.826.034	2.706.994	16.351.948	0,41
2009	2.826.190	20.111	10.477.951	2.487.218	15.811.470	-3,31
2010	2.932.054	19.126	9.691.041	2.244.760	14.886.981	-5,85
2011	3.126.378	19.127	10.700.807	2.391.246	16.237.558	9,07
2012	3.421.960	19.967	10.755.777	2.841.307	17.039.011	4,94
2013	3.457.477	21.465	11.194.725	3.273.444	17.947.111	5,33
2014	3.525.209	23.899	11.991.640	3.681.199	19.221.947	7,10
2015	3.706.346	25.713	12.808.697	4.097.340	20.638.096	7,37
2016	3.993.893	27.663	13.277.503	4.346.611	21.645.670	4,88
2017	4.334.034	29.476	13.244.903	4.346.713	21.955.126	1,43
2018	4.844.711	32.389	14.133.170	4.392.427	23.402.697	6,59
2019	4.856.517	35.695	14.546.576	4.513.264	23.952.052	2,35
2020	4.812.902	40.929	15.801.021	4.692.010	25.346.862	5,82
2021	5.134.441	51.925	17.125.163	4.907.371	27.218.900	7,39

Kaynak: TÜİK Kırmızı Et Üretim İstatistikleri 2020-2021⁹

Tablo 4- Kırmızı Et Üretimi (Ton) ve Değişim Oranları

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Toplam	Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)
2001	493.763	6.486	225.555	57.537	783.341	
2002	496.198	5.728	219.311	57.707	778.945	-0,6
2003	489.377	5.242	204.441	56.820	755.880	-3,0
2004	488.556	4.952	190.105	52.460	736.074	-2,6
2005	491.560	4.629	190.539	50.492	737.220	0,2
2006	514.042	4.442	187.236	48.906	754.625	2,4
2007	549.513	4.347	191.428	50.712	796.000	5,5
2008	581.497	4.128	192.647	50.254	828.527	4,1
2009	608.183	4.019	188.496	46.240	846.939	2,2
2010	647.067	3.785	186.121	42.846	879.819	3,9
2011	710.652	3.780	210.171	44.840	969.443	10,2
2012	790.034	4.027	220.359	53.133	1.067.553	10,1
2013	798.784	4.580	236.186	59.532	1.099.081	3,0
2014	815.674	5.004	238.670	63.711	1.123.059	2,2
2015	862.098	5.300	249.863	69.757	1.187.018	5,7
2016	956.180	5.470	266.675	75.322	1.303.648	9,8
2017	1.093.841	5.868	262.825	77.794	1.440.327	10,5
2018	1.281.234	6.515	291.179	82.839	1.661.767	15,4
2019	1.330.169	7.150	316.170	87.126	1.740.616	4,7
2020	1.341.446	8.424	345.639	90.443	1.785.952	2,6
2021	1.460.719	10.831	385.933	94.555	1.952.038	9,3

Kaynak: TÜİK Kırmızı Et Üretim İstatistikleri 2020-2021¹⁰

- (35) Yukarıda yer alan tablolardan görülebileceği üzere, ülkemizdeki toplam kırmızı et üretimi 2005 yılından önceki dönemde azalan bir seyir izlemiştir. 2005 yılından bu yana her yıl bir önceki yıla göre daha fazla kırmızı et üretimi yapılmış olmakla birlikte, üretimin bir önceki yıla göre artış oranı dönemsel olarak değişiklik göstermiştir. Özellikle 2020 yılında tüm dünyada arz ve tedarik zincirlerini olumsuz etkileyen Covid-

⁹ TÜİK Kırmızı Et Üretim İstatistikleri Bkz. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kirmizi-Et-Uretim-Istatistikleri-2020-2021-45671#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%202020%20y%C4%B1%C4%B1nda%201,38%20ton%20olarak%20tahmin%20edildi>

¹⁰ A.g.k.

19 pandemisi sebebiyle kırmızı et üretimi artış hızı düşmüş, ancak 2021 yılında bu oran tekrar yükselmiştir. Kesilen hayvan sayısına ilişkin veriler incelendiğinde ise 2001-2010 yılları arasında kesilen koyun, keçi ve manda sayısının azaldığı; kesilen sığır sayısında ise 2005 yılından sonra sınırlı bir miktarda artış olduğu görülmektedir. 2010 yılını takip eden dönemde ise tüm hayvan türleri bakımından kesilen hayvan sayısı yükselişe geçmiş ve 2010-2021 döneminde kesilen hayvan sayısı yaklaşık %80 oranında artış kaydetmiştir.

- (36) Bununla birlikte Türkiye’de, kırmızı et arz-talep dengesinin sağlanması adına büyükbaş/küçükbaş besilik ve kasaplık canlı hayvan ile kırmızı et ithal edilmesine ilişkin çeşitli düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, zaman zaman münhasıran ESK’ye tanınan ithalat yetkisi, besilik hayvan ithalatı bakımından özel sektöre de işletmelerin kapasiteleri dikkate alınarak belirli şartlar altında tanınmıştır. Bu düzenlemelerden sonuncusu 22.03.2023 tarihinde olmak üzere yaklaşık 500.000 besilik erkek sığır ithalatı gerçekleştirilmesi için Bakanlık duyuruda bulunmuştur.¹¹
- (37) Türkiye’nin 2018-2022 döneminde damızlık sığır hariç olmak üzere büyükbaş hayvan ithalat verileri aşağıdaki gibidir.

Tablo 5- Damızlık Sığır Hariç Olmak Üzere Büyükbaş İthalat Miktarı (Baş)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022	Toplam
Brezilya	615.858	185.012	128.190	29.155	5.065	963.280
Uruguay	417.432	253.737	97.434	119.001	25.544	913.148
Macaristan	64.235	51.619	32.994	24.131	21.679	194.658
Çekya	61.650	70.689	39.077	30.865	22.565	224.846
İspanya	51.356	8.498	25.182	4.919	-	89.955
Avustralya	36.489	16.069	-	-	3.150	55.708
Romanya	33.235	23.518	21.505	4.513	4.301	87.072
İrlanda	22.344	9.831	13.412	7.042	-	52.629
Slovakya	20.427	16.486	11.833	4.609	4.950	58.305
Fransa	6.324	18.818	-	7.230	736	33.108
İtalya	5.669	190	-	-	237	6.096
Letonya	2.658	7.432	8.489	3.012	3.356	24.947
Almanya	1.802	272	225	-	-	2.299
Şili	1.450	-	-	-	-	1.450
Estonya	1.089	3.720	2.273	1.511	431	9.024
Litvanya	1.052	492	129	43	116	1.832
Bulgaristan	738	2.951	3.620	1.313	1.579	10.201
Avusturya	428	1.499	66	256	125	2.374
Belçika	261	556	-	-	59	876
Hollanda	127	86	47	225	101	586
Toplam	1.344.624	671.475	384.476	237.825	93.994	2.732.394

Kaynak: TÜİK

- (38) Türkiye 2020 ve 2021 yılında sırasıyla 384.476 ve 237.825 baş damızlık hariç sığır ithal etmiş, en çok ithalat 128.190 baş ile Brezilya’dan ve 119.001 baş ile Uruguay’dan gerçekleştirilmiştir. 2022 yılı incelendiğinde ise ithalat rakamlarında önemli düşüşlerin olduğu görülmektedir. Bu çerçevede anılan yılda en yüksek miktarda damızlık hariç büyükbaş canlı hayvan ithalatının 25.544 baş ile Uruguay’dan, 22.565 baş ile Çekya’dan ve 21.679 baş ile Macaristan’dan gerçekleştirildiği görülmektedir. 2018-2022 dönemine daha geniş bir perspektiften bakıldığında yıllar bazında ithalat miktarlarının önemli bir düşüş gösterdiği anlaşılmaktadır.

¹¹ Bkz. <https://www.tarimorman.gov.tr/Duyuru/1789/Besilik-Erkek-Sigir-Ithalat-Basvuru-Duyurusu>.

- (39) Yukarıda yer alan damızlık hariç sığır ithalatı (baş) verilerine ek olarak son yıllarda ithal edilen damızlık sığır hariç sığır ithalat verileri kilogram cinsinden aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, damızlık sığır ithalatında bir miktar artışın olduğu, damızlık hariç sığır ithalatında ise önemli bir azalmanın olduğu görülmektedir.

Tablo 6- Canlı Hayvan İthalatı (Kg)

Yıl	Damızlık Sığır	Damızlık Hariç Sığır	Toplam
2020	7.810.117	110.375.652	118.185.769
2021	10.527.881	68.265.104	78.792.985
2022	10.134.099	28.266.834	38.400.933

Kaynak: SETBİR Cevabi Yazı

- (40) Aşağıdaki tabloda sığır eti ithalat verileri yer almaktadır. Bu verilere göre Türkiye'ye, 2019 yılında 5.046.001 kg, 2020 yılında ise 4.580.440 kg sığır eti ithal edilmiştir. 2022 yılına gelindiğinde ise sığır eti ithalat miktarı 407.986 kg'ye kadar düşmüştür.

Tablo 7- Kırmızı Et İthalatı (Kg)

Yıl	Sığır Eti
2019	5.046.001
2020	4.580.440
2021	1.204.662
2022	407.986

Kaynak: HAYGEM Cevabi Yazı

- (41) Besi sığırıcılığı işletmelerinde maliyeti etkileyen en önemli girdi kalemi besi materyali (besilik canlı hayvan) ve yem olup işletmenin ölçeğine ve üretim teknolojisine bağlı olarak değişmekle birlikte işletmelerin toplam maliyeti içinde besi materyali giderleri ortalama %55-65'lik; yem ise %25-30'luk bir paya sahiptir. Geri kalan maliyet kalemleri ise, personel giderleri, ilaç vb. dâhil veterinerlik hizmetleri, elektrik, su ve akaryakıt gibi maliyet kalemlerinden oluşmaktadır.
- (42) Sektörde özellikle süt veya buzağı üreten yetiştiricilik işletmelerinin yem ihtiyaçlarını satın alarak karşılamaları, yüksek verimlilik için konsantre yem tüketiminin yüksekliği, hazır yem fiyatlarının sürekli artması, hayvan fiyatlarının artması, yerine koyma ve büyüme maliyetlerinin yükselmesi, sütçü ırka dayalı sığırıcılık sistemi, besi süresinin uzunluğu, döl verimi ve buzağı ölümlerinden kaynaklı buzağı kayıpları, bulaşıcı hayvan hastalıkları, taşıma maliyetleri, kesim sırasındaki kayıplar, kalifiye işgücü teminindeki zorluklar, pazarlamadaki sorunlar, bilgi ve profesyonel yönlendirme eksikliği de maliyeti yükselten diğer olumsuz faktörleri oluşturmaktadır.
- (43) Bu anlamda esas olarak üretimin sürdürülebilirliğini tesis edebilmek bakımından Türkiye'de besicilik faaliyetlerine devlet tarafından çeşitli destekler verilmektedir. Bu destekler incelendiğinde ise besicilik yapan işletmelerin karkas et üretim maliyetlerini düşürmek, üretimde sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla 2011 yılından itibaren "*Besilik Erkek Sığır Desteklemesi*" uygulandığı görülmektedir. 2022 yılı tarımsal desteklemeleri kapsamında bu destek bir önceki yıla kıyasla %100 artışla 500 ₺/baş'a çıkarılmıştır.
- (44) Bununla birlikte hayvancılığın sürdürülebilirliğine katkı sağlamak, kırmızı et fiyatlarındaki dengenin üretici ve tüketici aleyhine bozulmasını önlemek amacıyla ESK tarafından kesimi yapılan/yaptırılan hayvanlar için 2022 yılında hayvan başına 2.500 TL/baş destekleme ödemesi yapılmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle yem tedarikinde zorluk yaşayan küçük kapasiteli büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmelerine ise, bu işletmelerin yem maliyetlerindeki artıştan olumsuz etkilenmelerini önlemek, üretimde sürdürülebilirliği sağlamak ve üretici fiyatlarındaki istikrarın korunması amaçlarıyla 2020 yılında bir defaya mahsus besi yem desteği ödemesi yapılmıştır.

- (45) Son olarak, 06.09.2022 tarihli ve 31945 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Sözleşmeli Besiciliğin Desteklenmesine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı” uyarınca Bakanlık tarafından mevcut besi işletmelerinin atıl kapasitelerinin üretime kazandırılması, kırmızı et üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, üreticinin girdi tedarikinin önceden planlanması ve sektöre model teşkil edilmesi amaçlarıyla sözleşmeli besiciliğin desteklenmesine başlanmıştır.¹² Sözleşmeli Besicilik Projesi küçük ve orta ölçekli yetiştiriciler ile aile işletmelerini kapsayacak olup projenin beş yıl boyunca devam etmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda Bakanlık tarafından, ESK ile sözleşme yaparak kesim yaptıran üreticilere, karkas ağırlığının 201-250 kilogram arası her kilogram için 2,5 ₺, 251-300 kilogram arası her kilogram için 3,5 ₺, 301-350 ve üzeri her kilogram arası için 5 ₺ destekleme ödemesi yapılacaktır.
- (46) Hayvancılık sektörünün gelişmesi; böylelikle üretimde verimliliğin sağlanması ve üretim araçlarının modernleştirilmesi için örgütlenme olmazsa olmazdır. Nitekim kırsal işletmelerde etkili örgütlenme, optimum üretim faktörü bileşimine olanak tanımakta ve maliyet tasarrufu sağlamaktadır. Ayrıca örgütlenme, hayvancılık işletmelerinin sermaye ihtiyacına destek olarak teknolojik gelişmelerin hızlandırılmasını ve küçük işletmelerin büyümesini kolaylaştırarak bu işletmelerin piyasa şartlarında daha kârlı hale gelmelerini sağlamaktadır. İyileştirilmiş işletme yapıları ise işletmelere ölçek ekonomilerinden yararlanma imkânı sunmaktadır.
- (47) Küçük ölçekli aile işletmelerinin çoğunlukta olduğu Türkiye’de, tarımsal örgütlenme hukuki olarak ürün konseylerinin ve üretici örgütlerinin kurulabileceğini düzenleyen; 5488 sayılı Tarım Kanunu (5488 sayılı Kanun), 5200 sayılı Kanun, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’na dayanılarak hazırlanan Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (Yetiştirici Birlik Yönetmeliği), 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu (1581 sayılı Kanun), 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (1163 sayılı Kanun) ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun (4572 sayılı Kanun) ile desteklenmektedir. Dünyada tarım alanında örgütlenme ise bilimsel açıdan iki grupta ele alınmaktadır. Birincisi, tarıma hizmet sunan kamu kuruluşları; ikincisi ise mesleki amaçla tarıma hizmet sunan sivil toplum kuruluşlarıdır.¹³ Aşağıda bu ayırım dikkate alınarak Türkiye’de tarım alanında örgütlenmeye ilişkin tablo sunulmaktadır.

Tablo 8- Türkiye’de Tarım Sektöründe Örgütlenme

1- Tarıma Hizmet Sunan Kamu Kuruluşları
<ul style="list-style-type: none">
• Tarım ve Orman Bakanlığı,
• Ticaret Bakanlığı (Tarımsal kooperatifler ve tarım satış kooperatifleri, haller ve borsalar, ihracatla ilgili işlemler),
• Hazine ve Maliye Bakanlığı (Desteklemeler),
• Dışişleri Bakanlığı (Uluslararası tarımsal kuruluşlar),
• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Sulama elektrik bedelleri),
• Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (Balıkçı barınakları),
• Kültür ve Turizm Bakanlığı (Turizme açılacak yerler- Ekoturizm turizmi),
• İçişleri Bakanlığı (Belediye kırsal kalkınma),
• Üniversiteler.

¹² Bkz. <https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Haber/145/Sozlesmeli-Besiciligin-Desteklenmesine-Iliskin-Cumhurbaskani-Karari-Yayimlandi%E2%80%A6>

¹³ Tarım Orman Şûrası (2019), “Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi”, s. 7.

2- Tarıma Hizmet Sunan Mesleki Amaçlı Sivil Toplum Kuruluşları ¹⁴		
2.a. Teknik hizmet personeli mesleki amaçlı kuruluşları	2.b. Tarımsal sanayi mesleki kuruluşları	2.c. Gönüllü mesleki kuruluşlar
<ul style="list-style-type: none"> • TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası • TMMOB Gıda Mühendisleri Odası • Veteriner Hekimler Odası • Türk Ziraat Yüksek Müh. Birliği • Türk Veteriner Hekimleri Birliği • Türkiye Ziraatçılar Derneği • Veteriner Sağlık Teknisyenleri Derneği • Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği Vakfı vb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği • Süt ve Et Sanayi Üreticileri Birliği • Türkiye Yem Sanayicileri Birliği • Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu • Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği • Türkiye Tohumcular Birliği • Türk Tarım Alet ve Makineleri İmalatçıları Birliği • Organik Ürün Üreticileri ve Sanayicileri Derneği • Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu • Tüm Gıda İthalatçıları Derneği • Türkiye İhracatçıları Meclisi vb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulusal Ürün Konseyleri • Tarım İşçileri ve Çiftçileri Sendikaları • Tarımsal Kalkınma Vakfı • Türkiye Tarımcılar Vakfı • Türkiye Kalkınma Vakfı • Hayvancılığı Geliştirme Vakfı • Su Ürünleri Vakfı • Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği • Organik Tarım Dernekleri Federasyonu • Tarım ve Gıda Etiği Derneği • Buğday Derneği • Tarım Gazetecileri ve Yazarları Derneği • Tarım Sigortaları Vakfı • Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
3- ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİ ¹⁵		
3.a. Mesleki amaçlılar	3.b. Ekonomik ve Sosyal amaçlılar	
<ul style="list-style-type: none"> • Ziraat Odaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarımsal Amaçlı Kooperatifler • Su Ürünleri Kooperatifleri • Sulama Kooperatifleri • Pancar Ekicileri Kooperatifleri • Yaş Meyve ve Sebze Kooperatifleri • Tarım Kredi Kooperatifleri • Tarım Satış Kooperatifleri • İslah Amaçlı Yetiştirici Birlikleri • Üretici Örgütleri (Hal Yasası) • Üretici Birlikleri 	
Kaynak: Tarım Orman Şurası (2019), "Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi", s. 15.		

- (48) Avrupa Birliği'nde (AB) ekonomik örgütlenme, üretim ve pazarlama konularında daha güçlü bir pozisyona sahip olmayı hedefleyen kooperatifleri, dernekleri ve şirketleri kapsamaktadır. Mesleki örgütlenme ise, çiftçilerin üretim ve pazarlama konularında bilgilendirilmesi ve çıkarlarının korunması amacıyla ziraat odaları, branş birlikleri ve hatta bazı sendikalar gibi sosyal amaçlı örgütlerden oluşmaktadır. Bu iki farklı örgütlenme şekli, ulusal ve AB düzeyindeki mevcut yasalara uygun olarak birleşerek üst yapılanmalara gidebilmektedirler. AB'de üretici örgütlenmesi katmanları aşağıdaki şekilde gibidir:¹⁶

¹⁴ Bu kuruluşların kurucuları ve üyeleri sektördeki bütün paydaşlar olup aralarında çiftçiler de bulunabilmektedir.

¹⁵ Bu kuruluşların kurucuları ve üyeleri sadece çiftçilerdir. Bu örgütlerin bölge ve merkez birlikleri ile Türkiye Milli Kooperatifler Birliği de bu kapsamdadır.

¹⁶ Tarım Orman Şurası (2019), "Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi", s. 19-21.

Şekil 2- AB'de Üretici Örgütlenmesi

Kaynak: Tarım Orman Şûrası (2019), "Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi".

- (49) Türkiye ve AB arasında örgütlenme bakımından dikkat çeken iki temel farklılık mevcuttur: İlki, AB'deki üretici örgütlerinin, ülkemizdeki 5200 sayılı Kanun ile kurulan üretici birlikleriyle olan farklılığıdır. AB'de üretici örgütlerinin üstlendiği görevler ile Türkiye'de üretici birliklerinin üstlendiği görevler ekonomik ve mesleki anlamda olmak üzere birbirinden önemli ölçüde ayrılmaktadır. İkinci husus ise mevcut tüzel kişilikler arasında yer alan kooperatifler ile üretici örgütleri arasındaki ilişkiden kaynaklıdır. AB'de üretici örgütlerinin önemli bir kısmı ya kooperatif tabanlıdır ya da kooperatifler ile sıkı ilişki hâlinindedir. Kooperatif benzeri yapılar bir araya gelerek üretici örgütü kurmuşlardır. Örneğin Hollanda'da mevcut 10 üretici örgütünün dokuz tanesi kooperatif temellidir. Ülkemizde ise bu denli bir örgütlenme son derece sınırlıdır.
- (50) Öte yandan AB'de örgütlenme konusundaki başarısının tarımsal üretim rakamlarına yansımaları esasında bir tesadüf değildir. AB tarım politikası; gıda kalitesi, izlenebilirlik, ticaret ve tarım ürünlerinin markalaştırılması dâhil olmak üzere çok çeşitli alanları kapsamaktadır. AB, çiftçilerini finansal olarak destekleyip, sürdürülebilir ve çevre dostu uygulamaları teşvik ederken, aynı zamanda kırsal alanların kalkınmasına da yatırım yapmaktadır.¹⁷ Üye Devletlerce tarıma ilişkin ulusal düzenlemelerin ötesinde, Birlik seviyesinde "Ortak Tarım Politikası" (*Common Agriculture Policy-CAP*) başlığı altında özel düzenlemeler kabul edilmekte ve uygulanmaktadır.¹⁸
- (51) CAP bağlamında üretim planlaması ve tedarik zincirinin boyunun kısaltılması gibi politikaların üretici örgütleri kanalı ile hayata geçirilmesi dikkat çekmektedir.¹⁹ Nihai olarak AB içindeki pazarın istikrarı için CAP'in reform önerileri ile şekillendiği, CAP kapsamında belirlenen hedeflerin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için Komisyon tarafından uluslararası düzeyde tarım ve gıda politikalarındaki gelişmelerin takip edilerek istatistiklerin tutulduğu ve analizlerin yapıldığı belirtilmelidir.²⁰ CAP'in 1990'ların başından beri sürdürülebilir gıda üretimine yardımcı olma amacı, öncelikle

¹⁷ Rekabet Kurumu (2021), "Yaş Meyve ve Sebze Sektör İncelemesi Nihai Raporu", Ankara, para. 138.

¹⁸ CAP'in beş temel hedefi; "verimliliği artırmak, tarım topluluğuna adil bir yaşam standardı sağlamak, pazar istikrarı sağlamak, sürdürülebilir arz yaratmak ve makul tüketici fiyatları sağlamak" olarak belirlenmiştir.

¹⁹ Rekabet Kurumu (2021), "Yaş Meyve ve Sebze Sektör İncelemesi Nihai Raporu", Ankara, para. 153.

²⁰ A.g.k., para. 141.

serbest piyasa mekanizmaları dikkate alınarak yerine getirilmiş, dolayısıyla fiyatlara müdahaleler azaltılmış ve ciddi piyasa dengesizlikleri için bir güvenlik ağı kurulmuştur. CAP'in ve reformların sonucunda da bugün birçok sektörde AB fiyatları dünya piyasa fiyatlarına yakınsamış ve AB, 2010 yılından itibaren net gıda ihracatçısı olmuştur.²¹

- (52) Türkiye'deki gibi Avrupa'da da gıda tedarik zincirinde işleme ve perakende aşamaları, genellikle yüksek derecede yoğunlaşma ile karakterize edilmektedir. Çiftçiler, üretici örgütlenmelerine ve bu tür yapılanmaları teşvik eden politika önlemlerine rağmen parçalanmış durumdadır. Tedarik zincirinin bu aşamalarının ilgili yapılarını belirleme ve bu aşamaları şekillendirme eğiliminde olan ekonomik gerekçeler ve yerleşik kısıtlamalar da mevcuttur. Birçok çiftçi, ürün teslimatı bakımından işleme endüstrisi karşısında genel teslimat şartlarını yüklemek durumundadır. Fiyat ve kalite konusunda anlaşmazlıklar olması durumunda, tahıl gibi depolanabilir tarım ürünlerinin üreticileri alternatif alıcılara yönelebilmekte ve bu nedenle bu üreticiler asimetrik ekonomik güce daha az maruz kalmaktadırlar. Bozulabilir ürünler üreten çiftçilerin ise kalite sınıflandırması konusunda bir anlaşmazlık oluşması durumunda seçenekleri daha sınırlıdır ve kısa vadede ürünü teslim etmekten başka seçenekleri yoktur.²²
- (53) Gıda tedarik zinciri içinde, sözleşme tarafları arasında pazarlık gücünde önemli dengesizlikler mevcuttur. Bu tür dengesizlikler, belirli bir ticari ilişkide veya işlemde daha güçlü tarafın bazı davranışsal uygulamalarının (orantısız edimlerinin) önünü açmaktadır. Genel olarak haksız ticari uygulamalar çiftçilerin gelişimini ve tedarik zincirindeki küçük ve orta ölçekli işletmeleri olumsuz yönde etkileme eğilimindedir. Haksız ticari uygulamalar, bu uygulamalara maruz kalan tarafın ticari riskini artırarak verimsiz üretim kararlarına yol açmakta veya üreticileri ticari ilişkilerde bulunmaktan caydırabilmektedir.²³
- (54) Tarım topluluğunun yaşam standartları üzerinde olumsuz etkisi olması muhtemel bu tür uygulamaların oluşumunu azaltmak için haksız ticari uygulamalara karşı asgari bir Birlik standardı getirilmesi gerektiği görüşünden hareketle,²⁴ AB'de 17.04.2019 tarihli ve 2019/633 sayılı Tarım ve Gıda Tedarik Zincirinde İşletmeler Arası İlişkilerde Haksız Ticari Uygulamalar Hakkında Direktif²⁵ (*Directive on unfair trading practices in business-to-business relationships in the agricultural and food supply chain-UTP*) kabul edilmiştir. UTP ile korunan amaçları; AB'de çiftçilerin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin tarım ve gıda tedarik zincirindeki konumlarını güçlendirmek, daha güçlü konumdaki sağlayıcının daha zayıf olana karşı bazı haksız ticari uygulamalarını yasaklamak olarak özetlemek mümkündür.
- (55) UTP yeni veya mevcut ulusal kurumlarda, icra makamı kurmayı ve atamayı gerektirmekle birlikte, Üye Devletler tarafından yasaklanacak belirli haksız ticari uygulamalara (kara ve gri liste) yönelik uygulama standartlarının AB düzeyinde asgari uyumunu sağlamaktadır. Kara listedeki uygulamalar her hâlükârda yasaklanmış; gri listedeki uygulamaların ise taraflar arasındaki sözleşmesel ilişki ile şekillenmesi amaçlanmıştır:

²¹ A.g.k., para. 146.

²² A.g.k., para. 212, 213.

²³ A.g.k., para. 214, 220.

²⁴ A.g.k., para. 277.

²⁵ Bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0633&from=en>.

Tablo 9- Kara Listedeki Uygulamalar

1	Bozulabilir tarım ve gıda ürünlerinde 30 günü aşan ödemeler
2	Diğer tarım ve gıda ürünleri bakımından 60 günü aşan ödemeler
3	Bozulabilir tarım ve gıda ürünleri için kısa süreli iptaller
4	Alıcı tarafından tek taraflı sözleşme değişiklikleri
5	Spesifik bir işleme bağlı olmayan ödemeler
6	Kayıp ve bozulma riskinin sağlayıcıya yüklenilmesi
7	Sağlayıcının talebine rağmen alıcı tarafından tedarik anlaşmasının imzalı teyidinin reddi
8	Alıcı tarafından ticari sırların izinsiz kullanılması
9	Alıcının ticari açıdan misillemede bulunması
10	Müşteri şikâyetlerini değerlendirmeye ilişkin maliyetleri sağlayıcıya yüklemek

Tablo 10- Gri Listedeki Uygulamalar

1	Satılmamış ürünlerin iade edilmesi
2	Sağlayıcının stok, gösterim ve listeleme için ödeme yapması
3	Sağlayıcının promosyon için ödeme yapması
4	Sağlayıcının pazarlama için ödeme yapması
5	Sağlayıcının reklamcılık için ödeme yapması
6	Sağlayıcının alıcı personeli ve yapıların düzenlenmesi için ödeme yapması

- (56) Son olarak, UTP'nin rekabet hukukundan farklı bir kapsamı olduğunu vurgulamak önemlidir. Rekabet kuralları, hâkim durumda olan bir işletmecinin tek taraflı uygulamalarını ve genel olarak pazarı etkileyen teşebbüsler arasında rekabeti önleyici anlaşmaları yasaklamakla birlikte, rekabet süreci veya tüketici refahı üzerinde hiçbir olumsuz etkisi olmayan, küçük tedarikçilerin daha güçlü alıcılarla ikili sözleşme müzakereleri bağlamında karşılaştıkları sorunlarla ilgilenmemektedir. Eşit olmayan pazarlık gücüyle ilişkili, ancak genel olarak piyasa üzerinde etkisi olmayan bu tür sözleşme dengesizlikleri, UTP düzenlemesi uyarınca ele alınmaktadır.^{26, 27} Bu durumu destekleyici olarak, Avrupa Rekabet Ağı (*European Competition Network-ECN*) tarafından hazırlanan Mayıs 2012 tarihli Gıda Raporu'nda eşit olmayan müzakere gücü ve bunun sonucunda meydana gelen sözleşmesel dengesizliklerin esasında bir rekabet hukuku meselesi olmadığına da dikkat çekilmiştir.²⁸

I.1.2. İlgili Ürün Pazarı ve İlgili Coğrafi Pazar

- (57) İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz'da (İlgili Pazar Kılavuzu) ilgili ürün pazarı, tüketicinin gözünde fiyatı, kullanım amaçları ve nitelikleri bakımından aynı sayılan mal ve hizmetlerden oluşan pazar olarak tanımlanmaktadır. Aynı Kılavuz'da coğrafi pazar ise; teşebbüslerin mal ve hizmetlerinin arz ve talebi konusunda faaliyet gösterdikleri, rekabet koşullarının yeterli derecede homojen ve özellikle rekabet koşulları komşu bölgelerden hissedilir derecede farklı olduğu için bu bölgelerden kolayca ayrılabilen bölgeler olarak tanımlanmıştır.
- (58) İlgili Pazar Kılavuzu'nun 20. paragrafında yer alan "*inceleme konusu işlem, gerek ürün gerekse de coğrafi açıdan olası alternatif pazar tanımları çerçevesinde rekabet açısından endişeler yaratmıyor ya da alternatif tüm dikkate alınarak tanımlar açısından rekabeti bozucu bir etki söz konusu oluyorsa pazar tanımı yapılmayabilir.*" ifadeleri de göz önünde bulundurularak tespit ve değerlendirmelere herhangi bir etkisi olmayacağından hareketle ilgili ürün pazarı ve ilgili coğrafi pazar tanımlanmamıştır.

²⁶ Rekabet Kurumu (2021), "Yaş Meyve ve Sebze Sektör İncelemesi Nihai Raporu", Ankara, para. 305.

²⁷ Bkz. https://competition-policy.ec.europa.eu/sectors/agriculture/agriculture_en.

²⁸ ECN (2012), "Report on competition law enforcement and market monitoring activities by European competition authorities in the food sector", https://ec.europa.eu/competition/ecn/food_report_en.pdf.; Rekabet Kurumu (2021), "Yaş Meyve ve Sebze Sektör İncelemesi Nihai Raporu", Ankara, para. 308.

I.2. Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Belgeler

(59) Yerinde incelemelerde elde edilen belgelerden önem arz edenlerine aşağıda yer verilmektedir.

(60) **Delil 1:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın mobil cihazında gerçekleştirilen yerinde incelemede elde edilen "BESİCİLER GRUP"²⁹ isimli WhatsApp grubunda, 08.10.2021 ve 09.10.2021 tarihlerinde grup katılımcıları tarafından yapılan ve ilgili grubun kuruluş amacını yansıtan yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....) (08.10.2021, 15.08): bu grubu kurmamızın amacı birbirimizden güncel bilgi paylaşımı fikir alışverişi ve kesim fiyatları hk. görüşmektir. Katılarınızı bekliyoruz.

(.....) (08.10.2021, 17.37): Birlik Olma Zamanı

(.....) (08.10.2021, 18.30): Örgütlü olmanın avantajlarını bu tür gruplarda ,bilgi alışverişinde bulunulması hepimize fayda sağlar.(.....) beye teşekkür eder,hepimize hayırlı olmasını dilerim.

(.....) (08.10.2021, 18.36): Hem veteriner hekim olarak hemde besici olarak bizleri desteklediğini için teşekkür ederiz (.....) bey sağol

(.....) (08.10.2021, 18.38): Tebrik ederim (.....) başkanım

(.....) (08.10.2021, 18.39): Başkanım arkadayız

(.....) (08.10.2021, 18.39): İnşallah besici kazanır kazanırsa Polatlı kazanır

(.....) (08.10.2021, 18.39): Herkes sebeplenir

(.....) (08.10.2021, 18.55) : Allahın izniyle herkez emeginin karşılığını alacak birlik olunursa inşallah 🙏

(.....) (09.10.2021, 09.14): yeni kesim fiyatlar ile ilgili (alım satım yapılmış net bilgi olacak duyum deyil) Birliğimize bilgi vererseniz. Bilgi almak içinde (.....) arayabilirsiniz washaptan yazabilirsiniz. Çok zor günler geçiriyoruz. Birlik olma zamanı birbirimize destek olalım. Polatlı Kırmızı Et Birliği Başkanı =(.....)

(.....) (09.10.2021, 09.17.50): Grubumuzda paylaştığımız bilgiler hakkında istikbaharat yapmak isteyen firmalara bilgi vermeyelim. Teşekkür ederim.

(61) **Delil 2:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın mobil cihazında yapılan yerinde incelemede elde edilen "BESİCİLER GRUP" isimli WhatsApp grubunda, 08.10.2021 ve 21.02.2023 tarihleri arasında grup katılımcılarının genel itibarıyla piyasada oluşan kesim fiyatlarına yönelik gerçekleştirdiği yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....) (08.10.2021, 16.04): Konet = 08,10,2021 güncel fiyatı Yağlı kesim Peşin YERLİ=43 ANGUS=42

(.....) (08.10.2021, 16.09): Hayırlı olsun inşallah

(.....) (08.10.2021, 16.23): SERGEN ET= Yerli yağlı peşin= 42,50 tl.

(.....) (08.10.2021, 16.23): ATLAS ET= Angus yağlı peşin= 41,50 tl

....

(.....) (08.10.2021, 17.19): NAMET= YERLİ 43 AVRUPA 44 yağlı kesim Alıma başlamıştır.

(.....) (11.10.2021, 10.03): borsadayım 43tl angus satıldı

(.....) (11.10.2021, 10.22): Dün yerli dana
polatli kesimi
44 tl ödeme
1 hafta

(.....) (11.10.2021, 11.08): grubumuzda sadece bilgi paylaşımında bulunalım. Yorum ayreten bana vashaptan veya (.....) tlf. arayabilirsiniz. Desteklerinizden dolayı teşekkür ederim. (.....)

(.....) (11.10.2021, 11.24): Ettat POLATLI kesim 43verdim aramızda kalsın😊😊

(.....) (11.10.2021, 11.25): Not fazla vermedim sadece 50 adet

(.....) (11.10.2021, 11.26): Hayirli olsun abi

(.....) (11.10.2021, 11.27): Angusmu

(.....) (11.10.2021, 11.27): 44'te peşin gitti kardeşim

....

(.....) (14.10.2021, 11.04): kesim fiyat artışı devam ediyor. yarın cuma günü alım satım fiyatlarını yazacam

....

(.....) (15.10.2021, 09.09): KONET= Yerli Dana Kesim= 45,50 Angus =44 tl. Avrupa dana= 46,50 yağlı kesim peşin

²⁹ İlgili WhatsApp grubu 08.10.2021 tarihinde kurulmuş olup yerinde inceleme tarihi itibarıyla ilgili WhatsApp grubunda 241 kişinin katılımcı olduğu tespit edilmiştir.

(.....) (19.10.2021, 12.51): Ankara Yenikent Kesim= Düve Peşin Fiyat =44,50 tl.

...

(.....) (19.10.2021, 13.01): aldığım bilgiye göre, genelde kesilecek dana sayısı kısıtlı, bu nedenden dolayı yağlı kesim fiyatı artış devam eder ay sonuna kadar 50 tl geçer

(.....) (25.10.2021, 11.06): Polatlı kırmızı et Platformu na 25,11,2021 tarihli yazdığım Polatlı kesim olarak yazdım angus 45 tl. geçen hafta satılan bugün 45,50 tl. olur (not ettat firması isminin yazılmasını istemediği için POLATLI KESİM yazdığım zaman ettat - Kazan kesim yazdığım zaman namet bilginiz olsun

(.....) (25.10.2021, 11.09): Dana kesim fiyatları 25.10.2021 itibariyle, yerli ve Avrupa (Sarole-Limuzin vs) yağlı 47,00TL, yağsız 47,65TL; Brezilya-Uruguay dana (Angus-Brangus vs) yağlı 46,00TL, yağsız 46,65TL'dir. %1 fire uygulanır. Bilginize sunarız.

(.....) (07.11.2021, 21.55):

(.....) (08.11.2021, 10.16): Arkadaşlar fiyatların gevşemesinin nedeni sergen et ve ettat düşük fiyat paylaşımlarının nedeni üretici bir arkadaşımızın 3 bin kapasiteli ahırda şap çıktı 10 ayını doldurmuş ve özeri 2 bine yakın acil dana satışı yapmak zorunda kaldı tamamen bundan ibaret etcilerin elinde bu hafta mal var fazla aramayın çünkü elerinde mal var aşağı teklif ederler bilginiz olsun

(.....) (08.11.2021, 10.17): Bu ara herkes şap aşısını yapsın cumadan sonra fiyat lar dengeyi yakalar

(.....) (08.11.2021, 10.19): 🖱

(.....) (08.11.2021, 10.19): Polatlı hariç diğer ilçeler de şap var bilginiz olsun

(.....) (15.11.2021, 21.06): 46.5 yerli 45 düve

Polatlı mezbahane

(.....) (15.11.2021, 21.24): Fiyatlar bu haftadan itibaren yükselecek.

(.....) (15.11.2021, 21.25): Acele etmeyelim. kesilecek mal kimsede kalmadı.

...

(.....) (26.11.2021, 20.24): Ekmeğe bugün yüzde-35 Zam geldi ettede bir kaç güne olması kaçınılmaz

(.....) (26.11.2021, 20.39): Ekmeğe gelen %28 zam ete gelirse yağlı karkas 65

...

(.....) (27.11.2021, 23.05): Hayırlı olsun yağlı 53-54 arası

(.....) (02.12.2021, 20.28): Namet 58 yerli dana

(.....) (02.12.2021, 20.29): Hayırlı akşamlar (.....) bey

(.....) (02.12.2021, 20.31): Angus kazan kesimi

58.5 TL

Yağlı peşin

(.....) (02.12.2021, 20.31): Başka yerde 60 TL satılmış

(.....) (02.12.2021, 20.31): O da yağlı ve peşin

(.....) (03.12.2021, 21.51): Yerli dana yağlı kesim ödeme peşin Namet = 58 tl

...

(.....) (03.12.2021, 22.13): Yem zamlarına alıştık

60-70 alışacaklar

...

(.....) (07.12.2021, 14.26): Bana yerli mala 59 verdiler başkanım

(.....) (07.12.2021, 14.26): Peşin ödeme

(.....) (07.12.2021, 14.27): 60 yapmadılar Bugün için

(.....) (07.12.2021, 14.29): Başkan et fiyatları geri gelmiş 60 düşmüş

(.....) (07.12.2021, 14.29): Hayırlısı

(.....) (07.12.2021, 14.29): Et tat yerli dana 58,50 yağlı Polatlı

(.....) (07.12.2021, 15.59): Polatlı Mezbahanesi Yerli dana yağlı = 59 tl.

...

(.....) (13.12.2021, 08.19): Günaydın, hayırlı işler diliyorum herkese,= Yeme bugün zam geleceği haberini aldım.

(.....) (13.12.2021, 08.27): 15,12,2021 tarihi itibariyle Bu hafta içi karkas yağlı dana satış fiyatlarını belirledik.Peşin=Yerli= 60 Angus=59 Avrupa=61 Düve=58 Kimse panik yapmasın Herkes ödemesine göre satış yapıyor.Canlı Kasaplık İhracatı devam ediyor. Irak"a

(.....) (13.12.2021, 08.33): Amasya dana yağsız kesim peşin cuma günü = 67 tl.

(.....) (13.12.2021, 08.35): Afyon dana yağsız kesim fiyatı peşin alım satım oldu geçen hafta içinde = 68 tl

(.....) (13.12.2021, 08.37): Kayseri yerli dana yağsız kesim fiyatı geçen hafta = 67 tl.

...

(.....) (14.01.2022, 15.39): 14,01,2022 TARİHİ İTİBARI İLE KIRŞEHİR YAĞSIZ KESİM FİYATI YERLİ DANA = 71 TL.

(.....) (14.01.2022, 16.30): 14,01,2022 TARİHİ İTİBARI İLE ALIM SATIM OLMUŞTUR KARKAS YAĞSIZ KESİM 70 TL. AMASYA

(.....) (17.01.2022, 11.29): ESK= 10 tl zam yaptı fiyatlar yükseliyor bilginiz olsun yükseliş devam eder. ihtiyaca göre satış yapın

(.....) (17.01.2022, 20.28): 18.01.2022 Polatlı mezba yerli dana yağlı kesim fiyatı =63 50 TL

(.....) (17.01.2022, 21.00): Aksaray 65.yağlı kesim

(.....) (7.02.2022, 16.00): Yerli Dana Kazan Kesim Yağlı Ödeme Peşin Şu an kesiliyor. 48 adet= 63,50 tl.

(.....) (07.02.2022, 18.54): Kırşehir yarinkesilecek danaların fiyatı yerli 74

Avrupa 75

Yağsız kesim

...

(.....) (01.03.2022, 18.15): Niğde cezaevinde yerli dana yağlı 66,00 yağsız 66.65 Avrupa dana yağlı 65,00 yağsız 65,65

(.....) (01.03.2022, 18.15): 02,03,2022 den itibaren

(.....) (02.03.2022, 18.10): Konya BOZET yağlı 66500tl peşin

...

(.....) (02.03.2022, 18.19): Yerli yağlı 67 tl

Ödeme peşin

Kazan / Ankara

(.....) (02.03.2022, 18.20): En az yağlı 72 olması lazım Maliyetler çok yükseldi

...

(.....) (10.03.2022, 08.59): Dana düve alislarda girdilerde gün gün maliyetler yükseliyor

(.....) (10.03.2022, 09.00): Yem bağlantısını nasıl yapalım başkanım

(.....) (10.03.2022, 09.00): Yem fiyatları nasıl olur sizce

...

(.....) (12.03.2022, 08.40): Günaydın hayırlı işler diliyorum herkese

(.....) (12.03.2022, 08.42): Çok istek var fiyat artışları devam eder.

(.....) (12.03.2022, 16.23): Kırşehir yerli dana renkli yağsız 90 TL alım satım oldu

...

(.....) (12.03.2022, 20.45): Kırşehir 90 kendi malımız yarın kesilecek

- (.....) (12.03.2022, 21.21): Afyon yağsız 102 hayırlı olsun
(.....) (12.03.2022, 21.21): Bu iş hayra gitmiyo
(.....) (12.03.2022, 21.22): Arkadaşlar bu iş hayra alamet değildir Allah yar ve yardımcımız olsun
...
(.....) (12.03.2022, 21.38): sonu hayır olur inşallah
(.....) (12.03.2022, 21.39): (.....) bu @ fiyatları hayra alamet değildir
(.....) (12.03.2022, 21.43): Yurt dışına et gidecek mis öyle bi laf dolaşiyor kırşehir de
(.....) (12.03.2022, 21.43): yok kötude deyil Allah için çiydir çitsin bu ara bizim kırkım ayımız çak çitsin
(.....) abi
sonunu düşünen kahraman olamaz
...
...
(.....) (12.04.2022, 23.37): Ettat = Angus =80 tl yerli dana = 81.50 yağlı kesim 10 gün ödeme
(.....) (05.05.2022, 11.44): Kazan kesim 55 adet ödeme 15 gün
Fiyat : 90 TL
(.....) (05.05.2022, 11.46): 29 adet Kazan kesim ödeme 1 hafta 90 tl
(.....) (05.05.2022, 11.47): Afyondan yağsız 100 peşin Kesim
(.....) (06.05.2022, 11.17): Çubuk kesim ödeme 15 gün
Fiyat : 95.50 TL
(.....) (06.05.2022, 12.39): Yağlı Kazan 92 tl den dana talebi var bilginiz olsun
(.....) (07.05.2022, 14.02): 28 dana kazan kesim 92 tl ödeme 10 gün
(.....) (07.05.2022, 22.54): Aksaray da arkadaşım 95 tl yağlı dana satmış yarın kesilecek ödeme 1 hafta 10 gün
Not kesin bilgi
...
(.....) (23.05.2022, 09.30.12): Günaydın, Bazı kesim yapan firmalar karkas et fiyatları düşüş devam ediyor gibi duruma karkas dana kesim 88 veya 89 tl. gibi yazıp el altından 92 veya 93 tl alıyorlar. Besicilerimizin, üreticilerimizin kafasını karıştırmaya çalışıyorlar. Bir besicimiz satış yaptığından sonuçta hepimizin bir şekilde haberi oluyor. Ne yapmaya çalışıyorsunuz. Amacınız besiciyi üreticiyi batırmak mı Etcı firmalara söylüyorum. Bence net olun kaçta alıyorsanız onu yazabilirsiniz birşey demiyorum. Ama Besiciyi üreticiyi kafasını karıştırmaya panik yaptırmaya çalışıyorsunuz. Biz besiciler üretmezsek sizler nerden dana bulacaksınız. Ekmeğimizi yiyorsunuz. Üreticinin sayesinde kazanıyorsunuz. Biz Polatlı Kırmızı Et birliği Yönetimi Olarak netiz. Her yazdığımız satış fiyatı doğrudur. Bazen bizi oyuna getirmeye çalışan tuzak kuran etcı firmalar oldu. Onları da birebir biliyoruz. (Etcı firmalara söylüyorum. Karşılıklı ticaret yapıyoruz birbirimize net olalım bence) İyi haftalar hayırlı işler herkese.
(.....) (23.05.2022, 09.36): Karkas yağlı yerli dana peşin Konya= 92 tl.
...
(.....) (14.07.2022, 19.05): Angus 92 tl
Polatlı ettat
...
(.....) (11.09.2022, 11.53): Yerli dana yağlı kesim kazan 93 Angus 90 tl
(.....) (11.09.2022, 12.12): Fiyatlar önümüzdeki günlerde daha iyi olacağı kanısındayım. Hayırlı işler diliyorum herkese
(.....) (11.09.2022, 13.28): Kazan yağlı kesim yerli dana 94 TL
(.....) (11.09.2022, 13.29): Bugün Kırşehir 105 yerli 106 Avrupa kesildi..
(.....) (11.09.2022, 13.30): Bunun Ankara karşılığı 95 tl 96 olmalı
(.....) (11.09.2022, 16.56): Yerli dana yağlı kesim BAKANLAR ET CİHANBEYLİ 95 tl
(.....) (11.09.2022, 17.16): Ödemesi nasıl başkanım
(.....) (11.09.2022, 19.08): Peşin
...
(.....) (15.09.2022, 14.39): 15.9.2022 tarihli Polatlı Yağlı kesim Avrupa dana = 97,50 tl. Düve yağlı kesim=93,50 tl. ikisininde parası peşin aynı gün ödendi
(.....) (15.09.2022, 15.06): Türkiye Genelinde Fiyat Artışları devam ediyor. Afyon yağsız kesim şu an = 108 tl. yağsız p.tesi 110 geçer dediler
(.....) (19.09.2022, 09.35): Günaydın= 18.9.2022 Çubuk yağlı kesim yerli dana ödeme bir ay 97 tl
(.....) (17.10.2022, 08.28): Günaydın Ankara Polatlı Avrupa dana yağlı kesim 96 t
(.....) (17.10.2022, 09.41): Ankara Polatlı Avrupa dana yağlı kesim 97 TL 17.10.2022
(.....) (18.10.2022, 13.37): Yerli dana 95.5 ödeme 10 gün kesildi Kesim yeri Polatlı
(.....) (18.10.2022, 19.02): çubuk düve 93 yağlı kesim

(.....) (27.10.2022, 11.54): yağsız kesim dana karkas,, Elbistan= 102 Kırşehir 105 Afyon= 106

...

(.....) (03.11.2022, 12.56): Herkese hayırlı işler diliyorum ünümüzdeki haftadan itibaren fiyatlarda oynama bekliyoruz sizden ricamız bilgi için etçileri aramayınız mal çok deyip fiyatı baskılıyorlar

(.....) (03.11.2022, 13.22): 🐾 🐾

(.....) (06.11.2022, 20.48): Yağlı kesim fiyatları nedir güncel olarak, teşekkürler

(.....) (08.11.2022, 20.32): Ankara Avrupa yağlı kesim fire yok 96.50

(.....) (10.11.2022, 20.44): (iletildi) DEĞERLİ ÜRETİCİMİZ

Kurumumuzun büyükbaş alım fiyatları güncellendi.

1. kalite Dana fiyatı 100TL/Kg (Bakanlık desteklemesi dahil),

2. kalite 88 TL /Kg

3. kalite 85 TL /Kg şeklinde arttırılmıştır.

Bilgilerinize sunar, bereketli kazançlar dileriz.

ET VE SÜT KURUMU B001

...

(.....) (06.01.2023, 15.39):

KELLEÇİOĞLU ET KOMBİNASI
 KESİM FİYATLARIMIZ GÜNCELLENMİŞTİR
 KAYSERİ 06/01/2023

Yağsız Kesim	
Avrupa ve Yerli Dana (charolais,limuzin vs)	133₺
Angus,Brangus Dana (Brezilya,Uruguay)	132₺

Yağlı Kesim	
Avrupa ve Yerli Dana (charolais,limuzin vs)	125₺
Angus,Brangus Dana (Brezilya,Uruguay)	123₺

ÖDEMELERİMİZ PEŞİNDİR

YAHŞİ MACİT KELLEÇİOĞLU
 İLETİŞİM NUMARASI
 05335146976

WWW.KELLEÇİOĞLUET.COM

(.....) (06.01.2023, 15.40): Kayseri

(.....) (08.01.2023, 17.27): Konya cihanbeli yerli dana yağlı kesim fiyatı bakanlar et 130 tl

(.....) (08.01.2023, 17.42):

(.....) (09.01.2023, 22.24): Bugün bakanlar et Polatlı da yerli dana yağlı kesim yaptı 130 TL ödeme peşin

(.....) (09.01.2023, 22.27): Bugün namet yerli dana 129 Avrupa dana 130.50 TL alım yaptı tahmini 800 veya 900 yakın
(.....) (20.02.2023, 22.48): Kesim yaptıran var mı fiyatlar ne durumda
(.....) (21.02.2023, 08.38): Polatlı 155 yağlı, çubuk 15 gün vadeli yağlı 157.-TL
(.....) (21.02.2023, 08.40): (.....) kim kesmiş
(.....) (21.02.2023, 09.05): 157.5 tl çubuk

- (62) **Delil 3:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'in mobil cihazında yapılan yerinde incelemede elde edilen "BESİCİLER GRUP" isimli WhatsApp grubunda, 08.10.2021 ve 16.01.2023 tarihleri arasında grup katılımcılarının büyükbaş kesimlerine ilişkin gerçekleştirdiği yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

Delil 3/1

(.....) (08.10.2021, 15.10): Bakan et (.....) aradı 43 angus istedim
(.....) (08.10.2021, 15.15): Hayırlı olsun
...
(.....) (08.10.2021, 15.45): Aynen vermeyelim 45 yağlı olacak inşallah
(.....) (08.10.2021, 15.45): (.....) abi verdin mi 43 hayırlı olsun
(.....) (08.10.2021, 16.03): Yok aramadılar☺
...
(.....) (09.10.2021, 08.46): Bütün besiciler dikkatine hiç kimse malları ucuz vermesin her şey pahalı olmuş haberdar olmada etinizi kestirmeyin
(.....) (09.10.2021, 15.59): Konet 44 yerli
(.....) (09.10.2021, 16.03): 🙌🙌
(.....) (09.10.2021, 16.03): Maşallah süper
...
(.....) (09.10.2021, 16.09): Yağlımı Kesim mi (.....) bey
(.....) (09.10.2021, 16.10): Evet yağlı kesim
(.....) (09.10.2021, 16.10): (.....) bey tşk
(.....) (09.10.2021, 16.14): Birşey değil efendim yeterki fiyatlarda herkes 2 hafta malını satmasın az az satın ihtiyacınız kadar
(.....) (09.10.2021, 16.14): Aynen
(.....) (09.10.2021, 16.14): Abi katılıyorum 13 tane mal kestirecem kestirmiyorum
(.....) (09.10.2021, 16.23): 🙌
(.....) (10.10.2021, 07.48): Avrupa'da dana kesimi bana göre olması gereken yağlı 45 TL Yerli dana 44 şu an Polatlı veya Ankara kesin fiyatı
.
(.....) (10.10.2021, 07.52): Angus danaya 41.50 fiyat veriyorlar aldığım bilgilere göre yerli dana kesim ile arasında 1 tl fark olması gerekiyor .Angus yağlı kesim fiyatı olması gereken en az 43 TL şu an bilgilerimize
(.....) (10.10.2021, 08.22): Başkan hayırlı sabahlar ankara hala en ucuz il şuan yağsız kesim 50 TL yağlıyla yağsız arası 5 6 TL fark olmaz sevgili meslektaşlarım 1 hafta kesimi bi durdursalar taşlar yerine oturur ve heryerde şu konuşma var et fiyatlarını düşüren yer Ankara deniliyor bunu büyük çaplı yapanlar bilir sabır edelim
(.....) (10.10.2021, 09.16):

10:39 3G

Tweet

 İrfan Lütfü
@irfandonat

📌 Son 1 yılda bazı gıda ürünlerinin fiyat artış oranı 📈

Yumurta %70
Domates %70
Tavuk eti %69
Patates %58
Ayçiçek yağı %52
Mercimek %50
Margarin %50
Nohut %42
Mısırözü Yağı %40
Süt-Peynir-Yoğurt %34-35
Salam-Sucuk-Sosis %35-38
Balık %30
Makarna %28,5
Ekmek %28
Dana eti %25

TÜİK

10:30 · 4.10.2021 · Twitter Web App

Yanıtını Tweetle

🏠 🔍 🔔 ✉

(.....) (10.10.2021, 09.17): Helal olsun sana (.....)saygılarımı iletirim sana her zaman böyle far olun

(.....) (10.10.2021, 09.17): En değersiz tüketilen protein kaynağı bizim üretimimiz yazık

(.....) (10.10.2021, 09.17): Birlik beraber olsun elele tutuşalım etimizi aşağı vermeyelim

(.....) (10.10.2021, 09.21): Malınıza 47 bin lira fiyat isteyin 4 gün sonra 47 bin lira alırsınız şu an en değerli mal angus imalatım mecbur alması gereken mal ucuz vermeyin yazık yem kasımda 4 lira olur maliyet 47 de kurtarmaz

(.....) (10.10.2021, 09.22): Helal olsun (.....) bey her zaman böyle bir öncülük yaparsanız size minnettar ve saygılarımızı iletiriz

(.....) (10.10.2021, 09.24): 🐔

(.....) (10.10.2021, 09.27): Bir üretici malını 47 ye kestiğinde başka bir üretici kesimciye ben 46 verirdim demesin böyle yapan arkadaşlar sektöründe (.....)

(.....) (10.10.2021, 09.36): (.....) inekler 45

(.....) (10.10.2021, 09.47): arkadaşlar herkes malını 40 tl yee keserken borsada ben malıma 43 istiyordum (.....) kafayı yedi diyorlardı 15 gün sonra 42ye sattım bir kısmını...biz maşallah besici arkadaşlar malımıza zor şartlarda bakıyoruz iyide besimiz var ama malımızı satmayı bilmiyoruz adam aryor kesimciyi abi kaç kesiyon diyor acil ödemem var diyor bu kafayla sen zaten 2 sıfır yenik sinki.borcuna 1 ay önce çık piyasaya onlar 42 verirken sende 45 iste kimseni dövecekki sondakka mal satma nedemek TEFECİYE MAL BOZDURUR ĞİBİ ondan sonrada hop (.....)abi doğru söylüyor

(.....) (10.10.2021, 10.23): biraz sabır 45 ğaranti

(.....) (10.10.2021, 10.24): Ağzınızdan baş damlıyor

(.....) (10.10.2021, 11.28): bugün mezbada kesimciler benden toplu mal istediler var dedim 45 tl kızan gitti az sabır onlarda alıacaklar .... bu fiyatlara KİMSE MALIMIZIN ORTAGI DEYİL MALIN FİYATINI KENDİN BELİRLE

(.....) (10.10.2021, 11.30): herkes 45 istesin bu ayın yirmisi olmadan fiyat 45 tl bu hafta satmayalım oluyormu olmuyormu görelim bir

(.....) (10.10.2021, 11.32): Bende angusa 43 dedim o da kızdı halla halla niye kızdı bende anlamadım 😊 not POLATLI kesim😊

(.....) (10.10.2021, 11.39): abi anğus kıymete binecek az sabret bence

(.....) (10.10.2021, 11.40): satlığa çıkart satma yakaladımı çak ğitsin ☐

(.....) (10.10.2021, 11.41): ğöktaşlar yağsız 47.50 diyor peşin 2 fire var

(.....) (10.10.2021, 11.49): (.....) abim avrupalı olmak böyle birşey şap diye çözdün işi AYNEEEN BÖYLE ABİİ

(.....) (10.10.2021, 15.31): arkadaşlar bugün angus kesim 43 tl yapıldı hayırlı olsun

(.....) (10.10.2021, 15.32): (.....) kesdi kazanda

(.....) (10.10.2021, 15.33): Hayırlı olsun

Delil 3/2

(.....) (21.10.2021, 09.18): Günaydın

(.....) (21.10.2021, 09.20): Bu fırsat on yılda bı geçer fiyatlar yükselişte devam ediyor.

(.....) (21.10.2021, 09.48): önemli olan kesime hazır olan hayvanlarınızı elinizde tutmanız, Yükselişler baya devam edecek, önemli olan dana almak deyil şu an ne kadar beklerseniz ettiğiniz zararı çıkarırsınız, iki sefer besi yapmış gibi karınızı olur, Bu bi fırsat en iyi değerlendiren karlı çıkacak, dolar, euro artışı ortada yem fiyatları kış boyu devam eder onun için alacağınız dananın bir yıl bakım maliyeti çok yüksek olacağından iyi düşünün, Hayırlı bereketli işler diliyorum herkese

(.....) (22.10.2021, 09.17): Türkiye kırmızı et birliğinin mali genel kurulu var bugün. Dün toplantı için (.....) otel de kalındı akşam Her ilden birlik başkanları vardı, Et kesim fiyatları hakkında il başkanları ile ayrı ayrı görüştüm ,Konya,,Kayseri,,Afyon,,Uşak, Niğde van balıkesir çanakkale Hepsinin dediği aynı bir kere kesilecek dana bulunmadığını iki ay önce çoğu kestirdi sucuk Pastırma,yapmaya et bulmaya zorlanıyorlar dediler. niğde yağlı kesim 48 kayseri yağlı kesim= 47,50 tl. fiyat getirin keselim diyorlar, bide kesime dana bulamıyoruz dediler , diğer illerde 51 ile 52 arası yağsız kesim fiyatları, Dünde yazmışım sabah 10 da yem fiyatları kış boyu devam eder+ dolar euro yüksek olduğunu bu fırsatı değerlendirmez için, Ben olsam bu ara bir tane dana kestirmem. Ödemesi olan ödemesine satış yapısın. KESİME HAZIR OLAN DANALARINIZI SATMAYIN, yeme üç ün sonra 5 tl. daha zam gelse şaşırmanın artış durmuyacak bu kışın bitene kadar bir çuvalı 200tl. kilosu nu 4 tl. yi bulacak, iki gün önce Tarım bakanı toplantıda yemede müdahale etmiyeceklerini konuşmasında ham maddeleri söyleyerek belli etti. EN AZINDAN bugün ayın 22 si ay sonu ödemeleri olan vardır. ödemesine göre dana kestirsin tamam. 3,11,2021 tarihine kadar kestirmeyen karlı çıkar. Euro,dolar,artışına göre yem artışına göre düşmüyeceği kesin, Merkez bankası toplantıdan sonra dolar ne kadar yükseldi gördünüz yemde

Delil 3/3

(.....) (27.10.2021, 15.05): Kesilecek dana Kısıtlı sayıda az, Dana satış fiyatları bu hafta için kendimiz belirliyelim. Pazartesiye kadar güncel fiyat olarak. Yağsız Peşin Kesim= AVRUPA= 48 tl. YERLİ = 47 tl. ANGUS= 46 tl. buna göre fiyat verin Hayırlı İşler diliyorum.

....

(.....) (27.10.2021, 15.14): Kusura bakmayın= üste yazdığımız yazı yanlış oldu =(YAĞLI FİYATI OLACAK)

....

(.....) (29.10.2021, 07.58): kesilecek dana kısıtlı sayıda,dana satış fiyatlarını kendimiz belirliyelim.Pazartesiye kadar güncel fiyat olarak yağlı peşin kesim AVRUPA=48 tl YERLİ=47tl. ANGUS= 46 tl. buna göre fiyat verin.

(.....) (29.10.2021, 08.07): Ekim ayı bittikten sonra Kasım Ayının 10 na kadar fiyatlar daha farklı olacak zarar etmeyin 50 tl ye kadar yağlı kesim fiyatları bana göre maliyet sayılır. yerine alacağınız dana fiyatları çok yükseldi yem fiyat artışları yeni harman gelene kadar durmaz kış boyu devam eder. Onlar aralarında anlaşılıyorlar. (Üretici Besici Birlik Olalım.)

Delil 3/4

(.....) (02.11.2021, 06.55): Avrupa dana kazan kesimi yağlı 48 tl

(.....) (02.11.2021, 07.00): Günaydın başkan hayırlı olsun

(.....) (02.11.2021, 07.02): Yemci nasıl maliyet hesabını yapıp zam yaparak kendi fiyatını belirleyip bizlere mesaj atıyorsa, kesime hazır olan satacağımız kendi danamiñ fiyatını kendimiz belirdedik.

(.....) (02.11.2021, 07.04): Bu hafta Avrupa dana yağlı kesim fiyatı 48.50 TL yerli 47.50 TL Angus 46 TL bilginiz olsun kanmayın

(.....) (05.11.2021, 19.10): Hiç kimse kusura bakmasın et fiyatı düşmeyecek

(.....) (05.11.2021, 19.10): Gitsin yemi düşürsün

(.....) (05.11.2021, 19.13): Dana vermesin besici arkadaşlar yem haftaya

(.....) (05.11.2021, 19.32): bugün borsada 3 ssnafa 1 er araba mal satıldı 47 tl

(.....) (05.11.2021, 19.32): inanmayın kalede almayın

(.....) (05.11.2021, 19.33): moralinizide boznayın

(.....) (05.11.2021, 19.33): Yarın 47.000 TL'ye (.....) mal kesiyor

(.....) (05.11.2021, 19.34): o şahıs onları malı elinde çakılsın diye yapıyor

(.....) (05.11.2021, 19.34): benden istediler 48 dedim

(.....) (05.11.2021, 19.34): peşin

(.....) (05.11.2021, 19.34): Helal olsun (.....)

(.....) (05.11.2021, 19.37): Fazla mal yok yok çok ahırda kesilecek mal yok

(.....) (05.11.2021, 19.46): Öncesinde bu tip paylaşımlar yapıldı ama kimse umursamadı o yüzden etkilemedi et fiyatını o yüzden kimse kormassın fiyat düşer diye...

(.....) (05.11.2021, 19.48): Bundan sonra fiyatlar düşmez çünkü düşecek bir sebep yok aksine yükselir...

(.....) (05.11.2021, 19.57): Döviz artmış girdiler artmış hayvan sayısı az et mi düşecek galeyana getirmek amaç
 (.....) (05.11.2021, 19.59): Kasaplık. Hayvanlarınızı. Vermeyin. Arkadaşlar Fiyatlar. Çıkacak

Delil 3/5

(.....) (18.11.2021, 22.21): Fiyatlar yükselecek
 1 hafta mal satmayalım
 (.....) (18.11.2021, 22.22): Satmıyoruz buğdayı sattık o yüzden 100 milyar zarar ettik
 (.....) (18.11.2021, 22.22): 100 tonda
 (.....) (18.11.2021, 22.22): Battı balık yan gider
 (.....) (18.11.2021, 22.25): Yükselsin başkanım yükselmeyen bşr şey yokla
 (.....) (18.11.2021, 22.25): Yokki
 (.....) (19.11.2021, 01.14): Bartın'da yağsız kesim 60 lira olmuş
 (.....) (19.11.2021, 01.15): Ona göre verin malınızı
 (.....) (21.11.2021, 14.36): Değerli besici arkadaşlar
 Önümüzdeki hafta bizim besiciler olarak kader haftamız lütfen işimizin ekmeğimizin hatrına bir hafta direnelim.şimdilik acil durumda kesim yapmak zorunda olan arkadaşlar da 50 TL civarı satış yapmalarını öneririm.
 Et in yönü yukarı yönlü tekrar aşağı gitmesine izin vermeyelim.
 Ekmeğimiz için DİRENELİM
 (.....) (21.11.2021, 15.24): bugün 49 tl yerli dana vermedim 51 istedim
 (.....) (21.11.2021, 15.54): Bu güzel haber (.....)
 (.....) (21.11.2021, 18.31): arkadaşlar 49.50 tl bugün yerli dana satıldı yarın kazan kesilecek buda benden olsun

Delil 3/6

(.....) (25.11.2021, 12.11): bugün kars cezaevi aradı 51,50 tl.ye yağlı kesim yaptıklarını söylediler.İnternet sayfamızdan fiyatlarımız takım edebilirsiniz dediler doğ bölgesinde tanıdıklarınıza bildirin diye.Ankara hala gelen zamlara rağmen besici kazanmasın diye uğraşiyor kesimciler
 (.....) (25.11.2021, 12.12): Oraya götürelim başkan Ankara'da sıkıntı var
 (.....) (25.11.2021, 12.44): ırağa ihracata diğer illerdende izin belgesi alan firmalar var 10 veya 15 gün içinde tahmini 10,000 adete yakın sevkiyat olduktan sonra fiyatlar iyi olur. Bu süre içinde bekleme imkanı olan satmasın. Tahmini yerli danamızı 50 tl ye Satalım. Maliyetler devamlı artıyor. Danasını ucuza veren pişman olacak. 47 tl. ye dün düve kazan kesimi istediler 20 adet peşinh ödeme besici vermedi 47,50 dedi bilginiz olsun
 (.....)(25.11.2021, 12.45): Yerli dana Çubuk kesim ödeme 1 haftalık 49 tl sabah dana istedi vermedim
 (.....) (25.11.2021, 20.09): Bir kaç gün acil olmayan mallarımızı satmayalım 3-4 lira gibi bir fiyat artışı bekleniyor
 (.....) (25.11.2021, 20.10): Evet afyonda kesim 60 lira olmuş
 (.....) (25.11.2021, 20.10): 65 olacak diyorlar
 (.....) (25.11.2021, 22.04): Polatlı sabah Çek malı kesiliyor
 50 TL
 (.....) (25.11.2021, 22.04): Yağlı
 (.....) (25.11.2021, 22.04): Hayırlı olsun
 (.....) (27.11.2021, 10.25): GÖKTAŞLAR ET, ET ÜRÜN.YAN.SAN.TİC.LTD.ŞTİ. OLARAK ;
 KALITELİ DANA
 KARKAS ET KESİM FİYATIMIZ BU HAFTA YINE GUNCELLENMİSTİR...
 55.00,TL DEN..
 ALIMLAR DEVAM ETMEKTEDİR.....
 (.....) (27.11.2021, 10.26): Yağsız fiyat bu yüzde 2 fire
 (.....) (27.11.2021, 10.26): Başkanım
 (.....) (27.11.2021, 11.15): yerli dana yağlı kesim peşin ödemeli 51 tl. olarak belirdik. bilginiz olsun
 Değişiklik olunca bilgi verecem
 (.....) (27.11.2021, 11.16): Kim kesiyor (.....) Başkan
 (.....) (27.11.2021, 11.18): Kesiyor demedi Başkan belirdik dedi
 (.....) (28.11.2021, 08.56): Yerli dana yağlı kesim 55 tl olarak belirdik.duve 53.50 TL Angus 54.00 tl değişiklik olunca bilgi verecem.yem fiyatı önceden 4 veya 5 TL artıyordu şimdi 10 ve 15 TL birden artıyor bu ay daha bitmedi 35 TL geldi bitmeden bir sefer daha gelir.Aylik gelen zam belli su anki fiyatlar bile hale zarar 60 TL net olması gereken Kanmayın hesabınızı iyi yapın önümüzdeki haftalarda umitliyim fiyat olarak bilginiz olsun ihtiyaca göre satış yapalım.

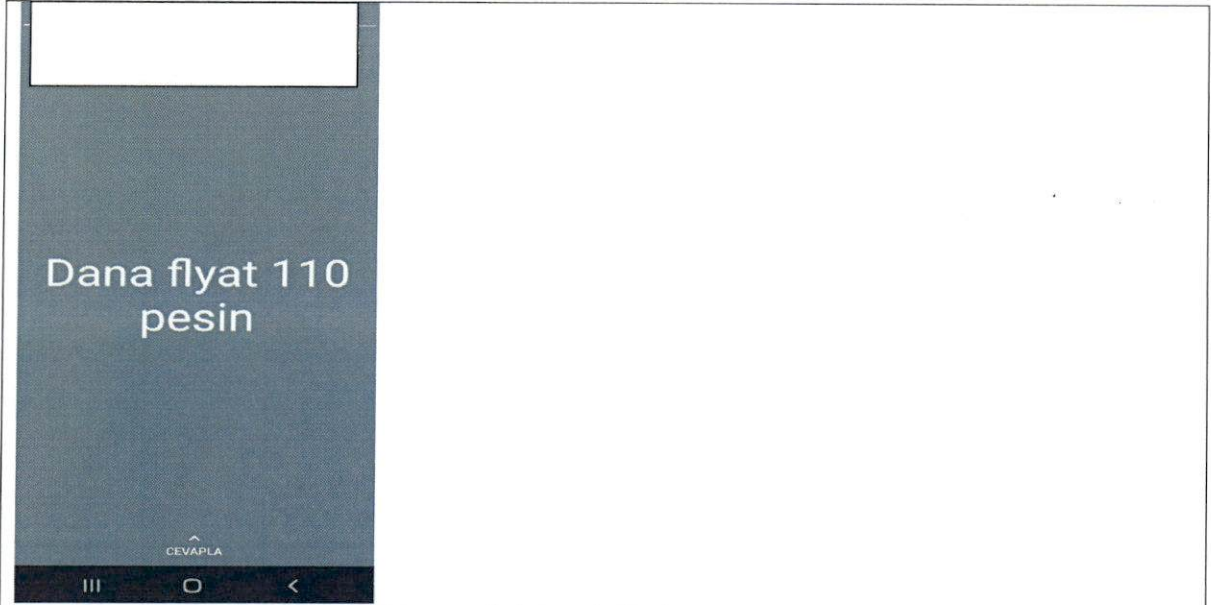
Delil 3/7

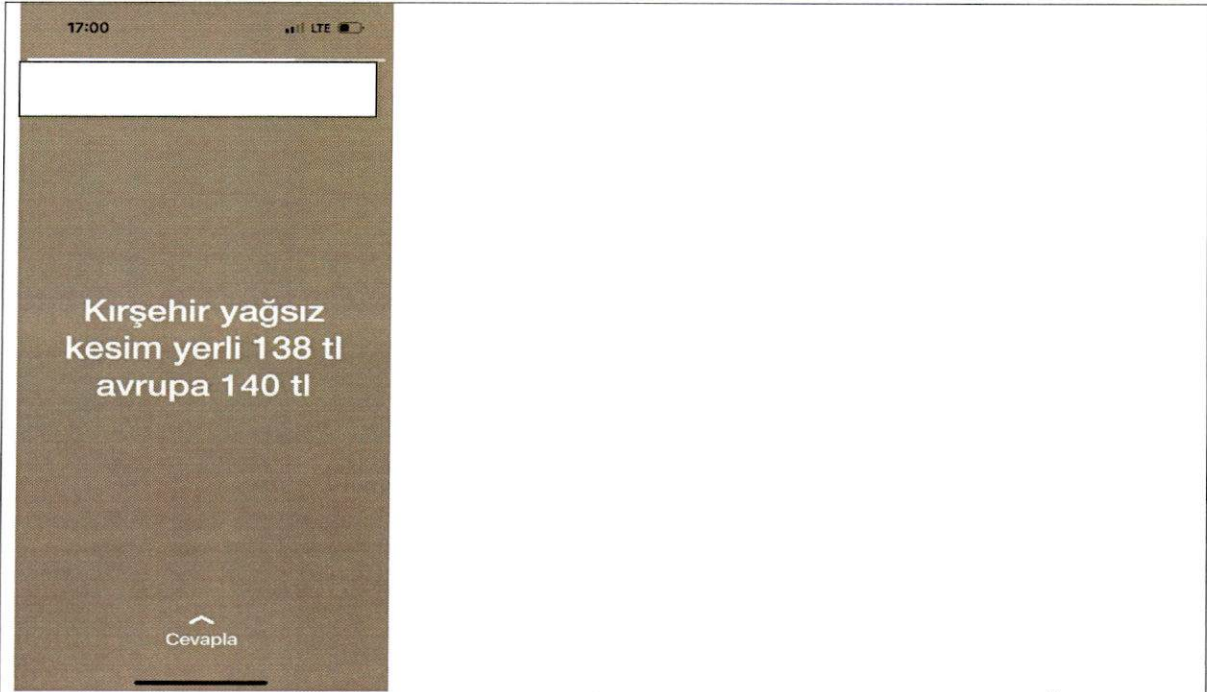
- (.....) (14.01.2022, 13.01): 14,01,2022 tarihi itibari ile Yağlı kesim Karkas olması gereken İnek =55 Döve =60 Angus = 63 yerli dana =65 Avrupa= 66 Bu fiyatların altında satış yapan besicilerimiz zarar eder. Girdi maliyetleri çok yüksek Yeme 31,12,2021 yılın son günü 10 tll. iki gün önce 8 tl. daha geldi . kimse bu işin içinden çıkamaz. Yazık Olur.Herkese Fırsatçılık yapmaya çalışan firmalar var. Besici zarar etmiş umurlarında bile deyil. Sakadat nasıl olsa bedavaya alıyorlar. Bizden aldığı karkas fiyatlar tezgaha neden yansımıyor. (.....) hergün anlatıyor. Maliyet 65 tl. diye Dikkatli olun hesabınızı iyi yapın. Et borsası kol satış fiyatı bugün kol 65 tl. yerine dana koyamazsınız yem alamazsınız işinizi sürdürebilmeniz için maliyetler belli. Hayırlı işler Herkese
- (.....) (18.01.2022, 09.46): Besicilerimiz bu güne kadar çok zor günler geçirmiştir. Zararına satış yapmışlardır.. Şu an Dana yağlı kesim maliyetimiz 65 tl. dir. İşimizi sürdürebilmemiz hesabınızı iyi yapmamız gerekiyor. yoksa yerine damamızı ve yemimizi alamayız. Geriye gider. üç beş yıl sonra çoğumuz biteriz devam edemeyiz. Tezgahlarda satış fiyatları kıyma bile 115 tl. oldu. İşler çok güzel olacak bilginiz olsun.
- (.....) (18.01.2022, 13.29): Polatlı yağlı kesim yerli dana ödeme peşin ben (.....) 63,50 tl. satış yaptım bugün
- (.....) (21.03.2022, 21.30): 82 TL yerli dana sattım yerli yağlı ödeme 10 gün yerin kesilecek kazan mezbahası
- (.....) (21.03.2022, 21.32): 🐾
- (.....) (21.03.2022, 21.42): Hayırlı olsun
- (.....) (21.03.2022, 21.45): Teşekkür ederim
- (.....) (21.03.2022, 21.45): Malınızı ucuza satmayın biraz sabredin
- (.....) (21.03.2022, 21.46): Kırmızı. Et. Fiyatları. Zamlanacak. Ay. Başında Malarınızı. Ucuz. Vermeyin Arkadaşlar. Selam
- (.....) (21.03.2022, 21.46): Bu hafta fiyat çıkıcak
- (.....) (23.03.2022, 15.32): Kesim de hareketlen me varmı arkadaşlar
- (.....) (24.03.2022, 21.55): Bugün 81₺ yerli dana kestirdim ödemesi 1 hafta
- (.....) (24.03.2022, 22.08): Hareket.var.etciler.depo.dolduyor

Delil 3/8

- (.....) (09.10.2022, 15.49): Arkadaşlar herkese hayırlı işler etten bahsetmiyoruz etçiller yine 90 nın altında fiyatlar veriyor kesinlikle 90 ve altına mal vermemeye çalışalım bu gün çok talep vardı bütün etçiller dana istedi bilginiz olsun herkese hayırlı işler dilerim
- (.....) (09.10.2022, 19.11): Piyasaların fiyatların önümüzdeki haftalar icinde düzeleceğine inanıyorum
- (.....) (10.10.2022, 09.57): avrupa dana 20 gün ödemeli yağlı kesim = 95 tl.
- (.....) (10.10.2022, 09.58): Hayırlı olsun
- (.....) (10.10.2022, 12.55): Arkadaşlar yerli dana 92 ödeme bir hafta
- (.....) (12.10.2022, 13.29): Döve 90 TL ödeme 25 gün
- (.....) (12.10.2022, 14.34): Niğde Açık Cezaevi Et Kombinasi Dana kesim fiyatı 12.10.2022 tarihinden itibaren, yerli ve Avrupa (Sarole-Limuzin vs) yağlı 94,00TL, yağsız 95,00TL; Brezilya-Uruguay dana (Angus-Brangus vs) yağlı 91,00TL, yağsız 92,00TL'dir. Fire:%1.
- (.....) (12.10.2022, 19.47): 94 tl yerli polatlı mezbahane 200 adet
- (.....) (12.10.2022, 20.26): Hayırlı olsun inşallah
- Borsada da hic mal istemeyen esnaf bugün mal isdedi
- (.....) (13.10.2022, 15.38):

- (.....) (13.10.2022, 15.39): İnşallah maşallah bereketli olsun
- (.....) (13.10.2022, 15.40): Kırşehir yağsız
- (.....) (13.10.2022, 15.41): Hayırlı uğurlu olsun
- (.....) (13.10.2022, 15.50): Büyük kesimci firmalar aranan besicileri geri arıyorlar fiyatlarda ufak değişiklik var diyorlar itibar etmeyin malınızı ucuz vermeyin
- (.....) (14.10.2022, 10.14): ettat firması bugünkü tarih itibari ile =Polatlı kesim Yağlı Avrupa dana = 95 yerli dana =94 tl. olarak açıklamıştır.
- (.....) (14.10.2022, 10.20): önümüzdeki günlerde (haftaya) fiyatlarını daha iyi olacağını düşünüyoruz,
- (.....) (14.10.2022, 10.23): Teşekkür ederiz
- (.....) (15.10.2022, 21.29): Yerli dana fiyat 95 ödeme bir hafta Düve 93 ödeme bir hafta
- (.....) (22.10.2022, 13.53): Çubukta bu gün yağlı kesim 96 para peşin mal kesildi
- (.....) (23.10.2022, 19.08): Arkadaşlar herkese hayırlı akşamlar dilerim etat dön 95 yaptı fiyatı bugün 94 çekmiş uyanıklık yapıyorlar itibar etmeyin elinde hayırlaştığı dana var Perşembe ye kadar malı var lütfen 94 malınızı vermeyin
- (.....) (25.10.2022, 09.13): Girdi maliyetlerimizin yükselmesine rağmen bir koli yumurta nerdeyse bir kğ karkas et fiyatına yaklaştı. Beyaz et tavuk fiyatı uçtu kırmızı et fiyatını geçti. Geçen yıl almış olduğumuz bir danayı 12000 tl. alıyorduk. şimdi ise 25000 tl. yakın oldu sattığımız danayı yerine koyamıyoruz. örneğin işletmede 100 dana varsa 70 düşüyor. yani gittikçe geriye gidiyor besici
- ...
- (.....) (23.11.2022, 16.20): arkadaşlar firmalar durmadan fiyat düşürmeye çalışıyor. harmanda eylül ayında karkas fiyatı 96 tl. olan yerli dana yılın sonu yaklaşmış yemin fiyatı girdi maliyetleri yüksek olmasına rağmen karkas kesim fiyatı 100 tl. geçmesi gerekirken 93 tl fiyata almaya çalışıyorlar. Tüm besicilerimiz bu şartlarda zor durumda kalır geriye gider. (karkas kesim yapan firmalar çok aşırı kazanmasına rağmen (gözümüz yok kazansınlar) besici zarar etmiş umurlarında bile deyil. Satış Fiyatı onların verdiği fiyata deyil kendi malınızın fiyatını kendiniz belirleyin. O devir bitti Vermeyin malınızı Tüm besicilerin hakları için 10 günde birşey olmaz.
- (.....) (16.01.2023, 15.02): 16.1.2023 Ankara / Temelli yağlı kesim fiyatı AVRUPA DANA ÖDEME PEŞİN = 130,50 tl
- (.....) (16.01.2023, 17.01):

(.....) (16.01.2023, 17.18): kimse panik yapmasın fiyatları geriye çekmeye çalışanlar var. Üste kırşehir yerli 138 avrupa 140 fiyatını attım. Yağlı yerli kesim taban fiyatımız 130 tl. dir. Bu fiyattan aşağıya panik yapıp verirsiniz fiyatlar düşer. (gelecek mal yok) iyi akşamlar.

(.....) (16.01.2023, 17.19): 🙏🙏🙏🙏 kesinlik le panik yapılmasın

(.....) (16.01.2023, 17.19): Aksaray.yağlı.kesim.yerli.dana.132

- (63) **Delil 4:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın mobil cihazında yapılan yerinde incelemede elde edilen "*BESİCİLER GRUP*" isimli WhatsApp grubunda, 12.10.2021 ve 18.01.2023 tarihleri arasında grup katılımcılarının pazarda faaliyet gösteren besicilerin üretim maliyetlerine ilişkin gerçekleştirdiği yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

Delil 4/1

(.....) (12.10.2021, 10.04): Dolar çıktı her şeye zam geldi en az 50 TL olması gerekir et

(.....) (12.10.2021, 10.05): (.....) beye katılıyorum. Fiyatları en az 45 ₺ olsun diyerek kendimizi sınırlandırmamız gerekir diye düşünüyorum

...

(.....) (12.10.2021, 10.12): Dolar başına aldı gidiyor yarın yem fiyatları da basılıp gidecek

...

(.....) (12.10.2021, 11.58): Şu an Esk da et ile herhangi bir çalışma yok..

Bugün başlasa 1 ay sürer izinleri..

Besilik için 150 bin izin verilebilir..

Et zaten maliyeti şu an..

Panik yok ...

(.....) (12.10.2021, 12.05): Herhalde bizim besici arkadaşlar fiyat ları çok yüksek buluyor sanki önerilerde bulunuyor sunuz

...

(.....) (12.10.2021, 12.32): Yurt dışında Avrupa'da et maliyetleri çok yüksek dışardan bu maliyete et gelme ihtimali yok şuanda mısır harman sezonu olmasına rağmen çok yüksek girdi maliyetleri çok yükselecek özellikle yem kimse danasini satmasın bu fiyatlar maliyet bilginiz olsun

(.....) (12.10.2021, 12.42): 45 veya 46 TL fiyatlarla kimse içinden çıkamayacak yeme çok zam gelecek ona göre hesabınızı yapın bu fiyatlara ben dana satmam en az 50 TL gormesi lazım herkes iyi düşünsün en azından beni dinleyin bu sefer 10 gün veya 15 gün satış yapmayın ne olacak

(.....) (12.10.2021, 13.04): Sayın başkanım 10 gün mal satışını durdurm

(.....) (12.10.2021, 13.19): Yem fiyatları çıkar sakın mali ucuz vermeyin

(.....) (12.10.2021, 13.19): Bütün besiciler dikkatine

(.....) (12.10.2021, 13.48): Selamın Aleyküm abilerim kardeşlerim öncelikle başkanımıza teşekkür ederim çok yerinde bir karar alıp whatsapp grubu kurmuş. Hepimiz bu işi yapıyoruz ve maliyet hesabı

yapıyoruz bu grupta maliyet belirtmek ölmeyi görüp bayılmayı kabullenmek demektir diye düşünüyorum

Arpaya mısıra zam samana sılaja yeme zam gelir diyerek kendimiz çağırıyor baştan kabulleniyoruz gibi bir his oluşuyor.

Haklısınız et fiyatı artınca girdilerde artıyor et 100 TL bile olsa gelen zamlarla sadece kesime gelen partiden para kazanmış yeni koyduğumuz maldan baştan zarar etmiş oluyoruz.

Bence çok zorda kalmadıkça mal kesmeyelim her ortamda fiyat beklentimizi yüksekten tutup maliyetler düşsün diye konuşalım.

Bu platformda günlük kesim fiyatlarını ve olası salgın hastalıklar konusunda bilgilendirme yapalım malum hırsızlık olayları artmış tanıdığımız bildiğimiz insanların çiftlik yakınından geçerken göz kulak olalım birbirimize bilgi verelim. Nacizane fikrimdir hayırlı günler bol kazançlar

(.....) (12.10.2021, 13.59): 📌

(.....) (12.10.2021, 14.02): Malî ucuz değilde 15 20 gün kesim yapılmasa ne olacakki sadece 2 hafta beklenirse çok daha iyi olacak

(.....) (12.10.2021, 14.19): Esk ş u an sırbistandan gelen kemiksiz erleri piyasaya 55 TL satışa çıkardı Buda ş una gelir karkas etin 48 ve 49 bantında alınırsa kemiksiz 55 TL olur bu dikkate Alınırsa Dana 50 bin lira dir kimse bu duruma müdahale etmez 1 hafta sakın ve sessiz durmak yeterli kesimcilerin oyununa gelmeyin hele gündüz fiyat indirip gece mal arayışı yapanlara hiç aldirmayın sadece Ankara'da değil Türkiye'nin her yerinde kesim fiyatı 50 lira

(.....) (12.10.2021, 14.40): bugün 45 kesildi kazanda

(.....) (12.10.2021, 14.41): (.....) dolar En az 50 TL olması gerekir etin kilosu

(.....) (12.10.2021, 14.41): Kim kesti (.....)

(.....) (12.10.2021, 14.41): Sekiz liralık yumurta 30 TL olmuş

(.....) (12.10.2021, 14.41): yaptım gitti

(.....) (12.10.2021, 14.42): Hayırlı uğurlu olsun (.....)

(.....) (12.10.2021, 14.42): (.....)

(.....) (12.10.2021, 14.42): aganın malını kesdi

(.....) (14.10.2021, 08.13): Abiler

(.....) (14.10.2021, 08.14): Yeme 5 TL zam. Var

(.....) (14.10.2021, 08.49): yeme zam bugün veya yarın geleceği doğru. Kış boyu devam edecek elinizde bulunan kesime hazır olan (dava,düve inek) değerinde satın düşünenki tekrar yerine alacağınız sığırın alış ve bakım maliyeti çok yüksek olacak. gelecek zamlardan dolayı.Bence imkanınız varsa müsaitseniz Bu fiyatlara kimse danasını vermesin zarar eden bizler üretici olacak En azından salı çarşamba gününe kadar beklersek hepimizin için iyi olur. Satış yapacaklar sadece ihtiyacı kadar en azından.

(.....) (26.10.2021, 11.58): (İletildi) 01.10.2021 TARİHI İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 4 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM. B002

(.....) (26.10.2021, 11.59): (İletildi) 15.10.2021 TARİHI İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 2 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM. B002

(.....) (26.10.2021, 11.59): (İletildi) 21.10.2021 TARİHI İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 5 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM. B002

(.....) (26.10.2021, 12.00): (İletildi) 26.10.2021 TARİHI İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 5 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM. B002

(.....) (26.10.2021, 12.02): bir ay daha bitmeden dört sefer zam yapıldı toplamı =16 tl. karkas et fiyatı 1 tl. veya 2 tl. artsa yemciler 16 tl. artırıyor bulmuşlar besiciyi sahipsiz nereye kadar bakalım

(.....) (26.10.2021, 12.15): Mazot ta dolarla yem de niye aynı ölçülerde zam olmuyor yemci arkadaşlar

(.....) (26.10.2021, 12.51): yem fiyatlarına bu ay içinde gelen dört sefer zam mesajının aynısını bakanlığa+ karkas eti alan bazı firmaların ne yaptıklarını yazılı olarak ilettim. Washaptan yazılı olarak bana dönüş yaptı. genel müdür yardımcısı (abi takipteyiz dedi) ihşallah bi çare bulurlarda

Delil 4/2

(.....) (18.11.2021, 05.51): Euro ile dolar+ yemin fiyatı girdi maliyetleri çok yüksek yükseliş devam ediyor. Bu satış fiyatlarına göre yağlı kesim karkas kğ 50 tl bile olsa zarar bana göre hale 46 tl kesim yapmaya çalışıyor etciler. Bizim Ankara besicileri olarak toplantı yapmamız gerekiyor. Malimizin fiyatını kendimiz belirlemezsek 10 danası olanda 1000 danası olanda zarar ediyor.Çözümü toplanıp beraber bulalım.Fikir ve önerilerinizi buraya yazarsanız sevinirim.Desteklerinizi bekliyorum.

(.....) (18.11.2021, 06.07): Satış yapmayalım demiyorum.herkes nasıl maliyet hesabını yapıyorsa yemci vs.herkes karkas danamızı satacağımız zaman kendi malimizin kğ fiyatını onlar deyil biz belirliyelim.

(.....) (18.11.2021, 06.12): Büyük besicilerimize her zaman fikir ve öneri desteği olarak bilgi alıyorum.Yardımcı oluyorlar devamlı. Fiyat belirleme Hk. Destek bekliyorum. Ne yapabiliriz.Sizler neyi önerirseniz besicilerimizin düzene uyacağına inanıyorum.

(.....) (18.11.2021, 06.13): Toplantıda yapmamız gerekiyor besiciler olarak herkes sıkıntıları sorunlarını anlatabilir

(.....) (18.11.2021, 08.42): Yav satın malınızı blr daha bu işi yapmayalım

(.....) (18.11.2021, 08.43): Hayatta kazanamayız sarayım neresinden dönersek karlıyız

(.....) (18.11.2021, 08.43): Bitti bu iş

(.....) (18.11.2021, 09.08): Selam aleyküm hayırlı işler cümleten ben (.....) Gölbaşı ilçesi kırmızı üreticileri birlik başkanı (.....) başkanım doğru söylüyorsun acilen toplanıp birlik olma vaktidir biz burdaki üreticiler besiciler olarak üstümüze ne düşüyorsa yapmaya hazırız

(.....) (18.11.2021, 10.34): piyasa gidişi sıkıntılar, durum hakkında toplantı hazırlamaya çalışıyoruz. Günü yeri belli olanca Toplantıya katılacak Millet vekili, ve Bakanlığımızdan, ESK dan katılacakların,ve Birlik Başkanlarının isimlerini bildirecem. Tüm Besicilerimizi davet edecem. Bilgilerinize

Delil 4/3

(.....) (23.11.2021, 10.50): (İletildi) 23.11.2021 TARIHI İTIBARI İLE YEMLERİMİZDE 10 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFIS YEM. B002

(.....) (23.11.2021, 10.50): 😊

(.....) (23.11.2021, 10.51): Şakası yok iş çok vahim,,Allahım hepimizin yardımcısı olsun..

(.....) (23.11.2021, 11.03): et 70 olsa ne fark edecekti hemen arkasından 10 tl yeme zam geliyor bu aradaki paça kolay kapanmaz

(.....) (23.11.2021, 11.04): Evet şakası yok artık çünkü battık

(.....) (23.11.2021, 11.04): Hepimize geçmiş olsun

(.....) (23.11.2021, 11.05): Yolun sonu

(.....) (23.11.2021, 11.06): 16 TL birden zammı olur

(.....) (23.11.2021, 11.10): et birlik başkanlarımız acil bir basın açıklaması yapması gerekiyor kamuoyu bilgilendirmek gerekiyor devletten acil çözüm istenmesi lazım diye düşünüyorum bu yemler lee alakalı paça çok acılıyor gerekirse bakanlık önünde toplanalım BASIN AÇIKLAMASI YAPALIM üst birlik başkanı daa dahil herkes gelsin ...

(.....) (23.11.2021, 13.08): Değerli besici arkadaşlar yeme gelen yoğun zamlardan dolayı maliyetlere göre şu an zarar ediyoruz. Geçen ay 10.ayda toplam =16 tl. zam gelmişti. 11.ay bitene ne kadar olacak bakalım. Bunun 12- 1-2-3-4-5 ayları var daha harmana kadar Bundan dolayı gerekli yerler ile görüşüp elimizden geleni yapacağız. Daha önceki yazımızda belirtmiştik Besiciler olarak kader haftamız diye Tekrar söylüyoruz.İşimizin Ekmeğimizin hatrına bir hafta 10 gün direnelim. Acil durumda kesim yapmak zorunda olan arkadaşlarda 50 tl civarı satış yapılmasını öneririz. Tek yapacağımız. Besiciyi besiciden başkası korumaz. Kendimiz temkinli olalım değerinde satış yapalım. kendimiz belirliyelim. Fırsatçılık yapan Etcı firmalar var amacı Besiciyi batırmaya çalışan firmada var bunlara fırsat vermeyin. Bu hafta dana satışı yapmayın sizden rica ediyorum.

(.....) (23.11.2021, 20.31): Kazan bugün 47.500 verdi yerli pesin

...

(.....) (23.11.2021, 20.32): Yem artıyor et düşüyor

...

(.....) (23.11.2021, 21.22): Satmayın

(.....) (23.11.2021, 21.23): O paralara

(.....) (25.11.2021, 10.17): (İletildi) 25.11.2021 TARIHI İTIBARI İLE YEMLERİMİZDE 15 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFIS YEM. B002

(.....) (25.11.2021, 10.17): Son zamlarla matlı yem kg 3600 TL oldu

(.....) (25.11.2021, 10.17): Besi bitir

(.....) (25.11.2021, 10.17): Nakit bu

(.....) (25.11.2021, 10.17): Bade yok

Delil 4/4

(.....) (02.12.2021, 17.06): Herkese iyi günler. Bugün Ankara Birlik yönetimi olarak TMO Genel Müdürü ve TBMM Tarım Komisyonu Başkanını makamlarında ziyaret ettik. TMO ziyaretine ATB Başkanı Sn. (.....) da eşlik etti. TMO dan haberler iyi 2022 yılı Mayıs ayı dahil arpa satışının miktar arttırılarak devam edecek.Mısır satışının bizlere de önü açılacak inşallah.

(.....) (02.12.2021, 17.07): Komisyon başkanından da Kasaplık Hayvan İhracatının önünün açılması için yardımını istedik.

(.....) (02.12.2021, 17.07): Teşekkürler (.....) başkanım

(.....) (02.12.2021, 17.08): Emeği geçen bütün herkese teşekkür ediyoruz
 (.....) (02.12.2021, 17.08): Polatlı kırmızı et birlik başkanımız Sayın (.....)'e çok teşekkür ederiz her zaman besicilerin yanındadır
 (.....) (02.12.2021, 17.08): Toplantılar çakıştığı için yönetim ve denetim kurulu olarak 2 ye ayrılıp hareket ettik.
 (.....) (02.12.2021, 17.09): Tarım Komisyonu Başkanı (.....) çok olumlu karşıladı ve Tarım Bakanı ile görüşeceğini söyledi.
 (.....) (02.12.2021, 17.11): Bu Yem maliyetleri karşısında işin sonu nereye varır bilmiyorum ama Ankara Birlik Yönetimi olarak elimizden geleni yapıyoruz.
 (.....) (02.12.2021, 17.13): Teşekkür ler (.....) başkanım emeği geçen herkese teşekkür ederiz
 (.....) (02.12.2021, 17.13): Allah razı olsun emeğinize sağlık
 (.....) (02.12.2021, 17.19): (.....) abi polatlısı gölbaşısı ankarası yönetimi veya üyesi hepimiz biriz.Gerçekten aynı gemideyiz.
 (.....) (02.12.2021, 17.20): Evet değerli kardeşim doğru diyorsun hepimiz aynı meslektaşlık hepimiz biriz emeği geçen bütün herkese teşekkür ediyorum hayırlı akşamlar
 (.....) (02.12.2021, 17.22): (.....) başkanı kutluyorum teşekkürler herkese (.....) başkan dahil (.....)ıda es geçmeyelim görün meyen güç ....

Delil 4/5

(.....) (06.12.2021, 07.47): Günaydın herkese hayırlı bereketli haftalar isler diliyorum. Çok zor bir dönem geçiriyoruz. Yeme yine bu hafta içinde zam yalılacağı duyumunu aldım. Allah herkesin işini ras getirsin.İhsallah.
 (.....) (06.12.2021, 08.26): Günaydın hayırlı sabahlar
 ...
 (.....) (06.12.2021, 09.12): bugün yapılan zamlarla ilgili biraz konumuzun dışına çıkacam 15 gün önce 12 tl. ye alıyordum kolisini 17 oldu Bugün saban pazartesi= 17 ye aldığım koli ayrıntı 27 tl. ye aldım zam oran % 65 un fiyatları fahiş şekilde yükseldi ama fırıncılar zarar ediyor. Biz üreticiler besicilerden etci firmalar hale zararına fiyat veriyorlar. Bide aman kesim fiyatı grupta ismim yazılmasın diyorlar. Tamam zaten yazmıyoruz. 60 tl. ye yerli dana yağlı alıp kestiğini bilgidim halde başka birlik başkanına telefon ettiriyorum veya başka bi besicimiz arıyor bi ara diyorum 57,75 fiyat veriyor. Aman ismimiz yazılmasın aldığımız fiyat diye söylediğinin nedeni anlaşılıyor. Maliyet 65 tl. diyorum ben biliyorum diyor bana gidin derdiniz yemcilerle görüşün diyor. Tamam be kardeşim sen niye birine ayrı diğerine ayrı aynı olan danaya fiyat veriyorsun. Bak adam süte uygulama yeni başladığı anda %65 zamu uyguladı. Söyliyecim bildiğim çok şey varsa bazı firmalar hakkında Kendileri iyi biliyor. Bide beni arıyor haklı haklı yüzlü yüzlü konuşuyor. Konyada kesim yağlı yerinde geçen hafta karkas kesim 60 tl. idi diğer illerde yükseliş devam ediyor. il başkanları bana bildiriyor. En düşük şu an Ankara Hayırlı işler

Delil 4/6

(.....) (14.12.2021, 15.41): (İletildi) 14.12.2021 TARİHİ İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 10 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM B002
 (.....) (14.12.2021, 15.47): 10 TL az 100 100 yapın
 (.....) (14.12.2021, 18.56): Sayın başkan bilginiz var mı ofis bu ay arpa verecekmi Müracaat almıyorlar ben ilçe tarımdan bugün bir kağıda 30 TL verdim ofise gittim biz bugün müracaat almıyoruz dediler bizleri bir bilgilendirir misin lütfen
 (.....) (14.12.2021, 19.06): Aksaray.belli.değil.başkanım
 (.....) (15.12.2021, 13.55): Herkese iyi günler. Bugün TMO Genel Müdürü ile görüştüm.Bu ay arpa başvurusunu alıp almayacaklarını sordum. Satış fiyatlarının piyasa fiyatlarının altında kalmak kaydıyla artacağını yeni fiyatı belirlediklerinde başvuru almaya başlayacaklarını söyledi. Bu ay başvuru almama durumunuz var mı diye tekrar sorduğumda çok düşük ihtimal ama şuan önceliğimiz eski teslimatları bitirmek ve yeni fiyatı belirlemek dedi.
 (.....) (15.12.2021, 13.56): teşekkür ederim başkanım.
 (.....) (16.12.2021, 12.26): Başkanım bu yem isini ne yapabiliriz her gün zam zam bu yemin hammaddesi yüzde kaç dövizde endeksli
 (.....) (16.12.2021, 12.27): Yem işi sıkıntı
 (.....) (16.12.2021, 12.27): Buna can dayanmaz
 (.....) (17.12.2021, 12.31): Euro Dolar artışlarına göre girdi maliyetlerimiz çok yükseldi özellikle yem çok yükseldi yükselmeleri devam edecek o yüzden Besici ve üretici olarak çok zor dönem geçiriyoruz. Allah besilerimize üreticimize yardımcı olsun. Şu an kesim 65 tl. bile olsa zarar ediyoruz. yaptığımız görüşmelere ve aldığım bilgilere göre önümüzdeki hafta yılbaşı haftası olduğu için ve ondan sonraki haftalarda fiyatlar iyi olacağını düşünüyoruz. Yoksa Eti alan firmalar besicinin zarar ettiğini bildiği halde üreticiye zarar vermek için herşeyi yapıyorlar. Acımazlar kim batarsa batsın umurlarında olmaz (Çoğu yalan konuşuyor.) İhtiyacınıza göre satış yaparsanız iyi olur.

(.....) (17.12.2021, 12.40): Aynen başkanım ihtiyaç olmayan da satmasa kimse vermese belki tekrar bir yukarı gider diye düşünüyorum bunun altı olmaz zaten bu ülkede yok olan şey para ediyor bunu her kez biliyor ama uygulamıyor lütfen biraz daha dikkat edelim lütfen 🙏

(.....) (17.12.2021, 14.08): Grubumuzda paylaşmış olduğumuz bilgi amaçlı yazışmalarımızı besici arkadaşlarımızdan Etçi kesimci firmalara yazışmalarımızı atan bir kaç kişi var. Kim olduğunu bilmiyorum ama Kimsen bundan sonra yapma zararı hepimize veriyorsun. (üç firma devamlı bilgi atılıyor.)

(.....) (17.12.2021, 14.08): Başkanım yapanı Allah ıslah etsin

(.....) (17.12.2021, 15.01): Yazıklar olsunnnn

(.....) (17.12.2021, 17.40): Abaloğlu 30-35 TL/çv zam yaptı

(.....) (17.12.2021, 17.41): Ona göre bugün Yem almaya bakın

Delil 4/7

(.....) (20.12.2021, 09.16): (İletildi) 20.12.2021 TARİHİ İTIBARI İLE YEMLERİMİZDE 20 TL ZAM OLMUSTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFIS YEM. B002

(.....) (20.12.2021, 09.17): Hiç şaşırmadık

(.....) (20.12.2021, 09.23): Bunada şükür 30gelseydi ne yapardık☺

(.....) (20.12.2021, 09.43): Oda olur (.....) bey haftaya

(.....) (20.12.2021, 21.22):

Sembol	Değer	%Değişim
USD/TRL 21:15:44	14,9230	%-9,63
EUR/TRL 21:15:44	16,8451	%-9,10
EUR/USD 21:17:1	1,12835	%0,42
SPOT ALTIN 21:02:30	976,715	%2,42
XSIST 18:10:12	2,256,37	%-0,94

(.....) (20.12.2021, 21.23): İnşallah yem fiyatları düşer geri

(.....) (20.12.2021, 21.23): Çıkan düşmüyor abi ya

...

(.....) (20.12.2021, 21.36): Düşecek. Yem.inşallah.

(.....) (20.12.2021, 21.36): Yarın yemcilerden güzel haberler alacağız ins...

(.....) (20.12.2021, 21.37): Sabaha kadar bu piyasa tekrar aynı yerine gelmez ise yem fiyatı düşer inşallah

...

(.....) (20.12.2021, 22.08): yemcilerden çarşamba 30 tl indirim bekliyoruz

...

(.....) (20.12.2021, 22.36): Dolar 12 TL oldu İnşallah yeni fiyatları yarın 50 TL düşer

(.....) (20.12.2021, 22.43): ULUSLARARASI PİYASALARDA ARPA 350 USD/TON LİMAN TESLİMİ. 13 TL' lik KUR İLE TÜRK LİRASI KARŞILIĞI 4.550 TL/ TON OLARAK HESAPLAYABİLİRSİNİZ. EĞER DÖVİZ KURLARI GEVŞEMEYE BAŞLAMASAYDI ARPA 6.500 TL/TON SINIRININILBAŞINDAM HEMEN SONRA AŞACAKTI

(.....) (20.12.2021, 22.44): Yarın yem fabrikaları inşallah mesaj atarlar ya fiyatları 50 TL düşmüştür

...

(.....) (20.12.2021, 22.54): ARPA VE MISIRIN FİYATI ÇOK DEĞİŞMEZ. ANCAK DİĞER İTHAL YEM HAMMADDELERİNİN FİYATI DÜŞER. AMA KURDA İSTİKRAR OLMADAN KALICI DÜŞÜŞ OLMAZ. HER AN YENİ KUR ATAKLARI OLABİLİR. TEMKİNLİ OLMAKTA FAYDA VAR

(.....) (20.12.2021, 23.08): umuda yolculuk başladı hadi hayırlısı bakalım

(.....) (20.12.2021, 23.09): Arkadaşlar Allahın izniyle inşallah yarın fiyatları düşer

...

(.....) (20.12.2021, 23.19):
 Turk Telekom 23:19 %14

Ana Sayfa Favoriler Yeniler

UYGULAMA MAĞAZASI Şimdi yükle UYGULAMA

Beğen Yorum yap Paylaş

STAR YEM
38d ·

Star yem olarak son yapılan zam geri çekilmiştir. Dolara paralel olarak hammadde fiyatlarının gerilemesine paralel olarak indirimler yapılacaktır. Müşterilerimizi elimizden geldiğince desteklemeye devam edeceğiz

43 11 Yorum 4 Paylaşım

Beğen Yorum yap Paylaş

Senin için öneriliyor

Home 9+ 2

(.....) (20.12.2021, 23.20): (.....) bey zammı geri almış fabrika sahibi
(.....) (20.12.2021, 23.21): Gerçekten öyle bir şey var mı (.....) bey
(.....) (20.12.2021, 23.22): Gerçek (.....) bey
(.....) (20.12.2021, 23.23): Allah razı olsun bütün emeği geçen arkadaşlarımıza hayırlı akşamlar diyorum hayırlı geceler diyorum sağ olun varolun değerli arkadaşlarım
(.....) (21.12.2021, 09.16): (İletildi) Değerli Müşterilerimiz Döviz Kurunda Yaşanan ani değişiklikten dolayı 21/12/2021 Tarihi itibari ile Tüm Yem Çeşitlerinde 25,00 TL, Mısırlı ve Arpalı Tamamlayıcı Yemde 12,00 TL Çuvalda fiyat indirimi olmuştur. Bilgilerinize sunar Hayırlı işler Dileriz. B273
(.....) (21.12.2021, 16.58): 21..12.2021 Ankara Yenikent Yağlı Kesim yerli dana =59,75 tl. 21..12.2021 Ankara Kazan Yağlı Kesim= 60 tl.
(.....) (21.12.2021, 17.04): yeme = 20.12.2021 tarihinde zam= 20 tl. yapılmıştı --21.12.2021 tarihinde düşüş sayılmaz geri çekildi çünkü dolar çok düştüğü için önemli olan 14,12.2021 de yapılan 10 tl. ile 11.ayda yapılan 60 tl. düşün 10.ayda yapmış olduğunuz 35 dursun bu doların düşüşüne göre hesap iyi yapılırsa = 70 tl. daha düşmeniz gerekiyor. 20., 12.2021 de yapılan zaten geçerli sayılmaz benzinede zam yapılacaktı geri çekildi çünkü akşam yapılan açıklamaya göre gece zam gelmedi benzine yemci indirim yapmıyor bana göre
(.....) (21.12.2021, 17.19): (İletildi) 21.12.2021 TARİHİ İTİBARI İLE YEMLERİMİZDE 20 TL İNDİRİM OLMUŞTUR. BİLGİLERİNİZE SUNARIZ. OFİS YEM. B002
(.....) (21.12.2021, 17.25): En son yaptığı zam bu uygulamadan dolar düştü 20 TL zamlı satış yapmadığı düşürdüm diyor Konyada Abalıglu yem fabrikası 50 TL düşürdü ofis yem en son yaptığı ve uygulamadığı 20 TL ti düşürdüm diyor kimseyi inandıramazlar
(.....) (21.12.2021, 17.28): ofis yemden 30 tl indirim daha bekliyoruz inşallah
(.....) (21.12.2021, 17.30): Bende ofis yem yediyorum İnan olsun şu yaptığı kelime oyunu uygulamadığın 20 TL yi düşürdüm diye masaj atıyorsunuz ayıp ya
(.....) (21.12.2021, 17.34): Ofis yemin uyguladığı bu politikalardan dolayı ben yem almıyorum. Almayın besicıyla dalga geçilmiyeceğini anlasınlar
(.....) (21.12.2021, 17.35): Valla bende ofis yemle ticaretimi gözden geçireceğim
(.....) (21.12.2021, 17.36): İkinci bi indirim gelir ins....
(.....) (21.12.2021, 18.13): Dün dolar 18.5₺ iken yem 265₺ idi. Yani bir torba yem 14.3\$ a satılıyordu. Bütün hesapları dolar üzerinden yapan yemci arkadaşlara sesleniyorum. Bu gün dolar 12.5₺. 12.5×143.3₺= 178.8₺. Yani bu gün kü dolar kuruna göre yemin 180₺ olması lazım. Yemci arkadaşlar, buyurun er meydanına....
(.....) (21.12.2021, 22.26): fabrikalar %40 yem. Fiyatlarında. İndirime. Gitmiştir. Bilginiz olsun hayırlı geceler

Delil 4/8

- (.....) (11.08.2022, 22.34): Bu besicilerin durumu ne olacak yem maketleri çok yüksek ve yüksek aldık yemi şimdi nasıl olacak
- (.....) (11.08.2022, 22.35): Hiç bir şey olmayacak son besi miz olacak
- (.....) (11.08.2022, 22.35): Hiç kimse endişe etmesin
- (.....) (11.08.2022, 22.36): Zaten hesaka. Kesimi yapıyor
- (.....) (11.08.2022, 22.36): Doğruda kendi malletini kurtarmayan nasıl yapacak
- (.....) (11.08.2022, 22.36): 95. Geliyor
- (.....) (11.08.2022, 22.36): Yağlımı
- (.....) (18.01.2023, 14.32): ULUSAL ET KONSEYİ BASIN AÇIKŞAMASI

LÜTFEN OKUYUN !

http://ukon.org.tr/pdfgit.aspx?f=UlusalKirmiziEtKonseyiSektorelDegerlendirme_35

ULUSAL KIRMIZI ET KONSEYİ SEKTÖREL DEĞERLENDİRME

2023 yılının girmesi ile birlikte kırmızı et fiyatlarının hızlı bir şekilde artmaya başladığı yönündeki haberler medya gündeminde yer almaya başlamıştır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük bir mücadelenin verildiği enflasyonist ortamda karkas et fiyatlarındaki artışın spekülatif mi? yoksa içinde bulunulan piyasa şartlarının doğal bir sonucu mudur? Sorularının karşılığının doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Aksi halde sektörün temel taşı konumunda olan üreticilerimize ya da tüketicilerimize karşı haksızlık edilmesine ve onların zarar görmesine sebebiyet verilebilir. Ulusal Kırmızı Et Konseyi bilindiği üzere kırmızı et piyasasında oluşan maliyet ve karkas satış fiyatlarını düzenli bir şekilde takip etmekte ve kamuoyu ile paylaşmaktadır. Ayrıca bu veriler, sektörün içinde bulunduğu şartlar ile birlikte değerlendirilerek, sektörel değerlendirme raporu şeklinde ihtiyaç duyulan dönemlerde sektör paydaşlarının bilgisine sunulmaktadır. Son bir ay içerisinde yaşanan fiyat artışları da Konseyimizce takip edilmekte olup, söz konusu artışların arka planı titiz bir şekilde araştırılmaktadır. Çalışmalarımızda amacımız, ortaya çıkan gelişmelerin doğru ve sağlıklı veriler ışığında değerlendirilerek, sektör paydaşlarının, kamuoyu ve tüketicilerin doğru bilgilendirilmesinin yapılarak sektörün gerçek durumunu ortaya koymak ve gelecek planlarına ışık tutmaktır.

Piyasa dinamikleri ile oluşan karkas satış fiyatlarının fiyat maliyet endeksine göre oluşup oluşmadığının tespit edilebilmesi için öncelikle karkas etin maliyetinin ortaya konulması, sonra da ortaya çıkan maliyetin satış fiyatı ile mukayesesinin yapılması gerekmektedir. 2022 yılı ocak ayında 40 TL/Kg olan yerli besilik sığır fiyatı %150 aratarak 100 TL/Kg seviyesine ulaşmıştır. Tarafımızdan yapılan hesaplamada, güncel canlı besilik sığır fiyatı 100 TL/Kg, besi yemi 6,2 TL/Kg ve saman 3 TL/Kg üzerinden hesaplamaya alınmış ve 1 Kg yerli sığır karkasının 124,8 Liraya mal olduğu tespit edilmiştir. Konseyimizin resmi sitesinde yayınlamış olduğu 12.01.2023 tarihli piyasa araştırmasında görüleceği üzere kombinalar ve kesimhanelerde karkas alım fiyatı 135,21 TL /Kg dir. Görüleceği üzere, şu an ki karkas et fiyatı ancak maliyeti karşılayacak seviyeye ulaşmıştır. Girdilerdeki artışların üretim sürecine yansımaları ortaya koymak üzere yapılan araştırmalarımız kapsamında, 2022 yılı boyunca üretim yapıp piyasaya karkas veren bir besi işletmesinin satış verileri de incelenmiş; 348 Kg/BAŞ karkas ortalamalı sığırın satış hasılatının, ortalama 33.727 TL/BAŞ olarak gerçekleşmiş olduğu görülmüştür. Bu işletmenin 2022 yılında sattığı hayvanının yerine yerli dana koyabilmesi bugün için 280 Kg lık bir besi danası için 28.000 TL harcaması gerekiyor. Kısaca geçtiğimiz yıl içerisinde sekiz ay beslenen ve kestirilen canlı 600 kiloluk bir sığırın yerine şuan ki fiyatlar ile ancak 280 kiloluk bir besi danası alınabilmektedir. Yaptığımız araştırmalar göstermektedir ki; maliyet ve satış fiyatı ilişkisi yönüyle şu anki karkas fiyatlarının pahalı olduğu yönünde bir değerlendirme yapmak kesinlikle mümkün değildir.

Kırmızı et fiyatlarındaki artışı diğer hayvansal ürün fiyatlarındaki artış ile kıyaslayarak değerlendirdiğinde görülmüştür ki; kırmızı ette diğer hayvansal ürünlerdeki kadar artış olmamıştır. 2022 yılı başı ile 2023 yılı başındaki fiyatlar esas alındığında, kaşar peynirinin kilosu 40 TL den 140 TL ye yükselerek % 250, beyaz peynirinin kilosu 30 TL den 110 TL ye yükselerek % 266, tereyağı 50 TL den 215 TL ye yükselerek % 330, tavuk eti 13 TL den 33 TL ye yükselerek % 154, yumurta 1,2 TL den 2,5 TL ye yükselerek % 108 oranında artış göstermiştir. Oysaki karkas sığır eti 68 TL den 135 TL ye yükselerek sadece % 98.5 oranında artış göstermiştir.

(Bugün için, bir kilo su böreğinin kilosu 135 TL dir. Bir kilo baklava da 35): 400 TL dir. Her ne kadar bu ürünlerin de bir maliyeti varsa da, gebelikten besi sonuna kadar en az 24 ay büyük emek ve para harcanarak üretilebilen kırmızı etin 1 kilosuyla 1 kilo börek alınabiliyorsa, ancak 3 kilosuyla bir kilo baklava alınabiliyorsa bu durumda eti bugünkü fiyatlarla pahalı bir ürün olarak nitelendirmek hiçbir şekilde söz konusu olamaz.

Tüketici nezdinde daha uygun fiyatlı et tüketiminin sağlanabilmesi için karkas satış fiyatlarının maliyetin altında tutmaya çalışmak yerine, her zaman için besi materyali ve yem gibi temel girdilerin düşürülmesine yönelik çalışma yapılmasının en doğru yaklaşım olacağı kanaatindeyiz. Ülkemizle

birlikte tüm dünyada canlı hayvan ve karkas et fiyatlarının yükselmesi sebebiyle ülkemizdeki et piyasasını regüle etmek amacıyla kasaplık hayvan veya karkas et ithalatı çözüme katkı vermeyecektir. Aksine üreticilerin yine tedirgin olmasını tetikleyecek ve uzun vadeli üretim dengesini bozacaktır. Ancak önümüzdeki yaz aylarında oluşması muhtemel arz açığını kapatmak için kısmi olarak besilik dana ithalatı yapılabilir. Böylelikle boşalan besi çiftliklerindeki kapasitenin doldurulması sağlanabilir.

Kırmızı etin ülkemizde sorun olmaktan çıkarılması için öncelikle, sığır eti tüketiminin ağırlık merkezi olmaktan çıkarılması, küçükbaş eti tüketiminin kırmızı et tüketimi içerisindeki payının yükseltilmesi gerekmektedir. Tek başına küçükbaş hayvan varlığının artırılması da bir çözüm olmayıp, mera alt yapısının korunması, geliştirilmesi ve artırılması en büyük zaruretler arasındadır. Küçükbaş hayvan eti tüketiminin özendirilmesi de sektörel sorumluluklarımız arasında yer almaktadır.

Büyükbaş ve Küçükbaş hayvancılığın etkin bir şekilde desteklenmesi, projeksiyonların gerçek veriler üzerinden hazırlanması, ithalat politikalarının milli hayvancılık politikaları ile uyumlu olması sektörün istikrarı için temel zorunluluklardır.

Kırmızı etin genç neslimizin beslenmesinde ve ekonomimiz içerisinde olması gerektiği noktaya taşınması için gayret gösteren tüm sektör temsilcilerine minnet ve saygı ile teşekkür ediyoruz.

- (64) **Delil 5: ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın mobil cihazında yapılan yerinde incelemede elde edilen "BESİCİLER GRUP" isimli WhatsApp grubunda, 18.10.2021 ve 05.02.2023 tarihleri arasında grup katılımcılarının besicilerin kesilen hayvanlarını artan maliyetlerden ötürü yerine koyamadıklarına ilişkin gerçekleştirdiği yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:**

(.....) (18.10.2021, 10.22):

(.....) (18.10.2021, 10.25): Helal olsun sana sayın başkanım 🙏🙏🙏

(.....) (18.10.2021, 10.26): Başkan. (.....). 🙏🙏

(.....) (18.10.2021, 10.29): "Besici ürettiğini karşılığını alamıyor"

Kırsal da üretim yapan üreticilerin yaptıkları işin karşılığını almaları gerekir ki daha çok üretsin.

İnsanları doğduğu yerde doymaları durumunda kesinlikle şehir lere göçü düşünmeyeceklerdir.

Birakalım üreten insanlar kazansın ve daha çok üretsin

(.....) (18.10.2021, 10.30): 🙏

(.....) (18.10.2021, 10.31): 🙏🙏

(.....) (18.10.2021, 10.35): üsteki yazıya benzer= basına ilgili yerlere sözlü ve yazılı sorunlarımızı dile getirebilmemiz için birlik olarak, Sizlerin sorunları yazılı olarak her biriniz bana (.....) vahasına bana yazarsanız bende toparlayarak daha iyi dile getiririm hem sorunları paylaşmış oluruz, Gruba deyilde beni arayarak veya vashabıma yazarak. Desteklerinizden dolayı teşekkür ederim. Birlik Başkanı= (.....)

(.....) (18.10.2021, 11.18): Tşk ederiz (.....) bey sesimiz olduğunuz için 🙏

...

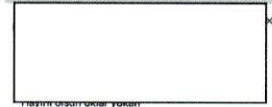
(.....) (07.01.2023, 12.15):

07.01.2023 ANKARA TEMELLİ YAĞLI KESİM FİYATI AVRUPA DANA=125 TL

- (.....) (07.01.2023, 12.18): Diğer illerde yağsız 135 oldu fiyatlar. kesimlik dana çok az arz talep fazla
- (.....) (09.01.2023, 22.35): Bugün öğleden sonra yapılan açıklamadan sonra besicilerimiz yoğun bir şekilde etçi firmaları aramaya başladılar. Panik yapmanızı gerek yok. Çünkü kesimlik danamız fazla yok. Dışardan gelecek ette ucuz değil arkadaşlar. İyi aksamlar.
- (.....) (31.01.2023, 12.03): Kesimlik dana fazla kalmadı. Arz talep çoğaldı istek var. fiyatlar yükselişte Bu hafta fiyatları Yağlı Kesim Avrupa dana = 133 yerli dana 132 düve 130 Birlik olarak belirledik. Hayırlı işler.
- (.....) (31.01.2023, 13.09): yerli dana yeni satıldı yağlı kesim olarak ödeme peşin 131 tl.
- (.....) (31.01.2023, 13.23): kırşehir afyon tahmini 142 tl. yakın yağsız mal bulunmuyor.
- (.....) (31.01.2023, 14.19): Çubuk yağlı kesim 133 tl . Ödeme 20 gün . Dün kesildi
- (.....) (02.02.2023, 11.41):

02.02.2023 KIRŞEHİR YAĞSIZ KESİM YERLİ DANA =145 tı. ÖDEME 15 GÜN

- (.....) (02.02.2023, 17.12): Yerli dana yağlı kesim fiyatı 136. Avrupa 138 gördü
- (.....) (02.02.2023, 17.12): Haftaya fiyatlar tahmini 140 geçer
- (.....) (02.02.2023, 23.45):

5 4 yorum 2 paylaşım

Beğen Yorum yap Paylaş

- (.....) (03.02.2023, 12.32): 136₺ yerli dana sattım ödeme peşin
- (.....) (3.02.2023, 13.23): Kime sattın kardeş

(.....) (5.02.2023, 08.57): 5.2.2023 Ankara Polatlı yağlı kesim fiyatı yerli dana fiyatı 142 TL TEMELLİ 143 TL
(.....) (5.02.2023, 16.41): Konya bakanlar et 150₺ yağlı

- (65) **Delil 6:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasındaki "HAYVANCILIK PLATFORMU" isimli grupta, 21.10.2022 tarihinde gerçekleştirilen besicilerin fiyatlara etki edemediğine ilişkin yazışmanın içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....) (21.10.2022, 12.16): Hayırlı Cumalar arkadaşlar 110 TL ye yağlı maliyeti olan kargası saçma sapan fiyatlarla aldılar üreticiye çok yazık 10-12 ay bin bir türlü zorlukla yetiştirdiğimiz malı /20 kardan aşağı vermemek lazımdır.Ayrıca kesimlerimize biraz dikkat edelim maalesef çokook suiistimal var dürüst kesenleri ayırıyorum.Malınızı bir tanede olsa tartmadan kestirmeyin saygılar
(.....) (21.10.2022, 12.16): Keşke fiyat 120 olsada kesimi kötü olsa

- (66) **Delil 7:** ARPAÇ Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ın, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasında ÇOMAK yetkilisi (.....)'a 09.12.2020 tarihinde yazdığı mesajın içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....) (09.12.2020, 10.04): (.....) abi mal satma bu ara fiyatlar yükselecek gibi

- (67) **Delil 8:** ZENNUNLAR Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı (.....)'un mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasındaki "ZENET KADEME İLETİŞİM" adlı grupta 16.08.2021 tarihinde grup katılımcıları arasında gerçekleştirilen yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....)(16.08.2021, 10.28): Bana yapılan uygulamalara alınan cevapları atın lütfen
(.....)(16.08.2021, 10.29): Yapılan tedaviler iyileşenler durumu iyi olanlar bildiriliyor (.....) bey her hayvanın durumu yakından takip edilip gruba atlanmadan atılıyor
(.....)(16.08.2021, 10.30): Bunun gibi
(.....)(16.08.2021, 10.30): Sonuç almak önemli sürekli kesim yapıyoruz ilaç tedavisi
(.....)(16.08.2021, 10.36): Uzun süredir büyük bir hastalıktan kesim yapmıyoruz topallık hariç oda ağır atrtirler oluyor tedavilerin çoğundan yanıt alıyoz grubada her tedavideki hayvanın son durumu bildiriliyor
(.....)(16.08.2021, 11.13): 2130 topaldı düzeldi sağ arka ayak son doz megasil atıldı

- (68) **Delil 9:** ZENNUNLAR Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'un, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasında adı geçen kişinin ZENNUNLAR Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı (.....) ile 12.09.2022 tarihinde gerçekleştirdiği yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....)(12.09.2022, 12,02): Yerli de %18
İthalde %23
Kar var yerlide sorun ne kesim sorunu gecik Me mi kğ almamamı
(.....)(12.09.2022, 12,03): Gece kaldı bunlar 30 tanesi doğumdan çıkan Zeten 160
Anlaştık almadı süre uzadı
(.....)(12.09.2022, 12,04): Buna daha hassas bakalım birde kesimi geçikmeden yapalım fiyat bekledik gelmedi
(.....)(12.09.2022, 12,04): İthal hayvan
Alış maliyeti düşük
Yerli hayvan randumandan
Kaybı var

- (69) **Delil 10:** ÇOMAK Satış Müdürü (.....)'ın, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasındaki "BESİCİLER GRUP" adlı grupta 10.05.2022 tarihinde maliyet artışlarına ilişkin gerçekleştirilen yazışmanın içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

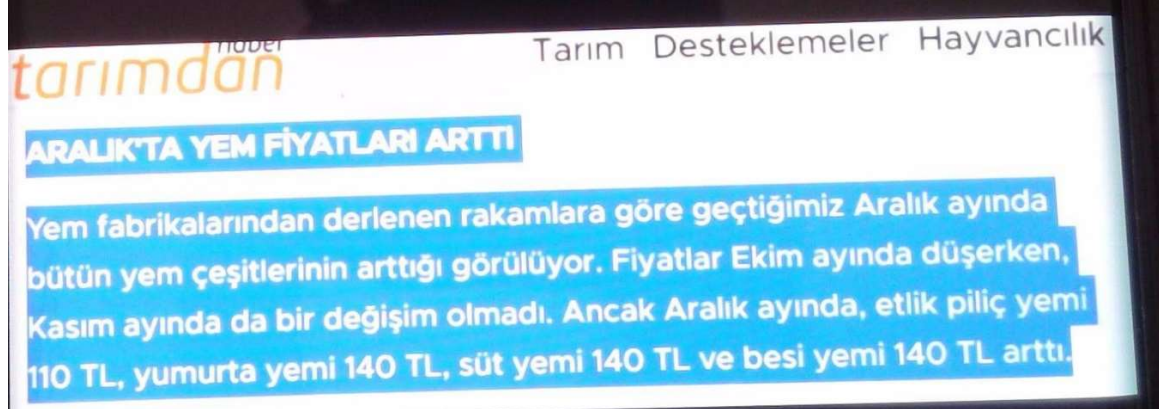
(.....)(10.05.2022, 07.07):

Bu işi yapmak kolay değil artık durmadan besilik dana alışı girdi maliyetleri yükseliyor. Arpa fiyatı 6.00 TL dayandı yemede yansır herkesin yapacağı iş değil artık harmanda herkes önlemini alması gerekir. Arpa yonca slaj zamanında gibi hesabınızı çok iyi yapmamız lazım.

- (70) **Delil 11:** ÇOMAK Satış Müdürü (.....)'ın, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasındaki HAYVANCILIK PLATFORMU adlı grupta 17.12.2022 tarihinde yem fiyatlarındaki artışa ilişkin gerçekleştirilen yazışmanın içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....)(17.12.2022, 15.36):

ŞİMDİ KAZANILAN KAZANIMLAR YEM FİYATLARINA DA GİTMESİN. GİRDİ MALİYETLERİNE DEDUR DENİLEBİLİR Mİ? HANGİ YÖNTEMLE DUR DENİLEBİLİR. BURADA BUNU DA KONUŞMAK LAZIM.

- (71) **Delil 12:** ÇOMAK Satış Müdürü (.....)'ın, mobil cihazında yer alan WhatsApp uygulamasındaki HAYVANCILIK PLATFORMU adlı grupta 03.02.2022 tarihinde yerine koyma maliyetlerindeki artışa ilişkin gerçekleştirilen yazışmanın içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....)(03.02.2022, 21.32): Merhabalar Kırşehir'de kim 73 TL'den hayvan kesti bilgi verebilir misiniz?

(.....)(03.02.2022, 21.35): Ben yarın kesim yapacağım ancak yerine hayvan koysam maliyetler ciddi manada yüksek hesap ediyorum işin içinden çıkamıyoruz tarım bakanlığı acilen üreticilere çözüm üretmesi gerekiyor aksi takdirde kırmızı et üretimi durursa vay halimize

- (72) **Delil 13:** EKUR Fabrika Müdürü (.....)'un e-posta hesabından elde edilen ve kendisinin besicilerin hayvanlarını ellerinde tutma gerekçelerine yönelik yaptığı piyasa değerlendirmesini içeren taslak metin aşağıda aktarıldığı gibidir:

hayvan 20-26 ŞUBAT 2023 haftası dana karkas satın alma fiyatımız max:155 TL/KG, sığır karkas satın alma fiyatımız max: 133 TL/KG olarak gerçekleşmiştir, haftalık UKON un fiyat tespiti ise Türkiye ortalaması 168,17 TL/KG dana kesim fiyatı(bıçak) olarak gerçekleşmiştir.
27 ŞUBAT-5 MART 2023 haftası için beklentimiz 155 TL/KG karkas fiyatının aşılması en azından bu şekilde satın almamıza devam edebilmektir. Fakat ESK nın ithal olarak piyasaya ve sanayiye temin edeceği kesimlik dana ve kesilmiş dana karkas eti konusunda beklenen açıklamayı ve temini yapmaması besicisindeki fiyat artışı beklentisi daha da artmış ve hayvanını kesime sevk etmemektedir. Bunun sonucu olarak ta önümüzdeki hafta için fiyat 160 TL/KG ve üzeri olarak talep edilmekte ,birçok firma ise fiyat dahi verememektedir. Sığır karkas fiyatları 145-155 aralığında konuşulmakta fakat temini için hayvan bulunamamaktadır.
Bu durum üzerine ESK-ETBİR-UKON ve HİCAZİ firması ile irtibat kurulmaya çalışıldı, alınan cevaplar ;
ESK: Tüm birimleri ile deprem zedelere kavurma dağıtımına görevlendirilmiş Genel müdür dahil hiçbir yetkiliye ulaşamıyor.
ETBİR: Bizim duyduğumuz kadar bir bilgiye sahip fazla bir fikri yok.
UKON: ESK nın piyasaya çok etkili bir müdahalesi olamayacağını düşünüyor.
HİCAZİ: 4000 tane kesimlik dananın 7 MART 2023 te Türkiye'ye geleceğini ,ertesini haftada 14000 adet kesimlik dananın Türkiye'ye ulaşacağını söylüyor.
Dün ve bugün yapılan satın alma görüşmeleri sonucunda 155 TL/KG fiyattan karkas temini yapılamamaktadır.Talep edilen fiyatlar ekli tabloda olduğu gibidir.
Saygılarımla,

- (73) **Delil 14:** KIRKLARELİ KÜÇÜKBAŞ BİRLİĞİ Başkanı (.....)'ın mobil cihazında gerçekleştirilen yerinde incelemede elde edilen, "TÜDKİYEB" isimli ve küçükbaş hayvan besiciliği faaliyeti ile iştigal ettiği düşünülen toplam 79 katılımcının bulunduğu WhatsApp grubunda, 07.06.2022 ve 22.08.2022 tarihleri arasında gerçekleşen yazışmaların içeriği aşağıda aktarıldığı gibidir:

(.....)(07.06.2022, 20.38): Arkadaşlar yarından itibaren her il kendi üyelerine mesaj atarak kuzu fiyat larındaki düşüşü önlemek adına fiyat belirleyip ucuz satmasınlar
...
(.....)(08.06.2022, 09.14): Biz şöyle bir mesaj attık üyelerimize
Sayın üyemiz, Çanakale İli için güncel giderler üzerinden yapmış olduğumuz hesaplamalara göre 2022 yılında kurbanlık hayvan yetiştiren üreticilerimizin kombine verimli koyunculuk işletmelerinde ki canlı baskül kg yetiştirme maliyeti ortalama 53,00 TL, et tipi işletmelerde ise 59,50 TL'dir. Kurbanlık satışı yapacak üyelerimizin söz konusu maliyetleri göz önünde bulundurarak satış fiyatı belirlemeleri önem arz etmektedir. Tüm üreticilerimize hayırlı ve bereketli pazarlar dileriz.
B315
artık vatandaş kendisi karar versin dedik
...
(.....)(01.08.2022, 12.54): Aleyküm Selam
Rica ederim Başkanım iyi
Çalışmalar dilerim (emoji)
(.....)(01.08.2022, 12.54): Tşkler sayın genel başkanım
(.....)(01.08.2022, 12.55): Bölge birlik başkanları olarak irtibatlasıp üreticinin yüzünü güldürecek fiyatlar verelim
...
(.....)(01.08.2022, 14.04): Şimdi
Sn. Genel başkanım sizin içinde mahsuru yoksa bu burada mini referandum yapalım
İl başkanlarımız esk kurumuna verecekleri canlı baskül ve karkas fiyatlarını buradan yazsın bölge bölge fiyat birlikteliği yapalım
Benim necizane teklifim bu
...
(.....)(04.08.2022, 12.59): bir gün önce ihracat için veri topluyoruz diğer gün böyle bir açıklama.....
(.....)(04.08.2022, 13.00): acaba ihracat için uygun fiyat mı talep ediliyor

(.....)(04.08.2022, 13.02): Evet başkanım şuan ilimizde kesim fiyatı 100 TL civarı bu fiyatın üreticiyi korutmadığını dile getirirken damzilik koyunları satmaktan vazgeçirmeye çalışırken hiç iyi olmadı
(.....)(04.08.2022, 13.08): Sayın bakan pazar günü aksarayda
(.....)(04.08.2022, 13.09): Durumun ciddiyetini sahayı net olarak anlatacağımdan emin olabilirsiniz
...
(.....)(22.08.2022, 17.12): Kıymetli Başkanlarım;
Keçi, çebiç ve oğlak sayısında büyük bir fazlalık (şişme) olduğu duyularını almaktamız. Merkez Birliğimiz ve Bakanlığımız işbirliğinde keçi, çebiç, ve oğlak farketmeksizin karkas olarak alınarak mamule dönüştürmek üzere acil olarak İllerinizde gerekli araştırmaların yapılması ve karkas kilogram fiyatlarının bu grupta çok acil olarak yazılması hususlarında bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.
(.....)(22.08.2022, 17.14): Bizde kilo 70 tl karkas 50 bin civarı oğlak var alıcı yok

I.3. Değerlendirme

- (74) Dosya kapsamındaki temel iddia, kırmızı et besiciliği faaliyetinde bulunan teşebbüsler ile sektördeki teşebbüs birliklerinin piyasadaki arz miktarını kontrol ederek fiyat artışlarına sebep olduklarıdır. Bu iddia 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında ele alınabilecektir. İlgili madde ile belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri yasaklanmaktadır.
- (75) Bu çerçevede, anılan madde kapsamında bir ihlal sonucuna ulaşabilmek için teşebbüslerin/teşebbüs birliklerinin rekabeti sınırlayıcı nitelikteki bir anlaşmaya, uyumlu eyleme ya da davranışa taraf olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. İlgili madde ile ekonomik aktörlerin piyasalarda alacakları kararları bağımsız bir biçimde belirlemeye yönelik sahip oldukları yükümlülüğe aykırı olabilecek tüm irade uyuşmaları ve bunların olası tezahürlerinin hüküm kapsamına alınması sağlanmıştır. Bununla birlikte tarım sektörünün, özellikle büyükbaş hayvancılığın, kendine özgü koşullarının bulunması dosya kapsamında incelenen eylemlerin ekonomik bağlam içinde daha ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır.

I.3.1. Tarım Sektöründe Temel Sorunlar

- (76) Çiftçiler, tarımsal üretimi gerçekleştiren bireyler veya işletmelerdir. Çoğu tarım piyasalarında genellikle çok sayıda tekil ve küçük ölçekli üretim yapan çiftçilerin varlığı, ilgili pazarlarda atomisite koşulunu geçerli kılmaktadır. Bu nedenle çiftçilerin/üreticilerin tarım sektöründe yaşamlarını sürdürebilmeleri ve pazarda rekabet edebilmeleri zorlaşmaktadır.³⁰ Dolayısıyla, tarım sektörü üretim ayağı parçalanmış bir yapı arz etmektedir ve çiftçilerin tedarik zinciri içerisindeki pazar(lık) gücü son derece zayıf niteliktedir. Eş deyişle, tarımsal üreticiler, ürünlerini doğrudan pazarlama ihtiyacı karşısında fiyatlar üzerinde son derece sınırlı bir etkiye sahiptir. Öte yandan, üyelerinin çıkarlarını korumak ve iktisadi güçlerini artırmak amacıyla faaliyet gösteren çiftçi örgütleri, üreticilerin ortak amaçları doğrultusunda bir araya gelerek üreticilerin birlikte hareket etmelerini sağlayan yapılanmalardır. Çiftçi örgütleri; üyeleri adına pazarlık yapmak, ortak üretim programları yürütmek, tarımsal girdi temin etmek ve üreticilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak gibi birçok işlevi yerine getirebilmektedir.
- (77) Üretici örgütlenmesi, gerek ülke ekonomilerinde yüklendiği ekonomik fonksiyonlar, gerek üretim sürecinde girdi tedariki ve finansman ihtiyacının karşılanması gerekse pazarlama sürecinde piyasa yapısı ve işleyişi karşısındaki gücü ile işletmelerin teknik ve ekonomik performansının iyileştirilmesi bakımından tarım sektörü diğer sektörlerle göre daha önemli ve önceliklidir. Hayvancılık işletmelerinde işletmelerin küçük ölçekli

³⁰ KARLI, B., M. GÜL, B. KADAKOĞLU ve A. KARADAĞ GÜR SOY (2018), "Türkiye'de Tarımsal Üretici Örgütlenmesinin Önemi ve Gelişimi", Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, No: 1, s. 319.

yapısı, üreticilerin ürün fiyatlarının oluşmasındaki etkinliğini azaltmakta ve fiyatın üretici lehine oluşmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle süt gibi çabuk bozulan, hızlı ve sürekli satışın sağlanması adına garanti pazar isteyen nitelikteki ürünler, aracılardan ve işleyicilerin üreticiler karşısında avantajlı olmasını sağlamaktadır. Pazarlama sürecine dâhil olan aracılardan ve işleyicilerin sayısının ve etkinliğinin artması üretim-tüketim kanalında tüketiciler açısından nihai ürün fiyatlarının yükselmesine, üreticilerin hak ettikleri payı ve oranı elde etmesinin engellenmesine ve zaman zaman üretim maliyetlerinden bağımsız olarak fiyatların üretici aleyhine oluşmasına yol açmaktadır. Bu piyasa yapısı ve işleyişi karşısında fonksiyonel bir üretici örgütlenmesinin üretim ve tüketim kesimleri için oldukça faydalı sonuçlar ortaya koyacağı açıktır.³¹

- (78) Son yıllarda; iklim değişikliği, küresel ısınma ve gıda güvenliği gibi konuların sık sık gündeme gelmesi ve tarım ürünlerindeki arz-talep dengesinin değişmesi ile dünyanın tarıma olan ilgisi de giderek artmaktadır. Tüm dünya, iklim değişikliğinin biyolojik çeşitlilik, toprak ve su kalitesi üzerindeki etkileriyle ve küresel pazarın talepleriyle karşı karşıyadır. Nüfus artışını ve gelişen gıda alışkanlıklarını karşılamak için dünya gıda üretiminin 2050 yılına kadar ikiye katlanması gerekmektedir.³² Bu ihtiyaç karşısında gelişmiş çoğu ülke beslenmede kendi kendilerine yeterli hâle gelme politikalarını daha da geliştirmektedir. Buna rağmen, tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için gerekli tüm tedbirler alınıp en son teknoloji kullanılsa bile tarım; doğal, ekonomik ve sosyal risklerden en fazla etkilenen sektördür. Bu nedenle, sektörde bu tür faktörlerin etkilerini en aza indirmek amacıyla gerekli faaliyetlerin ve kaynakların planlanmasına, örgütlenmesine ve kontrol edilmesine özgün risk yönetimi politikaları yürütülmek mecburiyetindedir.
- (79) Hayvancılık sektörü Türkiye ekonomisinin önemli dinamiklerinden birisini oluşturmaktadır. Türkiye’de hayvancılık sektörüne yönelik bilimsel ilk politikanın, mevcut hayvan varlığının ıslahına ilişkin olarak yürürlüğe giren 07.06.1926 tarihli ve 904 sayılı Islahı Hayvanat Kanunu olduğu görülmektedir. Bu Kanun ile beraber ıslah politikaları sonucunda birim hayvan başına verimliliğin artırılması hedeflenmiş, diğer yandan hayvancılığa dayalı sanayinin kuruluş çalışmaları başlatılmıştır. Bu amaçla, 1963 yılında Süt Endüstrisi Kurumu, 1952 yılında Et ve Balık Kurumu³³ ve 1956 yılında ise Yem Sanayii Türk AŞ kurulmuştur. Her sektörde olduğu gibi, 24.01.1980 tarihli ekonomik istikrar programı hayvancılık sektöründe de önemli gelişmelere yol açmış, bu süreçte hayvansal üretimde fiyatların piyasa şartlarında oluşmasına karar verilmiştir. Yeni politika uygulamalarının bir sonucu olarak, hayvancılık sektöründe uygulanan desteklerde ve teşviklerde de günümüze kadar birtakım değişiklikler yaşanmıştır.
- (80) Türkiye’de hayvancılık sektörüne ilişkin düzenlemelerin temelinde esasen; kaynakların etkin kullanımı ilkesi çerçevesinde örgütlü, rekabet gücü yüksek ve sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması yatmaktadır.³⁴ Ancak bugün gelinen noktada Türkiye’de son dönemde gıda fiyatlarında yaşanan artışların enflasyona etkisi ve başta canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalatı ve buna dayalı olarak sektörde yaşanan olumsuzluklar, hayvancılık sektöründe kısa, orta ve uzun vadeli planlama ihtiyacının bir zaruret olduğunu her zamankinden daha net bir şekilde açığa çıkarmıştır.³⁵ 2000’li

³¹ Tarım Orman Şûrası (2019), “*Tarımsal Üretim Planlaması Grubu Çalışma Belgesi*”, s. 64.

³² Rekabet Kurumu (2021), “*Yaş Meyve ve Sebze Sektör İncelemesi Nihai Raporu*”, Ankara, para. 136.

³³ 27.04.2013 tarihli ve 28630 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2013/4553 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile ismi Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü (ESK) olarak değiştirilmiştir.

³⁴ Yüksek Planlama Kurulu, Tarım Stratejisi (2006-2010).

³⁵ Tarım Orman Şûrası (2019), “*Tarımsal Üretim Planlaması Grubu Çalışma Belgesi*”, s. 53, 54.

yıllardan günümüze Türkiye’de büyükbaş ortalama karkas verimliliği önemli düzeyde yükselse de verimlilik AB seviyesinin altında kalmıştır.³⁶ Keza Türkiye’de kişi başına toplam protein üretimi dünya ortalamasından yüksek olsa da AB ortalamasından düşüktür. Buna karşılık, Türkiye’nin AB üyeliği süreci hayvancılık sektöründeki yapısal değişimlerin çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Buradan hareketle, yakın gelecekte hayvancılık sektöründe yapısal değişim ve dönüşüm sağlanması için ciddi ve istikrarlı politikaların uygulanması gerekmektedir.³⁷

- (81) Etkili bir örgütlenme, üreticilere birlikte hareket etme fırsatı tanıyarak hayvansal üretimin sürdürülebilirliğine ve üretici-tüketici çıkar dengesine katkı sağlamaktadır. Bu sayede üretim sürecindeki belirsizlikler azaltılarak işletme kârlılığı artırılabilir ve sektörler arası etkileşim sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmektedir. Ülkemizde tarım işletmelerinin genel olarak küçük olması, buna ilaveten arazilerinin küçük parsellere bölünmüş olması, genç nüfusun kırsaldan şehirlere göç etmesi, tarım ile uğraşan nüfusta eğitim seviyesinin nispeten düşük olması, girdilerin bir kısmının ithal edilmesi, üretici fiyatı ile tüketici fiyatı arasındaki farkın giderek artması gibi yapısal sorunlar yaşanmaktadır. İlaveten mevcut yapısal sorunlar ve piyasada giderek artan rekabet şartları nedeniyle dünyanın her yerinde çiftçilik zor bir meslek haline gelmektedir.
- (82) Bu sorunların çözümünde kilit bir rol oynayabilecek üretici örgütlerinin, ekonomik ve sosyal açıdan; verimliliği artırmak, ucuz ve kaliteli girdi temini sağlamak, ürünü değerinde satmak, katma değeri yükseltmek, üretim planlamasına katkıda bulunmak, vergi muafiyetlerine hak kazanmak, sigorta yoluyla risklerin karşılanmasını mümkün kılmak, iş birliği ve dayanışma kültürünü yaygınlaştırmak ve hukuki kolaylıklara erişme imkânı sağlamak gibi birçok yararı bulunmaktadır.³⁸
- (83) Spesifik olarak Türkiye’de büyükbaş hayvancılık alanındaki yapısal sorunlardan birisi; büyükbaş hayvan varlığında önemli ölçüde payı bulunan çiftçilerin/işletmelerin geçimlik işletme olarak sayılabilecek nitelikte olmasıdır. Bu husus, anılan çiftçiler tarafından işletmelerde kârlılığın ve verimliliğin sağlanmasına etki eden girdi tedariki, üretim, pazarlama ve örgütlenme gibi faktörlerin üretim sürecinde etkin uygulanamamasına yol açmaktadır. Bu durumun etkilerini azaltmak amacıyla ülkemizde üretici örgütlenmesi bakımından çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Ancak, ülkemizde tarımsal örgütlenme mevzuatı anlamında gerekli düzenlemeler bulunmasına rağmen, genel olarak birlikler ve kooperatifler planlamadan ve üyelerinin pazarlama, girdi ve diğer sorunlarına çözüm üretmekten uzak, destekler sayesinde varlıklarını sürdüren örgütlere dönüşmüşlerdir.³⁹ Nihayetinde Türkiye hayvancılığı; hayvan hastalıkları, yüksek girdi maliyetleri, çalışma alanı genişleyen ama gelişimi ve dolayısıyla etkinliği sınırlı kalan, hedefleri belirlenmemiş ıslah çalışmaları ve yetiştirici/üretici örgütlenmesinin yetersizliği sebebiyle dış ticarete rekabet edememektedir.⁴⁰
- (84) Aşağıdaki tabloda 5200 sayılı Kanun kapsamında kurulan üretici merkez birlikleri, üye birlik ve üye çiftçi sayıları sunulmaktadır:

³⁶ Kültür ırkı ve melezi sığır varlığının da artmasıyla verilere göre 2010 ve 2017 yıllarında ülkemizde ortalama karkas ağırlığı sırasıyla 238 kg ve 274 kg olarak gerçekleşmiştir. Bu veri 2017 yılında Fransa’da 312, İrlanda’da 333, AB 15 ülkelerinde ise ortalama 297 kg olarak gerçekleşmiştir, bkz. TAGEM (2021), “Kırmızı Et Sektör Politika Belgesi, 2020-2024”, Ankara s. 38.

³⁷ Tarım Orman Şurası (2019), “Tarımsal Üretim Planlaması Grubu Çalışma Belgesi”, s. 52.

³⁸ A.g.k., s. 4, 5.

³⁹ A.g.k., s. 63, 64.

⁴⁰ A.g.k., s. 74.

Tablo 11- Üretici Merkez Birlikleri, Üye Birlik ve Üye Çiftçi Sayısı⁴¹

Tabi Olduğu Kanun	ÜRETİCİ MERKEZ BİRLİKLERİ			
	Ürün/Ürün Grupları	Sayısı	Üye Birlik Sayısı	Üye Çiftçi Sayısı
5200 sayılı Kanun	Süt	1	308	214.013
	Kırmızı Et	1	120	55.034
	Kanatlı Hayvan Eti	1	19	710
	Yumurta	1	12	374
	Bal	1	91	2.880
	Meyve	1	12	2.566
	Tarla Bitkileri	1	13	240
	Su Ürünleri (Yetiştiricilik)	1	18	888
	Deniz Ürünleri (Avcılık)	1	8	312
	TOPLAM	9	601	277.017

- (85) Verilere göre, kırsal kesimde örgütlenme açısından sayısal olarak bir başarı görülmektedir. Ancak, ülkemizdeki asıl sorun fonksiyonel bir örgütlenme eksikliğidir. Destekleme ve kredilendirme politikalarının kooperatifler/üretici birlikleri üzerinden yapılması; bir kısım çiftçimizin örgütlenme ağına dâhil olmasını sağlasa da mevcut yapılanma, örgütlenmenin asli işlevlerinin yerine getirilmesi bakımından olumlu bir sonuca ulaşılmada yetersizdir. Nitekim Türkiye'deki tarımsal kooperatiflerin, çeşitli tarım ürünleri alımları içerisindeki payları %3 ila %40 oranında değişmekte olup bu payın ortalaması yaklaşık %10'dur. AB'de ise tarımsal kooperatiflerin, tarım ürünleri alım payları %50 civarındadır. Dolayısıyla, Türkiye'de yeterli sayıda tarımsal örgüt olmasına karşın kooperatiflerin ve üretici birliklerinin etkin çalışmadığı görülmektedir.⁴²
- (86) Aynı şekilde üreticilerin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli yasalarla birçok üretici örgütü kurulmuştur. Bunların örgütlenme yapısı incelendiğinde faaliyet konularında ve etki alanlarında örtüşmeler olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak ülkemizde et ve süt üreten üretici örgütlerinin durumu verilebilir.

Tablo 12- Et ve Süt Üreten Üretici Örgütleri⁴³

Örgüt Tipi	Mevzuat	Merkez Birliği		Örgüt Sayısı	Ortak/Üye Çiftçi Sayısı
Tarımsal Kooperatifler	1163 sayılı Kanun	Tarımsal Kalkınma	Hayvancılık Kooperatifleri	5.595	643.784
			Köy Kalkınma Kooperatifleri		
			Tarım Kooperatifleri		
			Orman Kooperatifleri		
		Pancar Ekicileri Kooperatifleri	31	1.409.721	
		Türkiye Sulama Kooperatifleri	2.450	301.939	
İslah amaçlı Damızlık Yetiştirici Birlikleri	5996 sayılı Kanun		Damızlık Sığır Yetiştiricileri	81	241.541
			Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri	80	249.018
			Damızlık Manda Yetiştiricileri	29	8.721
Üretici Birlikleri	5200 sayılı Kanun		Türkiye Süt Üreticileri	308	214.013
			Türkiye Kırmızı Et Üreticileri	120	55.034

⁴¹ 29.02.2020 tarihli Tarımsal Örgütlenme Tablosu, <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/Tar%C4%B1msal%20%C3%96rg%C3%BClenme%20Tablolar%C4%B1/Tar%C4%B1msal%20%C3%96rg%C3%BClenme%20Tablosu%2029.02.2020.xls>.

⁴² KARLI, B., M. GÜL, B. KADAKOĞLU ve A. KARADAĞ GÜRSOY (2018), "Türkiye'de Tarımsal Üretici Örgütlenmesinin Önemi ve Gelişimi", Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, No: 1, s. 318.

⁴³ Tarım Orman Şûrası (2019), "Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi", s. 22.

Tarım Satış Kooperatifi	4572 sayılı Kanun	Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri	12	19.765
TOPLAM			8.706	3.143.536

- (87) Yukarıdaki tabloda, süt ve et pazarlarındaki üretim, girdi temini, kayıt tutma ve özellikle pazarlama konularında birbirine rakip olan üretici örgütlerinin, hizmet verdikleri üretici sayısına göre dağılımları görülmektedir. Sonuç olarak, 9.000'e yakın üretici örgütü piyasada et ve süt konusunda birbiriyle benzer işleri yapmaktadır. Bu bakımdan, esasında çeşitli maliyet tasarruflarına ulaşılması, üreticinin pazar ve pazarlık gücünün artırılması ve piyasa istikrarının sağlanması adına devlet eliyle yoğunlaşma yaratılması beklenen piyasada, adeta üretici birliği enflasyonu yaşandığı anlaşılmaktadır. Tarım Orman Şûrası Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubuna örgütler ile ilgili olarak çiftçilerce bildirilen; üretici örgütlerinin sayısının çok olduğu, çiftçinin hangi üretici örgütüne katılacağını şaşırıldığı, bunların sadece aidat toplayan, kendilerine yeterli hizmet vermeyen yerler olduğuna ilişkin görüşler, bu durumu destekleyici niteliktedir.⁴⁴
- (88) Ekonomik örgütlenmenin yetersizliği, tarımda üretim planlaması yapılamamasına, pazarlamada sorunlara, tüketici bakımından fiyat ve üretici bakımından gelir istikrarsızlığının oluşmasına neden olmaktadır. Ülkemizde üretici tarafından örgütlenme kültürü ile ilgili yeterli farkındalığın oluşturulamaması da üretici örgütlenmesinin önündeki en önemli engellerden biridir.⁴⁵ Ayrıca, 5200 sayılı Kanun'un hazırlık aşamalarında AB müktesebatına uyumlu bir çalışma yapılması hedeflenmişse de nihai metnin AB'deki uygulamalar ile tam uyumlu olduğu söylenememektedir. En önemli farklılık, üretici birliklerinin piyasada kendi adına ticaret yapabilme hakları olmadığı için yetkilerinin, kendi mülkiyetine almamak koşulu ile iç ve dış pazarlara ürün sevk etmek ile sınırlı kalmasından, yalnızca 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak kurdukları ticari işletmelerin de üretici birliklerine ekonomik bir örgüt hüviyeti vermeye yeterli olmamasından doğmaktadır. Bu bakımdan Türkiye'deki birliklerin, AB'de ticaret yapmayan, ürünlerinin pazarlamasına ilişkin danışmanlık hizmeti veren ve üyelerinin haklarını koruyan branşlararası örgüt adı verilen yapılara benzedikleri öne sürülebilecektir.⁴⁶
- (89) Tüketicinin kaliteli gıdaya, en uygun fiyatla ulaşabilmesi doğal hakkıdır. Ancak gıda değer zinciri içinde yer alan paydaşlar arasındaki kopukluktan ve sevk-idare sorunlarından dolayı üreticiden tüketiciye kadar geçen süreçte fiyatlar önemli oranda artmaktadır. Elbette değer zincirinin her halkasında artan değer karşılığında fiyatın artması da makuldür. Fakat sistem içindeki riskler ve belirsizlikler nedeniyle bu artış olması gerekenden daha yüksek olmaktadır. Bu arada yine değer zincirindeki boşluklar nedeniyle zincirdeki halka sayısı artmakta ve bu durum tüketiciye yansıyan fiyatları olumsuz etkilemektedir. İşte bütün bu süreç içinde üretici örgütleri zincirin birçok halkasında doğrudan yer alarak hem kendi gelirlerini artıracak hem de fiyatları düşürebilecektir.
- (90) Bu hedef doğrultusunda üretici örgütleri, ekonomik kuruluşlar olarak piyasaya girmeli, ürün alıp satarak piyasayı düzenlemeli, üreticiye ucuz girdi temin etmeli, soğuk hava depoları, ürün işleme ve paketleme tesisleri kurmalı, ürüne katma değer kazandırmalıdır. Kısacası üretici örgütlerinin üretimin yapıldığı yerlere entegre tesisler kurarak paketli, ambalajlı ve fiyatları yerinde tespit edilen ürünleri Avrupa'da olduğu gibi piyasaya arz etmeleri şüphesiz tüketici faydasına katkıda bulunacaktır.⁴⁷

⁴⁴ A.g.k., s. 30.

⁴⁵ A.g.k., s. 23-30.

⁴⁶ A.g.k., s. 19-21.

⁴⁷ A.g.k., s. 33.

I.3.2. Tarım Sektöründe Rekabet Hukuku Uygulamaları

- (91) Tarım, aşağıdaki nedenlerle özel bir politika muamelesini hak eden, benzersiz özelliklere sahip bir sektördür. İlk olarak, tarım üreticileri öngörülemeyen hava koşulları ve iklim değişikliği ile öngörülemeyen bitki ve hayvan hastalıkları gibi nedenlerle çok sayıda belirsizlikle karşı karşıyadır. Bu durum, belirli bir girdi grubundan elde edilen tarım çıktısının miktarının ve kalitesinin kesin olarak bilinmemesine yol açmaktadır. İlâveten tarımsal üretimin dayandığı biyolojik süreçler nedeniyle uzun üretim süreçleri yaşanmaktadır. Buna göre üretim kararları, sonuçları hakkında sınırlı bilgiye sahip olunarak ve değişmesi çok muhtemel piyasa yapısı göze alınarak daha önce verilmektedir.⁴⁸
- (92) Dahası, gelişen ekonomilerde dahi tarım gelirleri kronik olarak düşük seviyededir.⁴⁹ Tarımsal üretim, genel olarak, dünya çapında tüketilen gıdanın ve tarıma yapılan yatırımın çoğundan sorumlu olan küçük ölçekli gıda üreticilerinden oluşan, oldukça parçalı bir yapıya sahiptir. Uzun gıda zincirleri, gıda sisteminin istikrarsızlığını ve karmaşıklığını artırmakta ve esasen tedarik zinciri ne kadar uzunsa, o kadar fazla koordinasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte gelişen uluslararası ticaret ve küresel entegrasyon karşısında, yaşanabilecek fiyat oynaklığının ve düşük fiyat şoklarının riskinin önemli bir bölümünü tedarik zincirinin en zayıf halkası konumundaki tarımsal üreticiler göğüslemektedir.⁵⁰ Buna ek olarak, küresel gıda sisteminin köklü dönüşümü geçtiğimiz yıllarda çeşitli birleşme ve devralma işlemleriyle de hız kazanmıştır. Daha iyi organize olup pazarlık gücüne sahip olan süpermarketler ve diğer perakendeciler düzeyinde yoğunlaşma artarken, çiftçilerin gücü azalmaktadır.⁵¹ Buradan hareketle, tarım sektörünün rekabet hukuku kuralları karşısında istisnai muamele görmesinin ekonomik nedeni, tarım ürünlerine katıksız piyasa mekanizması ve rekabet kurallarının uygulanmasının, kaynakların verimsiz dağılımına yol açacağı ve özellikle çiftçilerin gelirlerini olumsuz yönde etkileyeceği görüşüne dayanmaktadır.⁵² Genel olarak tarımsal ürünlerin; kolay bozulabilirliği, teknolojik yetersizlik nedeniyle uzun süre depolanamamaları ve etkin dağıtım ağlarının yokluğu, bireysel olarak faaliyet gösteren çiftçileri bir veya birkaç işleyiciye ve dağıtıcıya bağımlı hâle getirmektedir. Bu durum ise genellikle daha iyi organize olmuş ve daha yoğunlaşmış yapıdaki araçlar tarafından suistimal edilmeye çok açıktır.
- (93) Ekonomik literatürde, bireysel olarak çiftçilerin bir üretici birliği üyeliğinden muhtelif şekillerde yararlanabileceği kabul görmektedir. Yatay organizasyonlara entegre olma ve tarım ürünlerini bir araya getirerek birlikte pazarlama, çiftçilerin potansiyel alıcılar ve girdi sağlayıcılar karşısında pazarlık güçlerini artırmalarını, tarımsal faaliyetlerle ilişkili riskleri azaltmalarını, belirli pazarlama kanallarına pazar erişimi sağlamalarını ve ölçek ekonomilerinden yararlanmalarını sağlamaktadır. Üretici örgütü çatısı altında birlikte çalışan çiftçiler, yüksek sabit maliyetler gerektiren varlıklara veya hizmetlere ortak

⁴⁸ CSERES, K. J. (2020), "Acceptable" Cartels at the Crossroads of EU Competition Law and the Common Agricultural Policy: A Legal Inquiry into the Political, Economic, and Social Dimensions of (Strengthening Farmers') Bargaining Power, *The Antitrust Bulletin*, Vol. 65(3), s. 401-422.

⁴⁹ DAUGBJERG C., ve P. H. FEINDT (2017), "Post-exceptionalism in Public Policy: Transforming Food and Agricultural Policy", *Journal of European Public Policy*, Vol. 24, s. 1-20.

⁵⁰ Fair Trade Advocacy Office (2019), "EU Competition Law and Sustainability in Food Systems: Addressing The Broken Links", Brussels.

⁵¹ CSERES, K. J. (2020), "Acceptable" Cartels at the Crossroads of EU Competition Law and the Common Agricultural Policy: A Legal Inquiry into the Political, Economic, and Social Dimensions of (Strengthening Farmers') Bargaining Power, *The Antitrust Bulletin*, Vol. 65(3), s. 401-422.

⁵² PURNHAGEN, K. P. (2019), "The End of Agricultural Exceptionalism in EU Free Movement Law and Competition Law after Lisbon?" *Wageningen Working Papers of Law and Governance*, 3/2019.

yatırım yaparak yeni teknolojilere erişim sağlayabilecek ve verimliliği artırabilecek olup bu durum da sonunda çiftçiler tarafından daha yüksek gelir elde edilmesini sağlayacaktır. Ayrıca çiftçiler, üretimi planlama gibi ortak çıkarları elde etmek için kolektif eylemlerde bulunabilirler. İlaveten bu gibi iş birliği çabaları, sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ve hayvan refahı gibi alanlarda tek başına ve görece verimsiz şekilde hareket ederek elde edilemeyen daha anlamlı sonuçların alınmasına da katkı sunabilecektir. Tipik olarak çiftçiler, bir kooperatif veya bir üretici örgütü gibi kurumsallaşmış bir biçimde veya işleyiciler ve perakendeciler gibi alt işletmecileri dikey iş birliği yoluyla örgütlenme yapısına dâhil ederek topluca hareket edebilmektedir. Tedarik zincirindeki branşlararası birlikler veya çok taraflı sözleşmeye dayalı düzenlemeler yoluyla da üreticiler, işleyiciler ve perakendeciler arasında dikey iş birliği için platformlar sağlanabilecektir.⁵³

- (94) Tarım sektörünün bazı rekabet kurallarından muaf tutulması, genellikle tarım endüstrisinin atomistik doğası ve tarımsal ürünlerin işlenmesine ve pazarlanmasına hâkim olan birkaç firma göz önüne alındığında, bireysel çiftçilerin adil koşullarda pazarlık yapamamasına atıfta bulunularak açıklanabilmektedir. Buna göre, rekabet kanunları tarım sektörüne adil ve yapıcı bir şekilde uygulanamayacağından tarım sektörünü bu kuralların bazılarının uygulanmasından muaf tutmak önem taşımaktadır.⁵⁴ Çiftçi örgütleri, üreticiler arasındaki bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlayarak üretim verimliliğini artırabilmekte ve üyelerinin ürünlerinin pazarlaması için kolektif bir güç sağlayarak fiyatların belirlenmesinde daha etkili olabilmektedir. Ancak çiftçi örgütleri de, özellikle fiyat tespiti gibi konularda rekabet hukuku kapsamında dikkatli olmak zorundadır.
- (95) ABD’de üretici örgütlerinin antitröst muafiyetine hak kazanmak için karşılması gereken belirli koşulları düzenleyen, üreticileri ürünlerinin fiyatları üzerinde anlaşma yapmaya teşvik etmeyi de kapsayacak şekilde birlikte hareket etmeye yönelten ve üreticilerin fiyat alıcı konumundan kurtulmasını hedefleyen Copper-Volstead Yasası; AB’de ise üretici örgütleri ve kooperatif yapılanmaları aracılığıyla üreticilerin sattıkları ürünlerin katma değerini yükseltmeyi öngören, üreticilerin tedarik zincirinde daha çok söz sahibi olmasını hedefleyen ve tarımsal girdilere daha etkin erişim imkânı elde etmesine odaklanan “Ortak Tarım Politikası” (*Common Agriculture Policy-CAP*)⁵⁵ uygulanmaktadır. Dolayısıyla rekabet kanunları; tarım sektöründe öncelikli bir şekilde uygulanmamakta ve tarım sektörü bazı kuralların uygulanmasından muaf tutulmaktadır. AB’de, muafiyet düzenlemeleriyle tarım sektörüne daha fazla iş birliği olanağı tanınmıştır. Özellikle sürdürülebilirlik bağlamında, çiftçiler arasındaki koordinasyona her zamankinden daha fazla izin verilerek kooperatifler veya AB hukuku kapsamında tanınan resmi kuruluşlar aracılığıyla sektördeki iş birliğini, modernizasyonu ve rasyonalizasyonu teşvik etmeleri ve verimliliği artırmaları temelinde çiftçilere destek olunmuştur.⁵⁶

⁵³ CSERES, K. J. (2020), “Acceptable” Cartels at the Crossroads of EU Competition Law and the Common Agricultural Policy: A Legal Inquiry into the Political, Economic, and Social Dimensions of (Strengthening Farmers’) Bargaining Power, *The Antitrust Bulletin*, Vol. 65(3), s. 401-422.

⁵⁴ REICH, A. (2007), “*The Agricultural Exemption in Antitrust Law: A Comparative Look at the Political Economy of Market Regulation*”, *Texas International Law Journal*, Vol. 42, No. 843.

⁵⁵ CAP’ın beş temel hedefi; “verimliliği artırmak, tarım topluluğuna adil bir yaşam standardı sağlamak, pazar istikrarı sağlamak, sürdürülebilir arz yaratmak ve makul tüketici fiyatları sağlamak” olarak belirlenmiştir.

⁵⁶ BRAEKEN, B. ve D. BERG (2022), “*Competition law developments in food and agriculture: sustainability objectives and protection against buyer power*”, Bureau Brandeis,

- (96) 4054 sayılı Kanun'da ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuatta, AB ve ABD'den farklı olarak, tarım sektörüne yönelik herhangi bir özel istisna ya da muafiyet bulunmamaktadır.⁵⁷ Ancak bu durum, tarım sektöründeki anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarına yönelik olarak, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen muafiyet rejimi çerçevesinde bir içtihat oluşturulmasına engel değildir. Bununla birlikte, günümüze dek Kurum tarafından tarım ve gıda alanında çeşitli sektör raporları yayımlanmış⁵⁸ ve tarım sektörüne yönelik birçok rekabet ihlali incelemesi gerçekleştirilmiştir.
- (97) Kurulun *Çiğ Süt 2000* kararında⁵⁹ üreticilerin örgütsüzlükten kaynaklı olarak pazarda güçsüz durumda olmalarına değinilmiş,⁶⁰ süt üreticisinin ürününü uzun süreli olarak muhafaza edememesi ve ayrıca yeterince örgütlenememesi sebebiyle, sütünü düşük fiyatlarla ya da maliyetinin altında fiyatlarla satmak zorunda kaldığına dair tespitlere yer verilmiştir.⁶¹ Bununla birlikte, pazarda ekonomik güçleri organize etme görevinin, Kurulun ve Kurumun görevleri arasında olmadığı,⁶² AB'de ve ABD'de süt üreticisinin pazardaki alıcılar karşısındaki güçsüzlüğünün giderilmesine yönelik tedbirleri almakla görevlendirilen kurumların ya da kuruluşların bulunduğu⁶³ belirtilerek çiğ süt piyasasında üreticiler aleyhine var olan olumsuzlukların giderilmesi ve ilgili piyasanın işleyiş mekanizmasının AB'de ve ABD'de tarımsal ürünlerle ilgili olarak yürütülen politikalar da göz önünde tutularak iyileştirilmesi doğrultusunda ilgili Bakanlığa görüş bildirilmesine karar verilmiştir.
- (98) Kurulun *Domates Alım/Satım* kararında⁶⁴ salça üreticisi bazı firmaların domates alım fiyatlarını; Bursa İli Karacabey İlçesi Üretici Birliğinin (KARACABEY BİRLİK) ise domates satım fiyatlarını tespit ettiği iddiaları incelenmiştir. İlgili kararda alım fiyatlarının tespit edilmesi bakımından ele alınan başlıca hususlar/sorunlar aşağıdaki gibi olup kararda ayrıca domates bakımından üretim planlamasının sağlanması adına sözleşmeli tarım modelinin işletilmesi tartışılmıştır:
- Tarım sektörü, özelde domates üretimi ve işlenmesi sektörü, genel itibarıyla gerek AB'de gerekse ABD'de serbest piyasa koşullarının hüküm sürdüğü bir piyasa değildir. Korunan fakat disipline edilen, fiyatta ve mal temininde istikrarın olduğu bir piyasadır. Ülkemizde birçok tarım ürünü piyasasına devlet müdahalesi söz konusu iken; domates alım piyasasına doğrudan herhangi bir şekilde müdahale edilmemektedir. Bu nedenle ilgili piyasada fiyatların arz-talep şartlarına göre oluşması beklenmelidir. Ancak, tarım ürünleri piyasalarında arz-talep dengesinin kurulması kolay olmamaktadır. Bizatihi tarım piyasalarının özelliğinden dolayı, arz-talep sonrası oluşacak fiyat, kaynakların etkin dağılımından beklenen optimum faydayı da garanti etmemektedir. Bununla

<https://www.bureaubrandeis.com/competition-law-developments-in-food-and-agriculture-sustainability-objectives-and-protection-against-buyer-power/?lang=en>, Erişim Tarihi: 06.04.2023.

⁵⁷ GÖKDEMİR, B. (2004), "*Tarımda Piyasa Reformu, Türk Tarımı Özelinde Tarım ve Rekabet Politikası İlişkisi*", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, No. 143, Ankara.

⁵⁸ Türkiye Kırmızı Et Sektörü ve Rekabet Politikası Raporu (2010), Hızlı Tüketim Malları Perakendeciliği Sektör İncelemesi Nihai Raporu (2012 ve 2023), Fındık Sektör Araştırması Raporu (2018), Yaş Sebze ve Meyve Sektör İncelemesi Nihai Raporu (2022).

⁵⁹ 23.03.2000 tarihli ve 00-11/109-54 sayılı Kurul kararı.

⁶⁰ A.g.k. para. 24.

⁶¹ A.g.k. Para. 29.

⁶² Benzer bir değerlendirme 05.03.2009 tarihli ve 09-09/180-52 sayılı Kurul kararında da yer bulmuştur, bkz. A.g.k. s. 16.

⁶³ A.g.k. Para. 38.

⁶⁴ 05.09.2000 tarihli ve 00-33/355-199 sayılı Kurul kararı.

birlikte ülkemizde yıllardır süregelen enflasyon, döviz kurlarındaki ve faiz oranlarındaki belirsizliğin yanı sıra sektörün rekabet gücü, piyasa dengesinin kurulmasını daha da güçleştirmektedir.⁶⁵

- Olması gereken, domates alım piyasasının rekabetçi şartlar altında işlemlerini beklemekten çok, ürünün taahhüt fiyatının çiftçiler ve sanayiciler arasında, her iki kesimi de tatmin edecek ve sektörün sağlıklı işlemlerini sağlayacak seviyede belirlenmesinin şartlarını hazırlamaktır. Ancak mevcut durumda ham madde alımının tarafları olan sanayiciler ile çiftçiler arasında, çiftçiler aleyhine bir güç dengesizliği söz konusudur. Her ne kadar firmaların belli miktarda ham madde temin edebilmeleri için çiftçileri de tatmin edecek seviyede fiyat önermeleri gerekiyorsa da; bu durum firmaların takdirine bırakılamayacak bir husustur. Sağlıklı olan yol çiftçilerin, üreticilerle eşit pazarlık gücüne sahip olmalarını sağlamaktır.
- (99) Bu değerlendirmeler ışığında; salça üreticisi firmalarca gerçekleştirilen görüşmelerin Kanun'un 4. maddesi anlamında bir fiyat tespiti olarak değil, yukarıda açıklandığı üzere bu piyasanın özelliği gereği, bir taahhüt fiyatı oluşturmak amacıyla yapıldığı belirtilerek soruşturma açılmamasına karar verilmiştir.
- (100) Diğer yandan, KARACABEY BİRLİK'in sanayi tipi domates bakımından satış fiyatının belirlenmesine ilişkin kararının, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında teşebbüs birliği kararı olarak ele alınabileceği belirtilmiş, ancak bu kararın ilgili madde anlamında fiyat tespiti niteliğinde olmadığı değerlendirilmiştir. Bu bakımdan, üretici birliğinin AB'de ve ABD'de olduğu gibi domates alım fiyatının belirlenmesinde sanayiciler ile pazarlık ederek denge fiyatını oluşturmada rol oynayacak güce sahip olması gerektiği, belirlenen fiyatın belirli marjlar altında değişebildiği, tarımsal üreticilerin güçlenmesi ve birlikte hareket etmesi ve karşılıklı yardım, dayanışma vb. suretiyle mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını sağlamak, ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek ve ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla tarım satış kooperatifleri ya da birlikleri kurmalarının çeşitli yasal düzenlemelerle teşvik edildiği ve birliğin eyleminin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile 552 sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin ve bunlara dayanılarak çıkarılan mevzuatın amaç ve ruhuna uygun olduğu⁶⁶ belirtilerek rekabet ihlali niteliği taşımadığına karar verilmiştir.
- (101) Sonuç olarak, AB'de ve ABD'de tarım ürünlerinin bazı rekabet hukuku uygulamalarının dışında bırakılmış olması, sektörün kendine özgü koşulları, sözleşmeli tarımın bu sektörün gereği olduğu, fiyat belirlenmesinin rekabeti kısıtlama amacına yönelik değil, teşebbüslerin ham madde ihtiyaçlarını garanti altına almaya ve üretimin sürekliliğini sağlamaya yönelik olduğu hususları dikkate alınarak iddialar 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmemiştir.⁶⁷
- (102) Kurulun *Konya ve Isparta Çiğ Süt* kararında⁶⁸ Konya, Isparta ve ilçelerinde süt piyasasında faaliyet gösteren bazı teşebbüslerin müstahsilden çiğ süt alım fiyatlarını birlikte tespit ettikleri ve bölge paylaşımına gittikleri iddiaları incelenmiştir. Dosya kapsamında Konya Süt ve Süt Ürünleri İmalatçıları Derneği (KOSSİMAD) üyelerinin kendi aralarında anlaşarak üretimde kullandıkları çiğ sütün müstahsilden alım fiyatını pazar dışında belirledikleri ve belirli dönemlerde çiğ süt alımlarını durdukları tespit

⁶⁵ A.g.k. s. 8, 10.

⁶⁶ A.g.k. s. 11, 12.

⁶⁷ A.g.k. s. 12.

⁶⁸ 26.07.2006 tarihli ve 06-56/714-204 sayılı Kurul kararı.

edilerek 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edildiğinden hareketle teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte, bazı teşebbüslerin köy bazında bölge paylaşımına gitmesi uygulamasının da 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlali niteliğinde olduğu, ancak Şarkikaraağaç ve Konya bölgesinde süt toplama yönteminin ülkemizin diğer kesimlerine göre geride kaldığı, bu durumun anılan bölgelerdeki çiğ süt kalitesini olumsuz etkilediği ve anılan bölgeden toplanan çiğ sütün piyasada kalitesiz olarak görüldüğü gibi hususlar dikkate alınarak ilgili anlaşmaların bölgedeki çiğ süt kalitesinin artırılmasını sağlayabileceği kanaatiyle bu anlaşmalara muafiyet tanınmıştır.

- (103) Dosya kapsamında ayrıca çiğ süt üreten ve müstahsil olarak adlandırılan işletmelerin büyük bir bölümünün küçük ölçekli aile işletmeleri olduğu ve bu işletmelerin sığırcılığı; sebze, meyve ve tahıl yetiştiriciliği gibi tarımsal faaliyetlerin yanında ek bir uğraşı olarak gördüğü, Türkiye'de müstahsil başına düşen hayvan sayısının ekonomik olarak kârlı olması mümkün olmayacak kadar az olduğu, ayrıca hayvan sayısının azlığının süt verimini düşürmenin yanında, üretilen çiğ sütün kalitesini de olumsuz etkilediği, müstahsiller arasında kooperatifleşme çabalarının son dönemlerde yoğunlaşmakla birlikte yeterli olmadığı, Türkiye'nin AB üyelik sürecinin, diğer birçok sektörde olduğu gibi tarım ve hayvancılık alanında da köklü değişiklikleri zorunlu kıldığı hususları belirtilmiştir.⁶⁹
- (104) Kurulun *Balıkesir Süt Üreticileri* kararında⁷⁰ Balıkesir Süt Üreticileri ve Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin (BALIKESİR SÜTBİR) inek sütü satış sözleşmesinde yer alan fiyat tespitine ve üreticiye yönelik yükümlülüklerle ilişkin maddeler incelenmiştir. İlgili kararda, Türkiye'de süt piyasasında bir düzenden bahsedilemeyeceği, ancak yine de süt üreticilerinin desteklenme teşvikiyle kayıt altına alınarak bu kapsamda bazı ilerlemelerin sağlandığı, 5200 sayılı Kanun ile üretimi talebe göre planlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli normlara ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarının amaçlandığı, anılan Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte pek çok ilde ve ilçede süt üretici birliklerinin kurulduğu belirtilmiştir.⁷¹
- (105) Kararda ayrıca 4054 sayılı Kanun'da, tarım ürünlerine yönelik olarak herhangi bir istisna ya da muafiyet hükmünün öngörülmediği, diğer sektörlerde olduğu gibi tarım sektöründeki rekabeti kısıtlayıcı amacı veya etkisi olan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarının da yaptırıma tabi olacağı ifade edilmiş, ancak Türkiye'de süte ilişkin politikaların rekabetçi bir piyasanın oluşturulmasını ve üretici örgütlenmesinin güçlendirilmesini hedeflediği, bu doğrultuda Türkiye'de 5200 sayılı Kanun ve 5488 sayılı Kanun ile küçük üreticilerin bir tarımsal örgüt çatısı altında, destek mekanizmaları yoluyla toplanmalarının teşvik edildiği vurgulanmıştır.⁷²
- (106) BALIKESİR SÜTBİR'in faaliyetinin Balıkesir ilini ve köylerini kapsadığı, üyelerinin çiğ süt pazarında coğrafi pazar tanımı altında ancak toplam pazarın %35'ini oluşturan süt miktarını piyasaya arz ettiği, kalan %65'lik kısmın ise BALIKESİR SÜTBİR dışındaki üreticilerce piyasaya arz edildiği ifade edilmiştir. Buradan hareketle kararda yapılan dikkat çekici bir diğer yorum ise; üreticilerin bir tarımsal örgüt bünyesinde faaliyet

⁶⁹ A.g.k. s. 9, 10.

⁷⁰ 03.05.2007 tarihli ve 07-37/388-148 sayılı Kurul kararı.

⁷¹ A.g.k. s. 2.

⁷² A.g.k. s. 2, 3.

göstermelerinin, piyasada talebi oluşturan büyük firmalar karşısına arz yönünden güçlü bir şekilde çıkmalarını sağladığı, 5200 sayılı Kanun ile “üyelerinin ürünlerine pazar bulmak, ürünlerin pazara arzını düzenlemek” gibi görevler yüklenen birliklerin pazarda teşebbüs gibi hareket etmek durumunda olduğu yorumudur. Bunun bir sonucu olarak, kararda BALIKESİR SÜTBİR’in esasen bir teşebbüs olarak nitelendirilmesi gerektiğine kanaat kılınmıştır. Bu kanaatin akabinde, teşebbüs olarak değerlendirilen BALIKESİR SÜTBİR’in ihalede oluşan fiyat ile sözleşme imzalamasının ve fiyatı belirli seviyede tutmak istemesinin 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği, benzer şekilde *Domates Alım/Satım* kararında da üretici birliğinin tek taraflı fiyat belirlemesinin ihlal olarak değerlendirilmediği ifade edilmiştir.

- (107) Son olarak, belirli bir dönem için belirli miktarda süt temini garantisi veren BALIKESİR SÜTBİR’in, miktar taahhüdünü birlikten ayrılmalara yüzünden yerine getirememesinin üretici örgütlerinden beklenen faydaların elde edilmesini zorlaştıracağı ifade edilerek teşebbüs gibi hareket etmesi beklenen birliğin, üyelerine kendi içinde düzeni sağlamaya yönelik kısıtlama getirmesinin aşırıya kaçmamak kaydıyla makul bir yaptırım olduğu ifade edilmiştir.⁷³
- (108) Kurulun *Kiraz* kararında⁷⁴ kiraz ihracatı yapan firmaların kiraz alım fiyatlarını ve diğer koşulları birlikte belirlemek suretiyle 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası incelenmiştir. Kurul; serbest piyasa ekonomisinde fiyatların arza ve talebe göre piyasada belirlendiğini, rakip teşebbüslerin fiyatı piyasa dışında belirlemeye çalışmasının yasaklı bir davranış niteliği taşıdığını değerlendirmiştir.⁷⁵
- (109) Buna ek olarak Kurul; kiraz üreticilerinin bu anlaşmadan olumsuz etkilendiğini, üreticilerden alınacak kiraza rekabetçi fiyatın altında bir fiyat verilmesine neden olan anlaşmanın, kiraz üreticilerinin gelirlerini azaltmak suretiyle üreticinin refah kaybına yol açtığını, kiraz ürününden elde edilen gelirin azalmasıyla birlikte üreticiler, kiraz yerine diğer ürünleri yetiştirmeye yönelebileceklerinden, ihracatçılar arasında yapılan anlaşmanın kiraz üretimine herhangi bir yararı olmayacağı gibi aksine zararının dokunacağını belirtmiştir.⁷⁶
- (110) Kurulun *İşlenmiş Süt* kararında⁷⁷ ilgili dönemde çiğ süt fiyatlarında artış olmamasına rağmen işlenmiş süt ürünlerinin fiyatlarında önemli artışlar olduğu yönündeki gelişmeler üzerine süt firmalarının aralarında anlaşarak müşteri paylaştıkları ve çiğ süt alım fiyatlarını birlikte tespit ettikleri iddiaları incelenmiştir. Kararda, gelişmiş ülkelerde örgütlenme modeli olarak seçilen kooperatifler ile istenilen üretim artışlarının sağlanması, hayvancılığa dayalı sanayinin gelişmesi ve kırsal kalkınmanın hızlandırılması gibi konularda önemli sonuçlar elde edildiği, Türkiye gibi küçük ölçekli işletmelerin ağırlıklı olduğu tarımsal yapıya sahip ülkelerde ise, üretim ve pazarlama zincirinin uzunluğunun, nihai ürün piyasalarında fiyat dalgalanmalarına neden olabildiği ifade edilmiştir.
- (111) İlgili kararda, fiyat artışlarının nedenleri; pazarlama sırasında oluşan marjlar, kooperatifleşememe, spekülasyon, girdi maliyetleri, mevsimsellik, işleme-ambalajlama ve süt toplama sorunu gibi alt başlıklarda ele alınmış olup spekülasyon başlığı altında, uluslararası ticarete açık ürünlerde fiyatların genel olarak dünya fiyatlarında görülen

⁷³ Birlik bünyesindeki çiftçi yükümlülüklerine ilişkin olarak benzer bir değerlendirme, ABAD’ın *Oude Luttikhuis* kararının 14. paragrafında yapılmıştır.

⁷⁴ 24.07.2007 tarihli ve 07-60/713-245 sayılı Kurul kararı.

⁷⁵ A.g.k. s. 24.

⁷⁶ A.g.k. s. 50.

⁷⁷ 05.03.2009 tarihli ve 09-09/180-52 sayılı Kurul kararı.

değişimlerden büyük ölçüde etkilendiği, pazarda arz zincirinin uzun olmasının da etkisiyle fiyat dalgalanmalarının nihai tüketiciye etkisinin beklenmedik büyüklüklerde gerçekleşebildiği, bununla birlikte süt ve süt ürünleri sektörünün dış ticarete görece kapalı bir sektör olması nedeniyle, ortalama fiyatlar temelinde dünya fiyatlarının ve yurt içi fiyatların oransal olarak olmasa da eğilim olarak paralel seyir izlemesinin, fiyatlardaki yıl içi dalgalanmaların kaynağının daha çok spekülasyon nitelikli olduğu izlenimini verdiği değerlendirilmeleri de kararda yer bulmuştur. Nihayetinde sektördeki fiyat değişimlerinin/artışlarının 4054 sayılı Kanun kapsamında bir rekabet ihlalden değil, sektörün yapısal sorunlarından kaynaklandığı kanaatiyle dosya sonuçlandırılmıştır.

(112) Kurulun *Kuru İncir* kararında⁷⁸ bazı kuru incir ihracatçılarının kuru incirin azami alım fiyatlarının tespiti üzerine anlaştığı iddiası incelenmiştir. Kararda birçok ülkenin mevzuatında çiftçi birliklerine ve kooperatiflere yönelik olarak düzenlemelerin bulunduğu, dolayısıyla rekabet kurallarının, tarım sektöründe çiftçi birlikleri ve kooperatifleri dışında eksiksiz uygulandığı belirtilmiştir⁷⁹ ve sektörün yapısal sorunlarına ilişkin olarak şu tespitlerde bulunulmuştur:

- 20. yüzyılın başlarından itibaren tarımda üreticilerin korunmasına yönelik politikalar benimsenmiştir. Özellikle ABD’de ve Batı Avrupa’da sanayi devrimiyle birlikte giderek güçlenen ve eksik piyasa koşulları altında faaliyetini sürdüren sanayi kesiminin karşısında tam rekabete yakın piyasa koşulları altında faaliyet gösteren tarım kesiminin zayıf kalması bu kesimin devlet tarafından korunması gerekliliğini doğurmuştur.⁸⁰
- Tarım politikaları temel olarak kırsal kesimin gelirlerinin belli bir seviyenin üzerinde tutulması hedefine yöneliktir. Sayıları çok fazla olan alıcıların (nihai tüketici) ve satıcıların (çiftçi) arasına, birkaç düzeyde (tüccar, işleyici perakendeci) aracı olarak adlandırılacak ekonomik birimlerin girmesi ve yine aracılardan, özellikle işleyiciler seviyesinde, homojen nitelikteki ürünlere markalama, reklam ve ambalajlama gibi yollarla heterojen nitelik kazandırması nedeniyle tarımsal piyasalar aksak rekabet piyasalarına yaklaşmaktadır. Bu durum piyasalarda aracılardan lehine bir eşitsizlik yaratmaktadır. Bu nedenle tarımsal faaliyetlerde üretim ve nihai tüketim arasında çeşitli düzeylerde birden çok piyasa gözlenmektedir. Bu bağlamda, tarımsal üretim tüketim zincirinin; birincil üretimde kullanılan girdilerin üretimi, temel tarımsal ürünlerin işlenmesi ve bunların pazarlanması halkaları, farklı nitelikteki piyasa türlerine işaret etmektedir.⁸¹
- Söz konusu piyasalarda rekabetin seviyesini, ağırlıklı olarak piyasada faaliyet gösteren aktörlerin güç dengeleri belirlemektedir. Öte yandan bu piyasalar birbirinden tamamen ayrılmış piyasa karakteri göstermezler. Zincir içindeki piyasalardan birinde meydana gelen herhangi bir değişiklik diğer piyasaları da etkileyebilmektedir. Ürün işleme piyasasında çok sayıda çiftçi ürünlerini, ya doğrudan bu ürünleri işlemek üzere talep eden yine sınırlı sayıda işleyiciye ya da bu iki kesim arasında ürün akışını sağlayan aracılar sunmaktadır. Bu

⁷⁸ 16.03.2012 tarihli ve 12-12/383-112 sayılı Kurul kararı.

⁷⁹ A.g.k. para. 37.

⁸⁰ A.g.k. para. 34.

⁸¹ A.g.k. para. 35.

yapının bir sonucu olarak, tarımsal piyasalarda güç dengesi birincil üreticilerin aleyhinedir.⁸²

- Genellikle tarımsal sektörlerde birincil üreticiler ürünlerini monopson, oligopson ya da monopsoncu rekabet koşullarında faaliyet gösteren aracı ya da işleyicilere, ortalama maliyetine yakın hatta bazen bu düzeyin de altındaki fiyatlarla satmak zorundadır. Eş deyişle, güç dengesizliğinin, rekabetin birincil üreticiler aleyhine ortadan kaldırılması sonucunu doğurması muhtemeldir.⁸³

(113) Bunun üzerine alım fiyatlarının tespit edilmesi eyleminin amacı itibarıyla rekabeti sınırlayıcı nitelikte olduğu ve tedarik zincirinde hâlihazırda birçok dezavantaj ile yüz yüze olan çiftçiler aleyhine uygulandığı belirtilmiştir.

(114) Kurulun *Çiğ Süt 2016* kararında⁸⁴ ise çiğ süt alım piyasasında faaliyet gösteren teşebbüslerin aralarında anlaşarak çiğ süt alım fiyatlarını düşürdükleri iddiası ele alınmıştır. Kararda, çiğ sütün çabuk bozulabilen bir ürün olması ve üreticilerin küçük ölçekli işletme özelliği göstermesinin üreticileri gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak yapılan çiğ süt satışlarında toplayıcılara veya sanayicilere göre dezavantajlı bir konuma getirdiği, ilgili sektörün işleyiş mekanizmasının, tarafların pazarlık gücünün ve ilgili pazardaki aksaklıkların da değerlendirmede bir bütün olarak dikkate alınması gerektiği, üretici kesimin geleneksel üretim yöntemlerini kullanarak faaliyet gösterdiği ve yerel araçılara bağımlı duruma gelebildiği, özellikle bu durumun çiftçilerin mağduriyetine neden olduğu ifade edilmiştir.⁸⁵

(115) Bunun yanında üreticilerin kooperatif çatısında birleşerek üretimde ve dağıtımda etkinliği sağlayacak işleyiş mekanizmasına sahip olan birliklerle hareket edebilmesinin mühim olduğu, süt sektöründe istikrarlı büyümenin sürdürülmesinin, üretimde maliyet avantajlarından faydalanılarak verimin artırılmasının, ürünlerin üreticilerin ekonomik kazanç sağlayacağı fiyatlardan satılmasının, ürün arzının kontrol edilmesi suretiyle küçük işletmelerin pazarlık gücünün artırılmasının, daha iyi bir pazarlama ağının inşa edilmesinin, düşük sermayeli teşebbüslerin ekonomik kararlarda söz sahibi olmasının, üretimin yerinde denetlenmesi sağlanarak kalitenin artırılmasının ve üretimde kayıt dışılığın önlenmesinin Türkiye’de kooperatifliğin gelişmesi ile mümkün olabileceği belirtilmiştir.⁸⁶

(116) Kurulun *Patates ve Soğan* kararında⁸⁷ ise, patates ve soğan üretimi-ticareti pazarının diğer tarım ürünlerine benzer biçimde küçük ölçekli ve dağınık bir yapı sergilediği, bu durumun teşebbüsler arası rekabeti sınırlayıcı danişıklı ilişkilerin hayata geçirilmesini ve sürdürülmesini güçleştiren bir piyasa yapısına yol açtığı, pazar liderlerinin bile pazar payının %3 seviyesini geçmediği, hem ürünlerin yapısal özellikleri hem de depolamaya ilişkin koşullar gereği arz miktarı üzerinde teşebbüslerin kontrol imkânlarının sınırlı olduğu, dolayısıyla teşebbüslerin bir araya gelerek ya da pazar gücünü kullanarak 4054 sayılı Kanun’un yasakladığı davranışları gerçekleştirmesinin düşük bir ihtimal olduğu değerlendirilmiştir.⁸⁸

(117) Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde özetle; tarım sektörü özellikle üreticiler nezdinde rekabet hukuku uygulamaları bakımından, gerek dünyada gerekse Türkiye’de

⁸² A.g.k. para. 36.

⁸³ A.g.k. para. 38.

⁸⁴ 23.06.2016 tarihli ve 16-21/362-168 sayılı Kurul kararı.

⁸⁵ A.g.k. para. 18, 62.

⁸⁶ A.g.k. para. 63, 64, 65.

⁸⁷ 08.08.2018 tarihli ve 18-27/440-210 sayılı Kurul kararı.

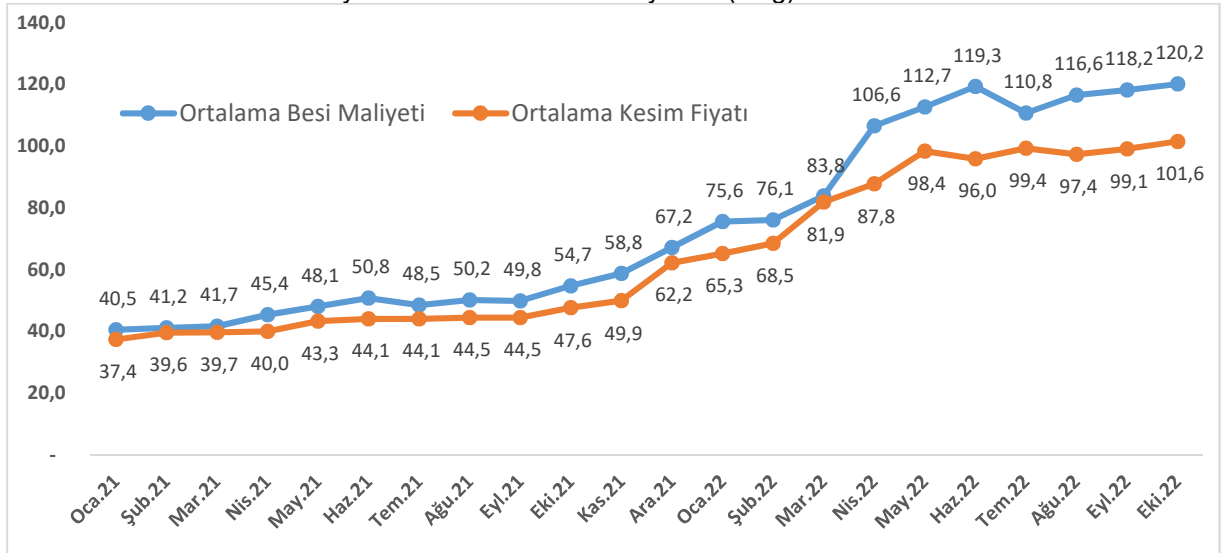
⁸⁸ A.g.k. para. 18-20

ayrıcılık bir sektördür. ABD ve AB’de doğrudan getirilen bazı düzenlemeler ile tarım sektöründeki üretici örgütlenmeleri genel anlamda arz ve fiyat istikrarının sağlanması adına desteklenmiş ve normal şartlar altında rekabet ihlallerine doğrudan konu edinebilecek bazı eylemlere muafiyet ve istisnalar tanınmıştır. Tarım ve hayvancılık sektörlerine ilişkin Rekabet Kurulu kararları incelendiğinde ise; somut olaylar değerlendirilirken sektörün yapısal sorunlarının dikkate alındığı, özellikle çok sayıda küçük ölçekli ve piyasayı etkileyemeyecek düzeyde oyuncuların bulunduğu pazarlarda rekabet hukuku kurallarının uygulanmasının öncelik arz etmediği anlaşılmaktadır. Keza ABD’de ve AB’de fiyat belirleme davranışlarının rekabeti kısıtlama amacına yönelik değil, teşebbüslerin ham madde ihtiyaçlarını garanti altına almaya ve üretimin sürekliliğini sağlamaya yönelik olarak gerçekleştiği ve üretici örgütlenmelerinin yeterli düzeyde etkinliğe erişmelerini teminen üretici birliklerinin birlik içerisinde fiyat tespit etmesine dahi ılımlı yaklaşımların mevcut olduğu görülmektedir.

I.3.3. Dosya Konusu Vakaya Yönelik Değerlendirme

- (118) Büyükbaş besiciliği ülkemizde çok parçalı bir yapıdadır. Türkiye’de mevcut durumda besicilik faaliyetiyle uğraşan işletme sayısı yaklaşık olarak 200.000’dir. Aynı zamanda işletme başına büyükbaş hayvan sayısının yaklaşık 18 olması, ilgili pazarda atomisite koşulunu geçerli kılmaktadır. Dolayısıyla yoğunlaşmadan bahsedilemeyecek büyükbaş besiciliği pazarında, çoğu besici geçimlik olarak az sayıda hayvan varlığı ile faaliyet göstermektedir. Bunlara ek olarak, her bir besicinin bireysel besicilik planlamaları sonucunda piyasaya arz olunacak kırmızı et miktarının belirlendiği bir ortamda, piyasada arz ve fiyat yönlü birçok belirsizlik oluşmaktadır. Bu belirsiz ekonomik ortamın, besicilerin aracılar ve işleyiciler karşısında ticari haklarını yeterince koruyamamasına sebebiyet vermesi; besicilerin zaman zaman maliyet altı satışlar dahi gerçekleştirmesine, üretimin sürdürülebilir olmamasına ve birçok hayvancılık işletmesinin küçülmek/piyasadan çıkmak zorunda kalmasına yol açmaktadır. Aşağıdaki grafikte yer alan besi maliyeti ve kesimhane fiyatları bu durumu yansıtmaktadır.

Grafik 1- Ortalama Besi Maliyeti ve Ortalama Kesim Fiyatları (₺/kg)

- (119) Bu hususta ayrıca dosya taraflarının 2020-2021 yıllarındaki dönem net kârları/zararları net satışlarına oranlandığında, 2020 yılında %(...) kâr marjı ile ARPAÇ'ın; 2021 yılında ise %(...) kâr marjı ile MARKOÇ'un birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Buna karşılık, dosyanın diğer taraflarının anılan yıllarda düşük kârlılık oranları ile faaliyet gösterdikleri hatta çoğunun zarar ettiği gözlemlenmiştir. Bu durumun bir

neticesi olarak birçok besici faaliyetlerini sonlandırmak durumunda kalmıştır. Nitekim günümüzde besicilik faaliyeti ile iştilgal edenlerin yaklaşık 200.000 olan sayısının, 2017 yılında tahmini olarak 264.230 olduğu belirtilmelidir.⁸⁹ Keza aşağıdaki tablo genel itibarıyla tarım sektöründe istihdam edilen 15 yaş ve üzeri nüfusun azaldığına işaret etmektedir.

Tablo 13- Tarım Sektöründe İstihdam Edilen 15 Yaş ve Üzeri Nüfus

2015	2020	2022
5.483.000	4.716.000	4.866.000
Kaynak: TÜİK		

- (120) Diğer yandan besiciler ölçek ekonomilerinin avantajlarından yararlanamadığından piyasada maliyet tasarrufları da sağlanamamaktadır. Bu durum ise ülkemizde kırmızı et üretiminde arz istikrarını tehlikeye atmakta ve sektörün rekabet gücü arzu edilen boyuta ulaşmamaktadır. Sektörün rekabet gücü bakımından, ithal edilen canlı hayvan varlığı ile yerli hayvan varlığını kıyaslamak önemli bir gösterge teşkil edecektir. TÜİK verilerine göre 2018-2022 döneminde yıllar itibarıyla sırasıyla 1.344.624, 671.475, 384.476, 237.825 ve 93.994 büyükbaş hayvan ithalatı gerçekleştirilmiş olup en çok büyükbaş hayvan ithal edilen ülkeler Brezilya, Uruguay, Macaristan ve Çekya olmuştur.^{90,91} Yerli ve ithal hayvanlarda karkas randımanı, yetiştirme süresi, besi faaliyeti sonucunda günlük kilogram artışı bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Karkas randımanı ithal bir hayvanda ortalama %50-65 arasında değişirken; yerli hayvanda %45-50 arasında değişmektedir. İthal hayvanda yetiştirme süresi 18 ila 24 ay; yerli hayvanda ise 24 ila 30 ay olarak seyretmektedir. Besicilik faaliyeti ile ithal hayvanda günde 1 ila 1,8 kg artış sağlanabilirken; yerli hayvanda bu ağırlık 0,8 ila 1,2 kg'dır. Bunun yanında Türkiye'deki vasıflı mera eksikliği⁹², büyükbaş hayvancılığında kapalı alan besiciliği (ahır içerisinde) gerçekleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu noktada özellikle Güney Amerika ülkelerinin her mevsim yağış almaları sayesinde vasıflı mera bakımından zengin olduğu, Türkiye'de besicilik işletmelerinin önemli bir maliyet kalemi hâline gelen yem maliyetlerinin ilgili ülkelerde belirgin biçimde düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve ZENNUNLAR'ın iç yazışması niteliğindeki Delil 9'da da ithal hayvanların yerli hayvanlara göre kârlılığı vurgulanmaktadır.
- (121) Dosya kapsamında edinilen bilgiler ithalatın kısa vadeli çözüm olabileceğine, ithalat yapılacaksa da kesime hazır hâldeki hayvanlar yerine besilik hayvan ithalatı yapılmasının ve ithalat ile Türkiye'deki sığır ırkının verimli kılınmasının amaçlanması gerektiğine işaret etmektedir. Aynı zamanda ithalat miktarının ve ithalatı yapmaya yetkili kılınan işletmelerin tayininin büyük önem arz ettiği belirtilmektedir.
- (122) Türkiye'de kırmızı et piyasasında mevcut durumda biri merkez, diğerleri yerel olmak üzere toplamda 118 adet kırmızı et üretici birliği bulunsa da bu sayının çok olması,

⁸⁹ Ayrıca TÜSEDDAD, kooperatiflerde toplanan süt miktarının ve süt üreticisi sayısının dikkat çekici bir biçimde azaldığını, Bursa ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğinin bölgesel olarak Türkiye'nin süt üretim merkezlerinden biri olmakla beraber üye sayısının yaklaşık 4.000'den 1.280 civarına düştüğünü belirtmektedir.

⁹⁰ İlgili dönemde ithal edilen büyükbaş sayısına göre ilk üçte yer alan tüm ülkelere yer verilmiştir.

⁹¹ İthal edilen büyükbaş sayısının 2022 yılında büyük ölçüde azaldığı anlaşılmıştır. 2022 yılında bu ülkelere satın alınan büyükbaş hayvanların birim maliyetinin ise 2022 yılı dolar kuru alış fiyatı ortalaması dikkate alındığında 16.500 ₺ ila 21.000 ₺ arasında olduğu görülmektedir. Yerinde incelemelerde gerçekleştirilen görüşmeler esnasında, 2023 yılı Mart ayı itibarıyla besilik canlı hayvan tedarik fiyatının yaklaşık 30.000 ₺ olduğu belirtilmiştir.

⁹² Türkiye'de mera ot üretimi ortalama 700 kg/hektar olup bu üretim Avrupa'da ortalama 1,3 ton/hektardır.

üretici örgütlerinin bilhassa ekonomik faaliyetler bakımından ilgili piyasada aktif olduğu anlamına gelmemektedir. Nitekim Türkiye’de yaklaşık 200.000 adet besicinin olduğu bir ortamda kırmızı et üretici birliklerine üye toplam çiftçi sayısı yaklaşık olarak yalnızca 55.000’dir. Aynı şekilde, Türkiye’deki mevcut düzenlemelerin üretici birliklerinin ekonomik hayata doğrudan dâhil olmalarına cevaz vermemesi, etkili üretici örgütlenmesi bağlamında önemli eksikliklere yol açmaktadır. Ekonomik faaliyette bulunmayan üretici örgütlenmeleri istikrarlı pazar ortamının oluşturulması, maliyet avantajları yoluyla etkinlik sağlanması, yeterli düzeyde ortak satış ve pazarlama faaliyeti gerçekleştirilmesi ve marka yaratılması gibi görevleri yerine getiremeyecektir.

- (123) Üzerinde durulması elzem olan bir diğer husus, bu kadar küçük ölçekte ve çok sayıda besicinin faaliyet gösterdiği ilgili pazarda, yeterli ve güvenilir verilere ulaşılamamasının aynı zamanda etkin üretim planlamasının gerçekleştirilmesi bağlamında büyük sorunlara yol açtığıdır. Büyükbaş besiciliğinde etkili örgütlenme, aynı zamanda güvenilir veri kaynaklarının da oluşmasını sağlayarak özellikle orta ve uzun vadeli politikaların belirlenmesinde ve bu politikaların etkin olarak uygulanmasında büyük bir rol oynayacaktır.
- (124) Tarım sektöründeki çoğu pazarda rastlandığı gibi dosya kapsamındaki bilgiler, besicilik pazarında faaliyet gösteren besicilerin de fiyat alıcısı konumunda olduklarını göstermektedir. Bu nedenle besiciler ile kesimhaneler ve araçlar arasındaki ilişkilerde fiyat önerisini sunan taraf besiciler olmamaktadır. Pazarlık işleyişi kesimhanelerin hayvanın ırkına ve türüne göre yağlı ve yağsız kesim fiyatlarını bildirmesi yoluyla olmakta, besici eğer fiyatı kabul ediyorsa kesime hazır hâle gelmiş hayvanını, bildirilen fiyata göre yağlı ya da yağsız kesime vermekte, karşılığında etini, yağını ve sakatatını geri almamaktadır. Bu bakımdan, besicilerin bir araya gelerek fiyat tespit ettiklerine yönelik bir iddianın kabul edilebilirliği tartışmalıdır. Bu noktada, rekabet hukuku bağlamında yapılabilecek bir incelemede besicilerin fiyatı etkileme potansiyeli ancak arzın kısıtlanması yoluyla bir fiyat artışına yol açılıp açılmadığı yönünde olabilecektir.
- (125) Dosya kapsamındaki yerinde incelemelerde, yerinde inceleme tarihi itibarıyla yaklaşık 241 kişinin katılımcısı olduğu “*BESİCİLER GRUP*” adlı bir WhatsApp grubunda yapılan yazışmalar elde edilmiştir. İlgili grup POLATLI ETBİR Başkanınca 08.10.2021 tarihinde kurulmuş olup Delil 1’de yer alan yazışmaların incelenmesinden grubun kuruluş amacının besiciler arasında “*güncel bilgi paylaşımı, fikir alışverişi ve kesim fiyatları*” hakkında görüşmek olduğu anlaşılmaktadır. Delil 2’de yer alan yazışmalar ise genel olarak piyasa takibini kolaylaştırmak maksadıyla, besiciler arasında güncel kesim fiyatlarının ve zaman zaman ödeme koşullarının paylaşıldığını göstermektedir. Bu çerçevede grupta gerek piyasa fiyatına ilişkin bilgilerin gerekse de kesim yaptıran besicilerin karşılaştıkları fiyatlara ilişkin bilgilendirmelerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz’un (Yatay Kılavuz) 45. paragrafı; “...*bilgi değişimi, rekabete duyarlı bilgilerin değişimi ile pazardaki belirsizliği azaltıyor ve rekabeti kısıtlayıcı işbirliğini kolaylaştırıyor*sa, 4. madde kapsamında ihlal teşkil edebilecektir.” ifadelerini; aynı Kılavuz’un 57. paragrafı ise “...*rakiplerin, gelecekte uygulamayı planladıkları fiyat, üretim ya da satış miktarı gibi rekabete duyarlı bilgileri aralarında değişmesi, genellikle fiyat ya da miktar tespiti amacı taşıdığı için, normal koşullar altında kartel olarak değerlendirilir.*” ifadelerini içermektedir. İlgili ifadelerden, geleceğe yönelik rekabete hassas bilgilerin piyasada rekabet edilen bir teşebbüsle paylaşılmasının, rekabet kurallarını ihlal edebileceği anlaşılmaktadır. Ancak ilgili WhatsApp grubunda, hâlihazırda oluşmuş piyasa kesim fiyatlarının ve ödeme koşullarının paylaşıldığı hususu göz önüne alındığında, bu paylaşımların

pazardaki belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirilmediği ve pazarı Őeffaflařtırmaya y6nelik bir etki yaratmayacağı değerlendirilmektedir.

- (126) Diğer yandan başta Delil 3 olmak 6zere, yerinde incelemelerde elde edilen delillerde besiciler arasındaki “*BESİCİLER GRUP*” adlı WhatsApp grubundaki yazışmalarda rekabet hukuku bakımından sorunlu addedilebilecek birçok ibareye rastlanmaktadır. Dosya kapsamında her ne kadar son d6nemdeki fiyat artışlarının rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma uyumlu eylem ya da teşebb6s birliği kararından kaynaklı olup olmadığı inceleniyorsa da elde edilen delillerdeki yazışma tarihlerinin çoğunlukla 2021 ve 2022 d6nemine ait olduğu g6r6lmektedir. Bu ibarelerden bazıları şu Şekildedir: “*B6t6n besiciler dikkatine hiç kimse malları ucuz vermesin her Şey pahalı olmuş haberdar olmada etinizi kestirmeyin*”, “*herkes 2 hafta malını satmasın az az satın ihtiyacınız kadar*”, “*Birlik beraber olsun elele tutuşalım etimizi aşağı vermeyelim*”, “*Bir 6retici malını 47 ye kestiğinde başka bir 6retici kesimciye ben 46 verirdim demesin ...*”, “*herkes 45 istesin bu ayın yirmisi olmadan fiyat 45 tl bu hafta satmayalım oluyormu olmuyormu g6relim bir*”, “*6nemli olan kesime hazır olan hayvanlarınızı elinizde tutmanız, Y6kselişler baya devam edecek, 6nemli olan dana almak deyil şu an ne kadar beklerseniz ettiğiniz zararı çıkarırsınız, iki sefer besi yapmış gibi karınızı olur, Bu bi fırsat en iyi değerlendiren karlı çıkacak, dolar, euro artışı ortada yem fiyatları kiş boyu devam eder onun için alacağınız dananın bir yıl bakım maliyeti çok y6ksek olacağından iyi d6ř6n6n*”, “*kesilecek dana kısıtlı sayıda, dana satış fiyatlarını kendimiz belirliyelim.*”, “*Yemci nasıl maliyet hesabını yapıp zam yaparak kendi fiyatını belirleyip bizlere mesaj atıyorsa, kesime hazır olan satacağımız kendi danamıln fiyatını kendimiz belirdedik.*”, “*Fiyatlar y6kselecek 1 hafta mal satmayalım*”, “*Bir kaç g6n acil olmayan mallarımızı satmayalım 3-4 lira gibi bir fiyat artışı bekleniyor*”, “*yerli dana yağlı kesim peşin 6demeli 51 tl. olarak belirledik.*”, “*Et borsası kol satış fiyatı bug6n kol 65 tl. yerine dana koyamazsınız yem alamazsınız işinizi s6rd6rebilmeniz için maliyetler belli.*” “*Malınızı ucuza satmayın biraz sabredin*”, “*Malı ucuz değilde 15 20 g6n kesim yapılmasa ne olacakki sadece 2 hafta beklenirse çok daha iyi olacak*”, “*Daha 6nceki yazımızda belirtmiştik Besiciler olarak kader haftamız diye Tekrar s6yl6yoruz. İşimizin Ekmeğimizin hatrına bir hafta 10 g6n direnelim. Acil durumda kesim yapmak zorunda olan arkadaşlarda 50 tl civarı satış yapılmasını 6neririz. Tek yapacağımız. Besiciyi besiciden başkası korumaz. Kendimiz temkinli olalım değerinde satış yapalım. kendimiz belirliyelim. Fırsatçılık yapan Etcı firmalar var amacı Besiciyi batırmaya çalışan firmada var bunlara fırsat vermeyin. Bu hafta dana satışı yapmayın sizden rica ediyorum.*”, “*... taban fiyatımız 130tl. dir. ...*”.

- (127) Ancak gerek kesim zamanı gelen hayvanın bekletilmesi durumunda s6z konusu olan biyolojik ve iktisadi gerçekler, gerek ilgili pazarın çok parçalı yapısı, gerekse besicilerin fiyat alıcı konumunda oldukları d6ř6n6ld6đ6nde, ilgili piyasada kartelin s6rd6r6lebilmesinin zor olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim pazarda yaklaşık 200.000 besici bulunmakta olup ilgili WhatsApp grubunda çoğunluğu besici olan yalnızca 241 katılımcının olduğu, bu katılımcıların arasında kesimhane ve entegre et 6retim işletmelerinin de bulunduğu g6r6lmektedir. 6te yandan, hem T6KETBİR hem POLATLI ETBİR’de gerçekleştirilen yerinde incelemelerde, 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin ihlalini g6ndeme getirebilecek nitelikte bir teşebb6s birliği kararına da rastlanmamıştır. İlgili WhatsApp grubunun kurucusunun POLATLI ETBİR Başkanı olmasından hareketle, POLATLI ETBİR 6yeleri incelendiğinde de, birliğin toplam 6ye sayısının 54; 6yelerinin b6y6kbaş toplam kurulu kapasitelerinin ise 52.365 olduğu g6r6lmektedir. Piyasada ortalama %50 kapasite ile çalışıldığı varsayımı altında dahi,⁹³

⁹³ Bkz. Tablo 14.

bu kapasitenin Türkiye’de mevcut durumdaki toplam büyükbaş sayısının yalnızca %0,7’sine tekabül ettiği görülmektedir.⁹⁴

(128) Yerinde incelemelerde elde edilen deliller bütüncül olarak değerlendirildiğinde, belirli bir fiyatın altında ürün kestirilmemesine ilişkin olarak gönderilen iletilerin hepsinde, belirtilen fiyatın çevre illere kıyasen çoğunlukla en düşük kesim fiyatlarının uygulandığı Ankara’daki kesimhanelerden alınan fiyatın altına inilmemesi yönünde olduğu, başka bir deyişle fiyat telkinlerinin fiyat artışını değil, üreticinin zararının engellenmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, gruptaki yazışmalarda herhangi bir fiyat belirtilse dahi, hemen akabinde belirtilen fiyatın altına satış yapılabildiğini, hayvanların kesime gönderilmemesine yönelik ifadelerde bulunulduğunda dahi bunun hemen akabinde tersinin gerçekleşebildiğini gösteren birçok mesaj mevcuttur. Dolayısıyla bu noktada, 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesi bağlamında aranan irade uyuşması ortaya konulamamaktadır.

(129) Öte yandan, yerinde inceleme kapsamında elde edilen delillerin birçoğunda tarafların beyanlarının tam aksinin gerçekleşmesine ve konuşulan hususlarda birliktelik sağlanamamasına yönelik olarak da birçok ibare bulunmaktadır. Bu örnekler ise şu şekilde sıralanabilecektir:

- Delil 6’da yer alan “110 TL ye yağlı maliyeti olan kargası saçma sapan fiyatlarla aldılar üreticiye çok yazık 10-12 ay bin bir türlü zorlukla yetiştirdiğimiz malı /20 kardan aşağı vermemek lazımdır.Ayrıca kesimlerinize biraz dikkat edelim maalesef çokook suiistimal var dürüst kesenleri ayırıyorum.Malınızı bir tanede olsa tartmadan kestirmeyin saygılar” iletilisine cevaben verilen “Keşke fiyat 120 olsada kesimi kötü olsa”,
- Delil 2’de yer alan “Arkadaşlar fiyatların gevşemesinin nedeni sergen et ve ettat düşük fiyat paylaşımlarının nedeni üretici bir arkadaşımızın 3 bin kapasiteli ahırda şap çıktı 10 ayını doldurmuş ve özeri 2 bine yakın acil dana satışı yapmak zorunda kaldı tamamen bundan ibaret etcilerin elinde bu hafta mal var fazla aramayın çünkü elerinde mal var aşağı teklif ederler bilginiz olsun”, “Başkan et fiyatları geri gelmiş 60 düşmüş”,
- Delil 3/1’de yer alan “arkadaşlar herkes malını 40 tl yee keserken borsada ben malıma 43 istiyordum (.....) kafayı yedi diyorlardı 15 gün sonra 42ye sattım bir kısmını...biz maşallah besici arkadaşlar malımıza zor şartlarda bakıyoruz iyide besimiz var ama malımızı satmayı bilmiyoruz adam aryor kesimciyi abi kaçta kesiyon diyor acil ödemem var diyor bu kafayla sen zaten 2 sıfır yenik sinki.borcuna 1 ay önce çık piyasaya onlar 42 verirken sende 45 iste kimseni dövecekki sondakka mal satma nedemek TEFECİYE MAL BOZDURUR ĞİBİ ondan sonrada hop (.....) abi doğru söylüyor”,
- Delil 3/4’te yer alan “Öncesinde bu tip paylaşımlar yapıldı ama kimse umursamadı o yüzden etkilemedi et fiyatını...”,
- Delil 3/6’da yer alan “bugün kars cezaevi aradı 51,50 tl.ye yağlı kesim yaptıklarını söylediler.İnternet sayfamızdan fiyatlarımız takım edebilirsiniz dediler doğ bölgesinde tanıdıklarınıza bildirin diye.Ankara hala gelen zamlalara rağmen besici kazanmasın diye uğraşiyor kesimciler”,

⁹⁴ Tablo 1’de yer alan bilgiden hareketle toplam besilik büyükbaş varlığı 3.773.592 olarak dikkate alınmıştır.

- Delil 3/8'de yer alan "arkadaşlar firmalar durmadan fiyat düşürmeye çalışıyor. harmanda eylül ayında karkas fiyatı 96 tl. olan yerli dana yılın sonu yaklaşmış yemin fiyatı girdi maliyetleri yüksek olmasına rağmen karkas kesim fiyatı 100 tl. geçmesi gerekirken 93 tl fiyata almaya çalışıyorlar. Tüm besicilerimiz bu şartlarda zor durumda kalır geriye gider. (karkas kesim yapan firmalar çok aşırı kazanmasına rağmen (gözümüz yok kazansınlar) besici zarar etmiş umurlarında bile deyil. Satış Fiyatı onların verdiği fiyata deyil kendi malınızın fiyatını kendiniz belirleyin. O devir bitti Vermeyin malınızı Tüm besicilerin hakları için 10 günde birşey olmaz.", ve "kimse panik yapmasın fiyatları geriye çekmeye çalışanlar var. Üste kırşehir yerli 138 avrupa 140 fiyatını attım. Yağlı yerli kesim taban fiyatımız 130 tl. dir. Bu fiyattan aşağıya panik yapıp verirseniz fiyatlar düşer. (gelecek mal yok) iyi akşamlar.",
- Delil 4/1'de yer alan "Esk şu an sırbistandan gelen kemiksiz erleri piyasaya 55 TL satışa çıkardı Buda şuna gelir karkas etin 48 ve 49 bantında alınırsa kemiksiz 55 TL olur bu dikkate Alınırsa Dana 50 bin lira dır kimse bu duruma müdahale etmez 1 hafta sakın ve sessiz durmak yeterli kesimcilerin oyununa gelmeyin hele hele gündüz fiyat indirip gece mal arayışı yapanlara hiç aldirmayın sadece Ankara'da değil Türkiye'nin her yerinde kesim fiyatı 50 lira" iletisine yazılan "buğün 45 kesildi kazanda yaptım gitti" şeklindeki cevap ve "yeme zam bugün veya yarın geleceği doğru. Kış boyu devam edecek elinizde bulunan kesime hazır olan (dava,düve inek) değerinde satın düşününki tekrar yerine alacağınız sığırın alış ve bakım maliyeti çok yüksek olacak. gelecek zamlardan dolayı.Bence imkanınız varsa müsaitseniz Bu fiyatlara kimse danasını vermesin zarar eden bizler üretici olacak En azından salı çarşamba gününe kadar beklersek hepimizin için iyi olur. Satış yapacaklar sadece ihtiyacı kadar en azından.",
- Delil 4/5'te yer alan "Biz üreticiler besicilerden etci firmalar hale zararına fiyat veriyorlar. Bide aman kesim fiyatı grupta isim yazılmasın diyorlar. Tamam zaten yazmıyoruz. 60 tl. ye yerli dana yağlı alıp kestiğini bildim halde başka birlik başkanına telefon ettiriyorum veya başka bi besicimiz arıyor bi ara diyorum 57,75 fiyat veriyor. Aman isim yazılmasın aldığımız fiyat diye söylediğinin nedeni anlaşılıyor. Maliyet 65 tl. diyorum ben biliyorum diyor bana gidin derdinizi yemcilerle görüşün diyor. Tamam be kardeşim sen niye birine ayrı diğerine ayrı aynı olan danaya fiyat veriyorsun. Bak adam süte uygulama yeni başladığı anda %65 zamı uyguladı. Söyliyecim bildiğim çok şey varsa bazı firmalar hakkında Kendileri iyi biliyor. Bide beni arıyor haklı haklı yüzlü yüzlü konuşuyor. Konyada kesim yağlı yerinde geçen hafta karkas kesim 60 tl. idi diğer illerde yükseliş devam ediyor. il başkanları bana bildiriyor. En düşük şu an Ankara Hayırlı işler",
- Delil 4/6'da yer alan "Euro Dolar artışlarına göre girdi maliyetlerimiz çok yükseldi özellikle yem çok yükseldi yükselmeleri devam edecek o yüzden Besici ve üretici olarak çok zor dönem geçiriyoruz. Allah besilerimize üreticimize yardımcı olsun. Şu an kesim 65 tl. bile olsa zarar ediyoruz. yaptığım görüşmelere ve aldığım bilgilere göre önümüzdeki hafta yılbaşı haftası olduğu için ve ondan sonraki haftalarda fiyatlar iyi olacağını düşünüyoruz. Yoksa Eti alan firmalar besicinin zarar ettiğini bildiği halde üreticiye zarar vermek için herşeyi yapıyorlar. Acımazlar kim batarsa batsın umurlarında olmaz (Çoğu yalan konuşuyor.) İhtiyacınıza göre satış yaparsanız iyi olur."

- Delil 4/8’de yer alan “*Bu besicilerin durumu ne olacak yem maketleri çok yüksek ve yüksek aldık yemi şimdi nasıl olacak*”, iletisine verilen “*Hiç bir şey olmayacak son besi miz olacak*” şeklindeki cevap.

- (130) Yukarıdaki ibareler de besicilerin piyasada oluşan koşullara herhangi bir şekilde etki edemediklerini ortaya koymaktadır. Dosya kapsamındaki belgelerden hareketle, besiciler arasındaki bu nitelikteki yazışmaların, kırmızı et fiyatlarının artması bakımından herhangi bir potansiyele sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Sonuç olarak bu minvaldeki konuşmaların rekabeti sınırlamak bir yana, ancak spekülative nitelikte olabileceği, dolayısıyla dosya kapsamında rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararından bahsetmenin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.
- (131) Yazışmaların tamamı incelendiğinde grup katılımcıları arasında fikir ve uygulama birlikteliğini gösterebilecek ve 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin ihlal edilmesine karşılık gelebilecek nitelikte herhangi bir irade uyuşması bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, dosya kapsamında, piyasadaki son birkaç yıl ağırlıklı olmak üzere incelemeler gerçekleştirilmesine rağmen, ilgili delil 2022 yılında iki aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Dolayısıyla, ilgili delilde yer alan yazışmalardan hareketle, teşebbüs birliğinin ve teşebbüslerin eylemlerinin süreklilik arz ettiğinden de bahsedilemeyecektir. Son olarak, yazışmalar incelendiğinde genellikle grup üyelerinin, besicilik sektörüne ilişkin olarak beklentilerinden ve temennilerinden öteye geçmeyen ifadelerine rastlanmaktadır. Bu türdeki yazışmalar ise piyasada oluşan koşullara etki edebilecek nitelikte değildir.
- (132) Son olarak iki besici arasında doğrudan irtibat kurulması niteliğinde olan tek belge ise Delil 7’dir. 09.12.2020 tarihinde ARPAÇ yetkilisince ÇOMAK yetkilisine gönderilen “*(.....) abi mal satma bu ara fiyatlar yükselecek gibi*” şeklindeki WhatsApp iletisine ÇOMAK yetkilisince cevap verilmediği görülmektedir. Aynı zamanda yazışmanın içeriği, tarafların birlikte fiyatları yükseltmek adına mal satmamak yönünde bir anlaşma içerisinde olduğuna değil, piyasa fiyatlarının hâlihazırda yükselmesine yönelik olarak tek taraflı bir irade beyanını içermektedir.
- (133) Gerek ilgili pazarın özellikleri gerekse son dönemde piyasadaki gelişmeler dikkate alındığında kırmızı et fiyatlarında yaşanan artışların rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararı/eylemi ile açıklanmasının mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Kaldı ki dosya kapsamında yapılan tetkikler, son dönemde kırmızı et fiyatlarında yaşanan fiyat artışlarının iktisaden gerekçelendirilebilir olduğunu göstermektedir.
- (134) Kırmızı et üretiminde arz, ilgili yılda kesilen hayvan sayısı ve bu hayvanlardan elde edilen et miktarının bir fonksiyonu olarak ortaya çıkmaktadır.⁹⁵ Türkiye’de özellikle sığırcılık sektöründe et üretimi önemli ölçüde, süt üretimi yapılan işletmelerden elde edilen hayvanlara bağlıdır. Bu bakımdan, et ve süt üretiminin birbirine sıkı sıkıya bağlı olarak düşünülmesi, et ithalatının kurgulanması ve piyasada oluşabilecek fiyat olumsuzluklarına karşı önlemlerin alınması önem arz etmektedir.⁹⁶
- (135) Yakın zamanda kırmızı et fiyat artışlarını tetikleyen en temel faktör, süt ve yem piyasalarında yaşanan gelişmelerdir. Ülkemizde çiğ süt fiyatlarının maliyetlerine göre son birkaç sene boyunca oldukça düşük seviyelerde seyretmesi, çiğ süt/yem

⁹⁵ Rekabet Kurumu (2010), “*Türkiye Kırmızı Et Sektörü ve Rekabet Politikası*”, Ankara, s. 33

⁹⁶ TAGEM (2018), “*Süt Sektör Politika Belgesi, 2018-2022*”, Ankara s. 57.

paritesinin zayıflaması⁹⁷ ve çiğ süt üretiminin çiftçiler için sürdürülebilir olmaması nedenleriyle çok sayıda damızlık sığır kesime gönderilmiştir. Aynı zamanda nüfus artışının talep artışını doğurduğu bir ortamda, TÜİK verilerine göre büyükbaş hayvan varlığının 2022 yılında yaklaşık bir milyon baş azaldığı gözlemlenmektedir. Besilik hayvanlara göre yaklaşık %50 daha az karkas ağırlığına ve bu anlamda daha düşük et verimine sahip olan süt ineklerinin kesimi, et üretimine yeterli katkıyı sağlamadığı gibi, anaç hayvanların kesimi anlamına gelmesi nedeniyle de sektörün geleceği bakımından önemli olumsuzluklar yaratmaktadır.⁹⁸ Nitekim ülkemizdeki büyükbaş besiciliğinde çoğunlukla sütçü büyükbaş hayvanlar anaç hayvan görevi görmektedir.

- (136) Bu durum kısa vadede kırmızı et arz miktarını artırarak maliyet enflasyonu nedeniyle oluşan kırmızı et fiyatlarındaki artış ivmesini yavaşlatmıştır. Yerinde incelemede elde edilen Delil 3/2 ve Delil 4/8'den 2021, 2022 ve 2023 yıllarında yıllık bazda kırmızı et fiyatlarındaki artışın diğer gıda ürünlerinin fiyatlarındaki artışa nazaran oldukça düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Bunun yanında uzun vadede, besicilerin kapasite kullanım oranları kesime verdikleri hayvanların yerine yenisini koyamadıkları için azalmış, nihayetinde piyasadaki et arzı miktarında gerileme yaşanmıştır. Aşağıdaki tablo, 2020-2022 döneminde yıllık bazda hakkında önaraştırma yapılan teşebbüslerin büyükbaş sayısı bakımından kurulu ve fiili kapasiteleri ile kapasite kullanım oranlarına işaret etmektedir:

Tablo 14- Kurulu ve Fiili Kapasite (Baş) ile Kapasite Kullanım Oranları (KKO, %)

Büyükbaş	2020			2021			2022		
Teşebbüs	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO
AKBULUT	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ARPAÇ	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Tablo 14'ün devamı:

	2020			2021			2022		
Teşebbüs	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO	Kurulu Kapasite	Fiili Kapasite	KKO
ÇOMAK	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
EKUR	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
HALİM	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
İSTANBUL ET	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
MARKOÇ	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ZENNUNLAR	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
TOPLAM	59.863	25.221	42,1	59.863	26.024	43,5	59.940	25.032	41,7

- (137) İlgili tablodan, besicilerin atıl kapasite ile faaliyet gösterdiği, bu nedenle büyükbaş besilik hayvan kurulu kapasitelerine tevsi yatırım yapmadıkları ve 2022 yılında ise fiili kapasitenin de düştüğü anlaşılmaktadır. ÇOMAK'ın kapasitesinin fazla olması, verinin ağırlığını etkilediğinden toplulaştırılmış veri bakımından kapasite kullanım oranının nispeten yüksek olmasını sağlasa da; yıllar itibarıyla toplam kapasite kullanım oranının da azaldığı gözden kaçırılmamalıdır.
- (138) Besicilik faaliyetinde; besilik sığır, yem materyali, ilaç, veterinerlik, personel giderleri, finansman maliyetleri, elektrik ve su giderleri, makine ve ekipman maliyetleri gibi maliyet kalemleri mevcuttur. Bununla birlikte, hayvan ölümü nedeniyle çeşitli fireler de

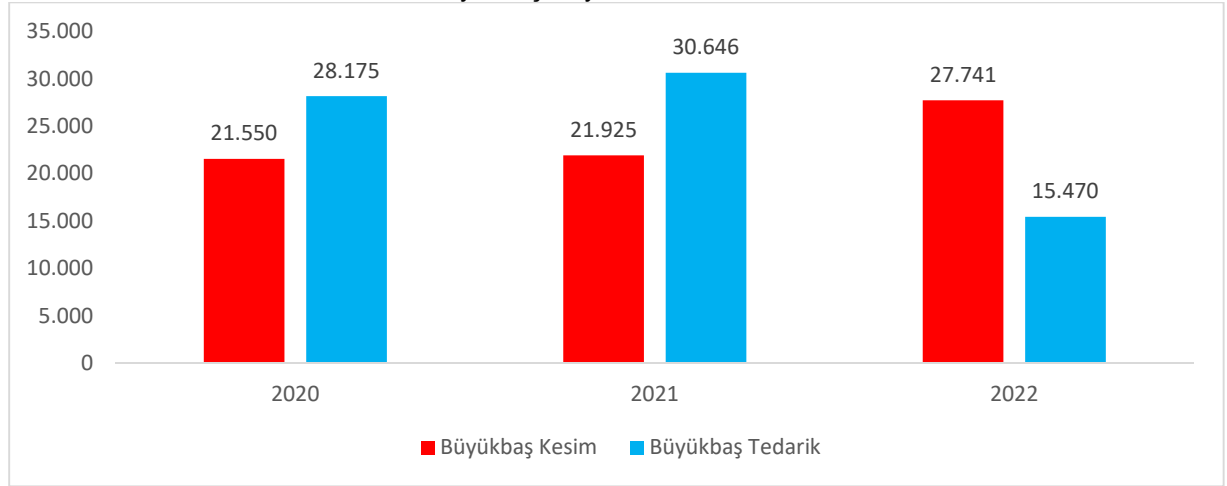
⁹⁷ Süt üreticilerinin bir litre süt başına elde ettikleri gelir ile kaç kilogram yem alabildiklerini gösteren çiğ süt/yem paritesi, 2020-2023 yıllarında sırasıyla 1,22, 1,14, 1,17 ve 1,15 olarak hesaplanmıştır. Çiğ süt/yem paritesinin 1/1,5 olması beklenirken özellikle son iki yılda bu paritenin yaklaşık 1/1 olarak gerçekleştiği belirtilmektedir.

⁹⁸ Rekabet Kurumu (2010), "Türkiye Kırmızı Et Sektörü ve Rekabet Politikası", Ankara, s. 44-45

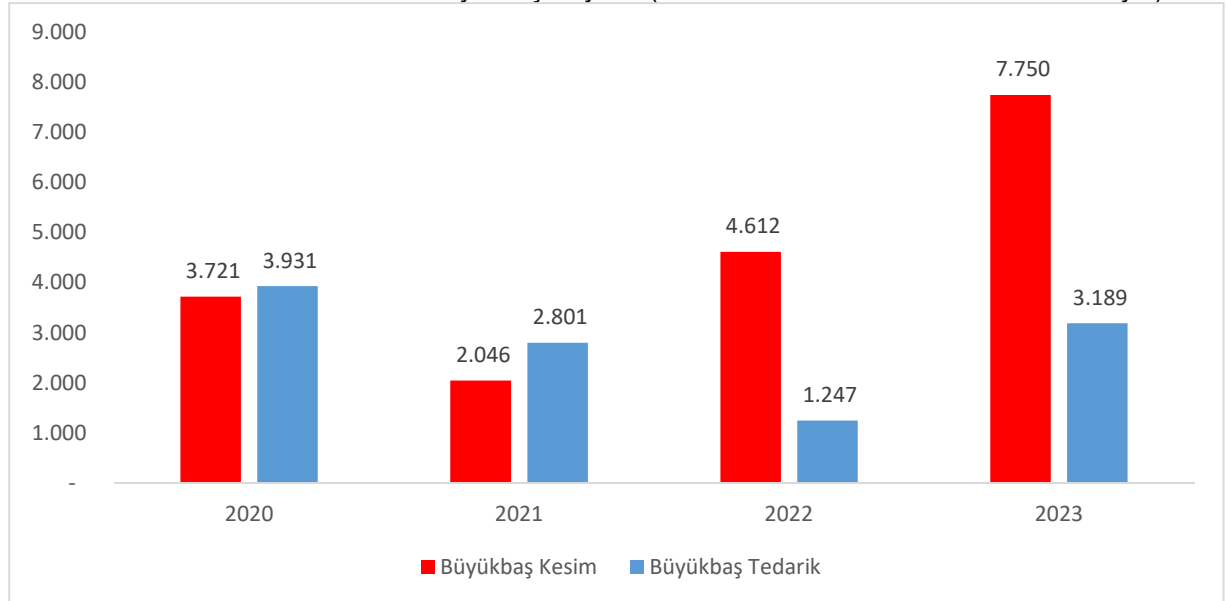
yaşanabilmektedir. Maliyet kalemleri besilik sığır, yem ve diğer maliyetler olarak daraltıldığında; önaraştırma taraflarınca sunulan bilgiler çoğunlukla besilik sığır ve yem maliyetlerinin toplam maliyetler içerisinde yaklaşık %80'lik paya tekabül ettiğini, besilik sığır ve yem maliyetlerinin de birbirine son derece yakın olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki tablodaki verilerden hareketle yapılabilecek diğer bir tespit ise, önaraştırma taraflarından fiili kapasitesi (.....) olan ÇOMAK'ın yem maliyetlerinin toplam maliyetleri içerisindeki payının yaklaşık %(.....) ile %40 civarındaki ortalamadan önemli ölçüde (.....); (.....) fiili kapasitelerden birine sahip olan ZENNUNLAR için ise bu payın %(.....) ile ortalamadan önemli ölçüde (.....) olduğudur.

- (139) Diğer yandan aşağıda ilk grafikte hakkında önaraştırma yapılan teşebbüslerin 2020-2022 döneminde yıllık bazda kesime gönderdikleri toplam büyükbaş hayvan sayısına ve besicilik faaliyeti için ham madde niteliğinde tedarik ettikleri toplam canlı büyükbaş hayvan sayısına; ikinci grafikte ise 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarının Ocak-Mart dönemini kapsayacak şekilde aynı türdeki veriye yer verilmektedir:

Grafik 2- Kesilen ve Tedarik Edilen Büyükbaş Sayıları

Grafik 3- Kesilen ve Tedarik Edilen Büyükbaş Sayıları (2020-2023 Ocak-Mart Dönemleri İtibarıyla)

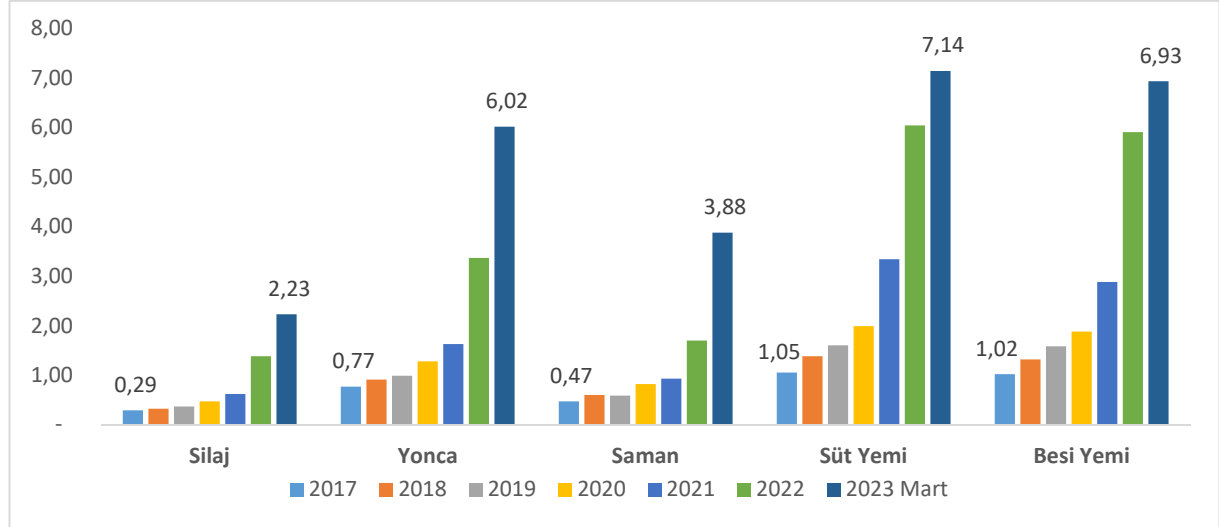

- (140) İlk grafik, 2020 ve 2021 yıllarında besicilerin kesime gönderdikleri hayvan sayısından daha çok sayıda besilik canlı hayvan tedarik edebildiğine işaret ederken; 2022 yılında tedarik edilen canlı büyükbaş sayısının kesilen büyükbaş sayısının neredeyse yarısı

olduğunu göstermektedir. İkinci grafik ise 2020 ve 2021 yıllarının Ocak-Mart döneminde besilik hayvan alım ya da yerine koyabilme imkânları bakımından üretimin sürdürülebilir olduğuna, 2022 ve 2023 yıllarının aynı döneminde kesilen büyükbaş hayvan sayısı ile yerine koyulan büyükbaş hayvan sayısı arasında ciddi farklar oluşmaya başladığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, 2023 yılının ilk üç ayında kesilen hayvan sayısında gözlemlenen artış, dosya kapsamında incelenen temel iddia olan arz kısıtlamasının tam aksine işaret etmektedir. Ayrıca yerinde incelemeler kapsamında elde edilen belgelerden Delil 5'te yer alan Ocak 2023 tarihli "Kesimlik dana fazla kalmadı", "talep çoğaldı istek var" ifadelerinden ve hemen bunların ardından gelen kesim yaptırıldığına dair ibarelerden kesimlik büyükbaş hayvan varlığının azalmasına rağmen hayvanların kestirilmeye devam edildiği anlaşılmaktadır.

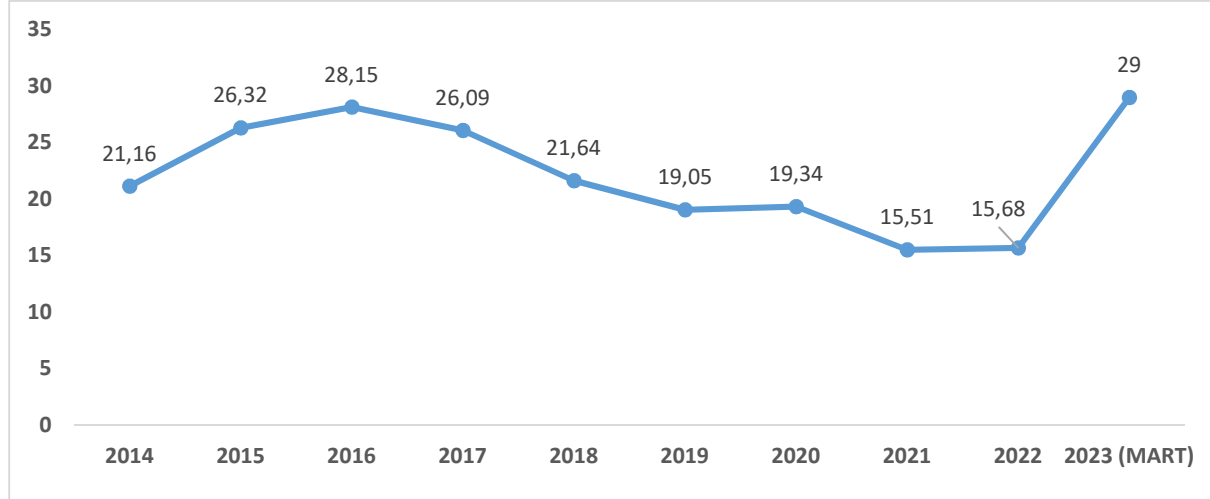
- (141) Kırmızı et fiyatlarına doğrudan etkisi olan diğer sektör ise yem sektörüdür. Pandemi döneminde dünyada tarımsal emtia fiyatlarında önemli artışlar yaşanmış, Rusya-Ukrayna savaşı da bu artışları tetiklemiş ve bu gelişmeler dünya hububat fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. Rusya-Ukrayna tahıl koridorunun açılması ile yem ham madde fiyatlarında bir nebze olsun rahatlama yaşanmıştır. Türkiye'de son bir yılda enerji fiyatları %172, hayvan yemi fiyatları %128, tarımsal ilaç fiyatları %100, gübre fiyatları %143 ve tarımsal girdi fiyatları %122 artmıştır. Yaşanan bu artış, tarımsal üretim maliyetlerinin yükselmesine sebep olmuştur. Bunun yanında, Türkiye'de yem ham maddelerinde ithal ürünlerin oranı yıldan yıla artış göstermiştir. Yaşanan bu durum sonucunda yem sanayimiz üretimini yaklaşık %45 oranında ithal yem ham maddelerine dayalı olarak sürdürür vaziyete gelmiştir. Bu bakımdan, gerek süt piyasasını gerekse kırmızı et piyasasını doğrudan ilgilendirir nitelikteki yem maliyetleri aşağıdaki grafikte sunulmaktadır:

Grafik 4- Silaj, Yonca, Saman, Süt ve Besi Yemi Maliyetleri (₺/kg)

- (142) İlgili grafikten yem maliyetlerinin önemli ölçüde artış gösterdiği anlaşılmakla birlikte, yem maliyetlerinin besicilerin maliyet kalemleri içerisinde önemli bir yer tutması nedeniyle bu durumun önce besicilik maliyetlerini ardından kesim fiyatlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Nitekim dosya kapsamında elde edilen Delil 4, Delil 10 ve Delil 11'de yer alan ibareler yem maliyetlerinin yukarı yönlü hareketlerini ve besicilerin bunlara ilişkin tepkilerini yansıtmaktadır. Aşağıdaki grafikte ise, besicilerin kestirdikleri hayvan karşılığında elde ettikleri kg başına gelir ile kaç kilogram yem alabildiklerini gösteren karkas et-yem paritesi yer almaktadır:

Grafik 5- Karkas Et-Yem Paritesi (Kg)

- (143) Son dönemde yaşanan karkas eti fiyat artışlarıyla birlikte 2023 yılının Mart ayında paritenin ciddi bir biçimde yükseldiği anlaşılrsa da yapılan çalışmalar sonucunda kârlı ve sürdürülebilir bir besicilik faaliyeti bakımından besicinin bir kg karkas et karşılığında 23 kg yem alabilmesi gerektiğini ileri süren TÜKETBİR'in varsayımıyla 2014, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarında besicilerin bu paritenin altında faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.
- (144) Kırmızı et üretimi pazarında arz gecikmeleri yaşanmaktadır. Şöyle ki, besiciler gerekli miktarda besilik canlı hayvanı şu anda tedarik edebilseler dahi, besicilik faaliyetleri ortalama bir yıl kadar zaman aldığından, üretim süreci zamana yayılmaktadır.⁹⁹ Beklentiler et fiyatlarının artış döneminde bu artışların devam edeceği ve kalıcı olduğu yönünde oluşarak üreticilerin ileride yüksek kazanç elde etmek amacıyla hayvanlarını ellerinde tutma eğilimini artırabilmektedir. Bu yöndeki eğilimin, az sayıda hayvana sahip olan çok sayıda üreticinin oluşturduğu pazarda arz miktarını ve fiyatı etkileyecek boyuta ulaşması zor olmakla beraber imkânsız gözükmemektedir. Nitekim ülkemizde süt piyasasında artan maliyetler karşısında çiğ süt fiyatlarının maliyetleri karşılama oranı zayıflamış ve birçok anaç hayvan kesime gönderilmiştir. Elbette bu durum, kısa sürede et fiyatlarını baskılasa da, uzun dönemde piyasada arz daralması sonucunda fiyat artışlarına yol açacağı beklentisini yaratmıştır. Bu geniş çaplı beklentinin, üreticileri hayvanlarını muhafaza etme yönünde teşvik etmek suretiyle günümüzdeki fiyat artışlarını tetiklemiş olmasının da mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Ancak üreticilerin birbirlerinden bağımsız olarak söz konusu eğilime girmelerinin ekonomik açıdan rasyonel bir davranış olabileceği belirtilmelidir.¹⁰⁰ Bunun yanında, yapılan yerinde incelemelerde elde edilen ve EKUR'un iç yazışması niteliğindeki Delil 13'teki Şubat 2023 tarihli taslak e-posta metninde yer alan "... Fakat ESK'nin ithal olarak piyasaya ve sanayiye temin edeceği kesimlik dana ve kesilmiş dana karkas eti konusunda beklenen açıklamayı ve temini yapmaması besicisindeki fiyat artışı beklentisi daha da artmış ve hayvanını kesime sevk etmemektedir. Bunun sonucu olarak ta önümüzdeki hafta için fiyat 160 TL/KG ve üzeri olarak talep edilmekte, birçok firma ise fiyat dahi verememektedir. Sığır karkas fiyatları 145-155 aralığında konuşulmakta fakat temini için hayvan bulunamamaktadır." ifadeleri de piyasadaki

⁹⁹ Ayrıca büyükbaş hayvan besiciliğinde süreç, anaç hayvanın gebeliği ile başlamakta olup gebelik süreci 9 ay 10 gündür. Bununla birlikte, ülkemizde buzağı ölüm oranı yaklaşık %10 ila %15 iken bu oran dünya genelinde yaklaşık %5'tir. Bu durum, besicilik alanında canlı hayvan tedarik etme maliyetlerinin artışına yol açmaktadır.

¹⁰⁰ Rekabet Kurumu (2010), "Türkiye Kırmızı Et Sektörü ve Rekabet Politikası", Ankara, s. 45

beklentilerin arz durumu üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla beklentiler, piyasada önemli ölçüde arz istikrarsızlığına yol açmaktadır.

- (145) Bu beklenti neticesinde oluşan elde tutma eğilimi, tüm piyasa aktörlerinin beklentilerine sirayet ederek hem kırmızı et fiyat artışlarının daha da yüksek olmasına yol açmakta hem de gerçekten de kesime hazır hâle gelmiş büyükbaş hayvan varlığının¹⁰¹ kesime daha geç gönderilmesi sonucunda çiftçilerin birim maliyetleri (yem ve canlı hayvan tedariki) artmakta ve yağlanma nedeniyle kırmızı et kalitesi ve besin değeri düşmektedir.¹⁰²
- (146) Dosya kapsamında edinilen bilgiler de bu durumu destekler niteliktedir. Her ne kadar kesim zamanı gelen hayvanların kesime geç gönderilmesinin ekonomik olarak karlı olmadığı belirtilse de; besicilerin hayvan tedarikinde sorun yaşadığı dönemlerde ahırlarını boş bırakmamak maksadıyla hayvanlarını daha yavaş kesime gönderebildiği ve üreticinin besi süresini tamamlamış hayvanı elinde bekletmesinin ya da kesime gerektiğinden daha geç göndermesinin işletmedeki hayvan sayısını ve yem materyalini koruyamama kaygısı ile ortaya çıktığı ifade edilmiştir. TÜSEDAD tarafından besi süresinin ancak bir ay kadar uzatılabileceği, bu süreden sonra verilen yem ile hayvanın canlı ağırlık artışı arasındaki makasın açıldığı, bu durumun ise besiciye zarar olarak yansdığı belirtilmektedir.
- (147) Bunun yanında kesime hazır hayvanlardan elde edilen karkas et fiyatının artış göstermesi esasen besiciler için bir diğer sorunu ortaya çıkarmaktadır. Zira kesilen hayvanın ardından üretimin sürdürülebilirliği, kesilen hayvanın yerine besilik canlı hayvan koyabilme imkânına dayanmaktadır. Son yıllarda çiğ süt fiyatlarının düşük seyretmesi, anaç hayvanların kesilmesine yol açtığından hâlihazırda bundan canlı besilik hayvan arzı da olumsuz etkilenmiş ve bu durum da besiciler için besilik hayvan tedarik maliyetini artırmıştır. Hakkında önaraştırma yürütülen teşebbüsler, besilik hayvan bulabilme konusunda yoğun uğraşlar içerisinde olduklarını ve buldukları hayvanların fiyatının ise son derece yüksek olduğunu belirtmektedirler. Keza TÜSEDAD'a göre mevcut durumda besicilikte asıl önemli olan konu, karkas satış fiyatından ziyade kesilen hayvanın yerine yenisini koyma maliyetinin çok yüksek olmasıdır. Birlik bu sebeple besicilerin, canlı ağırlık artışı az dahi olsa kesim zamanı gelmiş hayvanlarını bir ay kadar ellerinde tuttuğunu ve sonra kesime sevk ettiğini aktarmaktadır. Dolayısıyla karkas et fiyatlarındaki artış, hiç şüphesiz besilik canlı hayvan fiyatlarını da yükseltmektedir. Bu durumun bir neticesi olarak faaliyetlerini sürdürme niyetindeki besicilerin karkas et fiyat artışlarından ekonomik fayda sağlamaları bakımından da elverişli bir ortamdan bahsedilemeyecektir.
- (148) Yerinde incelemelerde elde edilen belgelerden Delil 4/1'de yer alan "*Haklısınız et fiyatı artınca girdilerde artıyor et 100 TL bile olsa gelen zamlarla sadece kesime gelen partiden para kazanmış yeni koyduğumuz maldan baştan zarar etmiş oluyoruz.*", Delil 10'da yer alan "*Bu işi yapmak kolay değil artık durmadan besilik dana alışı girdi maliyetleri yükseliyor. Arpa fiyatı 6.00 TL dayandı yemede yansır herkesin yapacağı iş değil artık harmanda herkes önlemini alması gerekir. Arpa yonca slaj zamanında gibi hesabınızı çok iyi yapmamız lazım.*" ve Delil 12'de yer alan "*Ben yarın kesim yapacam ancak yerine hayvan koysam maliyetler ciddi manada yüksek hesap ediyorum işin*

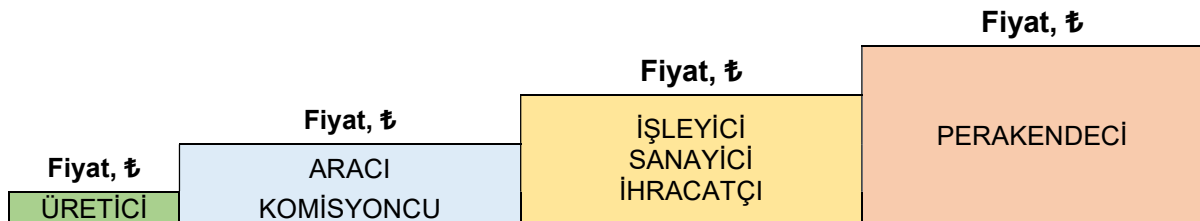
¹⁰¹ Kesim zamanı gelmiş hayvan ile işkembe ve kemik gelişimini sağlıklı olarak tamamlamış besi sığırları kastedilmektedir. Cinslerine göre değişmekle beraber büyükbaş hayvanların ortalama olarak 18 ayda bu kategoriye dâhil olabildiği, bu sürenin süt tipi besilik erkek danalarda 24 aya kadar çıkabildiği; et tipi besilik danalarda ise 16 aya kadar gerileyebildiği anlaşılmaktadır.

¹⁰² Ayrıca piyasanın işleyişi karkas hazırlama işleminde elde edilen yağın kesimhanelere bırakılması yönündedir. Dolayısıyla besici bu noktada herhangi bir ekonomik çıkar sağlayamamaktadır.

içinden çıkamıyoruz tarım bakanlığı acilen üreticilere çözüm üretmesi gerekiyor aksi takdirde kırmızı et üretimi durursa vay halimize” ibareleri bu durumu destekler niteliktedir.

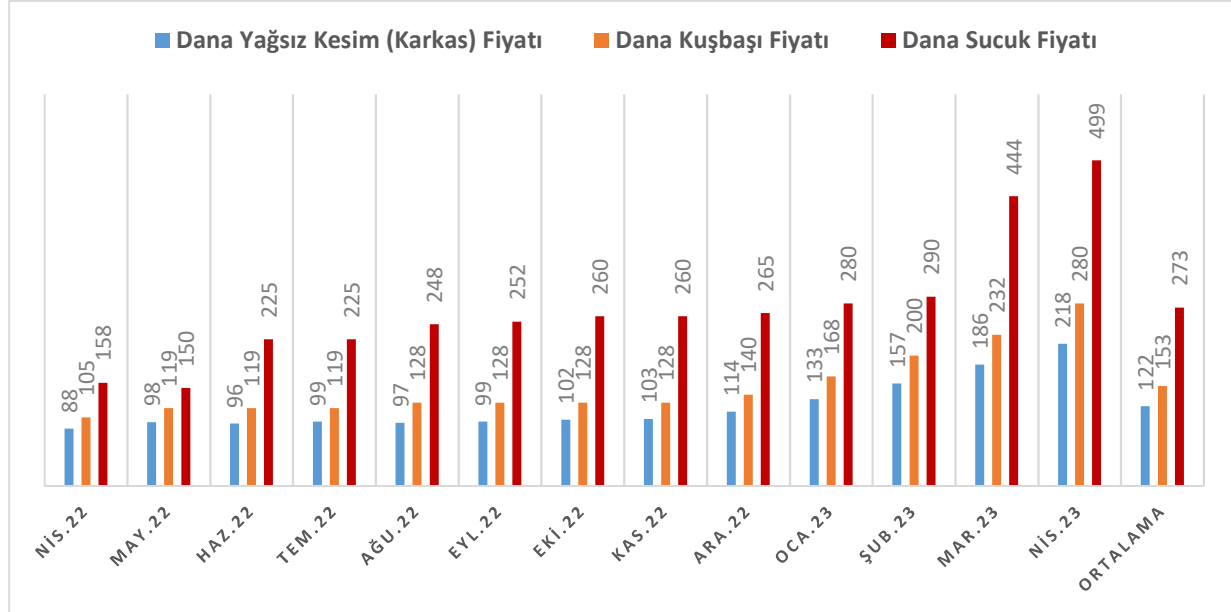
- (149) Aynı zamanda sıkça karşılaşılan çeşitli hayvan hastalıkları, hayvanların yurt içi sevkiyatı bakımından bazı kısıtlamaları da gerektirmektedir. Örneğin son dönemlerde yaşanan SAT-2 şap salgını ülke genelinde hayvan pazarlarının kapanmasına yol açarak nispeten küçük besicilerin canlı hayvan tedarik sürecini etkilemiştir. Dolayısıyla hastalık nedeniyle uzayan ve aksayan besi süreci de fiyatların artışına neden olan etkenlerden biridir. Nitekim ilgili duruma yerinde incelemelerde elde edilen ve ZENNUNLAR'ın iç yazışması niteliğinde olan Delil 8'deki yazışmalarda rastlanmaktadır. İlgili yazışmada teşebbüs yetkilisi “uzun bir süredir büyük bir hastalıktan kesim yapamıyoruz” diyerek hayvan hastalığının kesim sürecine etkisinden bahsetmektedir. Sonuç olarak arz kanadında yaşanan bu nevi olumsuz durumlar, fiyatları yukarı yönlü etkilemektedir.
- (150) Mevcut durumda piyasada arzda yaşanan sorunlara karşın talepte de artış gözlemlenmektedir. Her yıl Ramazan ayında, Türkiye’de gıda fiyatlarında talep yönlü artışlar yaşanmakta, Ramazan ayının hemen akabinde ise gıda fiyatları normal seyrine inmektedir. Bunun yanında Türkiye’nin turizm beklentileri de talep yönlü etkiler yaratabilecek bir unsurdur. Özellikle Akdeniz’de ve Ege’de 2023 yılı için turizm beklentilerinin yüksek olması, firmaları artan et fiyatlarına paralel olarak ihtiyaç duyacakları et alımlarını önden bağlantı yoluyla yapmaya yöneltmektedir. Dolayısıyla turizm gruplarının büyük çaplı alımlarını daha erken tarihlerde planlamaları da piyasadaki talebi artırmaktadır.
- (151) Nihayetinde, arz ve fiyat istikrarının sağlanması bakımından önemli çıkış noktası, tedarik zincirinde besicilerin güçlü bir konuma getirilebilmelerini sağlamaktan geçmektedir. Tarım sektöründe, gıdanın üretiminden tüketicilere ulaşana kadar geçirdiği süreç, değer zinciri olarak adlandırılmaktadır. Bu süreçte, gıdanın değeri zincirin her bir halkasında artmakta ve halka sayısı arttıkça gıdanın değeri ve kaçınılmaz olarak fiyatı yükselmektedir. Ancak tüketici açısından ürünün değerinin artması olumlu iken, fiyat artışı olumsuz bir durumdur. Nitekim gıda tüketimi, insanların temel ihtiyaçlarından biridir, dolayısıyla kaliteli ve standartlara uygun gıdanın en düşük maliyetle tedarik edilmesi mühimdir. Aşağıdaki şekilden de görülebileceği üzere; tarım piyasalarında, gıda değer zincirinin ilk halkası üreticilerdir, sonraki halkalarda tedarikçiler, komisyoncular, tüccar ve aracılar bir sonraki halkada ise tarım sanayicileri, işleyicileri ve ihracatçılar yer almaktadır. Son halka ise perakendecilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, bu değer zincirinin bir sonucu olarak besicinin elde ettiği geliri yansıtan karkas kesim fiyatı karşısında nihai tüketicinin sofrasına perakende satışa konu olarak dâhil olan ürünlerin fiyatı ise aşağıdaki grafikte verilmiştir:

Şekil 3- Tarımda Değer Zinciri

Kaynak: Tarım Orman Şûrası (2019), “Tarımda Üretici Örgütlenmesi Grubu Çalışma Belgesi”

Grafik 6- Kesim (Karkas) Fiyatları, Perakende Dana Kuşbaşı ve Sucuk Fiyatları (₺/kg)¹⁰³

- (152) Üretici örgütleri, üreticinin piyasadaki rekabet gücünü artırıcı ve pazar imkânlarını geliştirici bir güce sahiptir. Üretici örgütleri piyasada pazarlama, nakliye, paketlenme, işleme gibi faaliyetlerde bulunursa üreticinin oluşan değerden aldığı pay kendiliğinden artacaktır. Hatta üretici örgütleri ucuz girdi ve finansman tedarik ederek, üretimi talebe göre planlayarak, işleyerek, depolayarak, sözleşmeler yaparak, gerektiğinde piyasalara müdahalelerde bulunmak suretiyle üyesine piyasada rekabet şansı yaratarak üreticilerin yeni pazarlara ulaşabilmesini sağlayacaktır. Bu durumda üretici ile tüketici arasında yer alan birçok aracı tarafından verilen hizmet üretici örgütü tarafından daha hızlı ve ucuza sağlanacağı için maliyetler ve tüketiciye yansıyan fiyatlar da azalacaktır.
- (153) Bu bağlamda, kırmızı et üretiminde de ilgili piyasa yapısı incelendiğinde; besicilik faaliyetlerinin fiyat, kalite ve tüketici tercihleri fazla dikkate alınmadan gerçekleştirilerek ürünlerin aracılar (celep, toplayıcı, komisyoncu, toptancı, perakendeci, kasap) tarafından nihai tüketime veya sanayiye aktarıldığı anlaşılmaktadır. Oysa bu aracılık faaliyetlerinin gerek besicilerin kendi aralarında, gerekse dikey entegrasyon yoluyla oluşturacakları etkili bir pazarlama kanalı ile gerçekleştirilmesi, pazarlama kanallarının kısılmasını ve pazarlama verimliliğinin artırılmasını sağlayacaktır. Bu başarılmadan yetiştirme ve besicilik işlemlerinde sağlanabilecek bir ilerlemenin ve gelişmenin üretimin sürdürülebilir olması açısından önemli riskler içereceği açıktır. Aksi takdirde, en küçük şoklar sektörde ciddi darboğazların yaşanmasına neden olmaktadır.¹⁰⁴
- (154) Bir diğer önemli gösterge, entegre bir yapıda çalışan beyaz et sektöründe fiyat artışlarının kırmızı et sektörüne nazaran daha düşük düzeyde gerçekleşmesi, beyaz et sektöründe fiyat değişimi bakımından kırmızı ete nazaran daha istikrarlı bir durumun söz konusu olmasıdır. Bu bakımdan yapılan analiz, üretici ve tüketici fiyatları arasındaki farkın üretici fiyatına bölünmesi ile edilen fiyat marjının tavuk etinde sığır

¹⁰³ Fiyatlar kamuya açık verilerden derlenmiş olup perakende fiyatları her ayın 16. günündeki fiyatı, kesim fiyatları ise aylık ortalama fiyatı yansıtmaktadır.

¹⁰⁴ Tarım Orman Şûrası (2019), "Tarımsal Üretim Planlaması Grubu Çalışma Belgesi", s. 72.

etine nazaran daha küçük olduğuna işaret etmektedir.^{105,106} Bu çıktıının öncül nedenleri arasında kırmızı ette üretimden tüketime uzanan tedarik kanalının uzunluğu ve kırmızı et besiciliğinde yetersiz örgütlenmenin varlığı sayılabilecektir.

- (155) Yukarıda yer verilen tespit ve değerlendirmeler, kırmızı et fiyatlarındaki artışların ekonomik gerekçelerle açıklanabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, besicilik faaliyetleri bakımından ilgili pazarın parçalı yapısı dikkate alındığında, söz konusu pazarda meydana gelen fiyat artışlarının 4054 sayılı Kanun'un ihlali niteliğindeki bir eylemden meydana geldiğine yönelik ciddi ve yeterli düzeyde somut bulgunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

J. SONUÇ

- (156) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

---

¹⁰⁵ Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (2021), "Türkiye'de Gıda Enflasyonu: Tarladan Çatala Sorunların Bir Göstergesi", Seta Yayınları 185, I. Baskı, s. 51, 57.

¹⁰⁶ Rekabet Kurumu (2010), "Türkiye Kırmızı Et Sektörü ve Rekabet Politikası", Ankara, s. 36